

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

проректор з науково-педагогічної роботи
доц. _____ І.В. Геруш

25 серпня 2020р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУС)

з вивчення навчальної дисципліни

«ЗАГАЛЬНА МЕДИЧНА ПІДГОТОВКА, в т.ч. офтальмологія,
неврологія, в т.ч. нейростоматологія, дерматологія, венерологія,
психіатрія, наркологія, медична психологія,
фізична реабілітація, ендокринологія»

Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	221 Стоматологія
Освітній ступінь	магістр
Курс навчання	4
Форма навчання	денна
Кількість кредитів	8
Кафедри:	Офтальмології ім. Б.Л. Радзіховського Нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М. Савенка Дерматовенерології Внутрішньої медицини, фізичної реабілітації та спортивної медицини Клінічної імунології, алергології та ендокринології

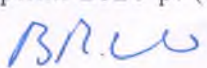
Силабус розроблений відповідно до Стандарту вищої освіти України, робочих програм, навчального плану та на основі освітньої програми підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальність 221 «Стоматологія»

Схвалено на методичній нараді кафедри офтальмології ім. Б.Л.Радзіховського 2 червня 2020 р. (Протокол № 19)
Завідувач кафедри, професор

Я.І.Пенішкевич

Схвалено на методичній нараді кафедри нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М. Савенка 20 серпня 2020 р. (Протокол № 1)
Завідувач кафедри, професор

В.М.Пашковський

Схвалено на методичній нараді кафедри дерматовенерології 19 серпня 2020 р. (Протокол №1)
Завідувач кафедри, професор

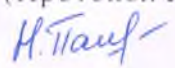
О.І.Денисенко

Схвалено на методичній нараді кафедри внутрішньої медицини, фізичної реабілітації та спортивної медицини 25 червня 2020 р. (Протокол № 13)
Завідувач кафедри, професор

В.К.Тащук

Схвалено на методичній нараді кафедри клінічної імунології, алергології, ендокринології 24 червня 2020 р. (Протокол № 1)
Завідувач кафедри, професор

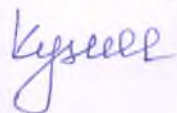
Н.В.Пашковська

Схвалено предметною методичною комісією з терапевтичних дисциплін 20 серпня 2020 р. (Протокол № 11)
Голова ПМК, професор

В.К.Тащук

Схвалено предметною методичною комісією з дисциплін стоматологічного профілю 24 червня 2020 р. (Протокол № 5)
Голова ПМК, професор

Н.Б.Кузняк

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
доцент _____ І.В. Геруш
“26” _____ 2020 р.

**ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни
«ОФТАЛЬМОЛОГІЯ»**

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)

Спеціальність 221 Стоматологія
(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь магістр
(магістр, бакалавр, молодший бакалавр)

Курс навчання 4

Форма навчання денна
(денна, заочна, дистанційна)

Кафедра офтальмології ім. Б.Л. Радзіховського
(назва кафедри)

Схвалено на методичній нараді кафедри офтальмології ім. Б.Л.Радзіховського
„05” червня 2020 року (протокол № 19).

Завідувач кафедри, професор _____ (Я.І. Пенішкевич)
(підпис)

Схвалено предметною методичною комісією з дисциплін хірургічного профілю
„18” червня 2020 року (протокол № 2).

Голова предметної методичної
комісії, професор _____ (І.Ю. Полянський)
(підпис)

Чернівці – 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	Фармації
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Сикирицька Тетяна Богданівна - доцент кафедри, кандидат медичних наук, доцент tatyana.sikiricka@bsmu.edu.ua Зуб Лілія Сергіївна – асистент кафедри zub,l@bsmu.edu.ua Козарійчук Наталя Ярославівна - асистент кафедри kozariichuk@bsmu.edu.ua Мельник Анна Степанівна - асистент кафедри melnik.anna@bsmu.edu.ua
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	http://oko.bsmu.edu.ua
Веб-сайт кафедри	oko.bsmu.edu.ua
E-mail	ophthalmology@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Головна, 137
Контактний телефон	

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна
Кількість кредитів	1,5
Загальна кількість годин	45
Лекції	6
Практичні заняття	24
Самостійна робота	15
Вид заключного контролю	залік

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Офтальмологія – галузь медичних знань, наука про орган зору, захворювання органа зору та його придатків, методи діагностики, лікування патології ока.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukcziya-shhodo-oczinyuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);

- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркових дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyz_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
анатомія та фізіологія людини	інфекційні хвороби
медична і біологічна фізика	внутрішня медицина
Гістологія	епідеміологія
патологічна фізіологія	онкологія
мікробіологія з основами імунології	професійні хвороби

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Мета викладання навчальної дисципліни – оволодіння етико-деонтологічними основами охорони зору людей різного віку на основі вивчення вікової анатомії, фізіології органу зору, етіології, патогенезу захворювань, класифікацій, особливостей клінічної картини, опанування студентами необхідних знань та вмінь, дій, цільових завдань, навичок, які відповідають кінцевим цілям вивчення навчальної дисципліни відповідно до ОПП.

6.2. Завдання: закладення теоретичних основ офтальмології як науки (термінологія, методи дослідження, загальні клінічні симптоми основних захворювань ока, принципи діагностики та лікування, профілактики захворюваності) та відпрацювання практичних навичок з дослідження, з методів надання невідкладної допомоги.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. інтегральні:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

7.2. загальні:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми

7.3. спеціальні (фахові, предметні):

СК1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.

СК2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

СК3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

СК11. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.

СК14. Спроможність ведення нормативної медичної документації.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

Знати: загальні питання організації офтальмологічної допомоги; причини розвитку патологічних процесів; особливості клінічної симптоматики основних захворювань органу зору; тактику невідкладної допомоги та сучасні принципи лікування хворих з різною патологією.

8.1. Уміти:

поставити попередній діагноз поширених очних захворювань та пошкоджень; надати першу лікарську допомогу; прийняти рішення щодо наступної лікарської допомоги; висвітлити зв'язок патологічного процесу в організмі хворого із захворюванням зору, визначити і надати лікарські рекомендації; на основі знання епідеміології, ролі факторів зовнішнього середовища, генетичних і соціальних факторів, сучасних досягнень офтальмології вміти проводити профілактичні заходи щодо запобігання виникнення епідеміологічних спалахів, пошкоджень органу зору і розвитку тяжкої форми інвалідності - сліпоті.

8.2. Демонструвати:

ПРН 4 - здатність визначати попередній клінічний діагноз, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи

ПРН 5 - встановлення діагнозу невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу, а також здатність надати невідкладну допомогу при невідкладних станах в офтальмології;

ПРН 21 - виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 45 годин (1,5 кредити ЄКТС) – 1 модуль «Офтальмологія», який складається з трьох змістових модулів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Особливості органа зору. Захворювання додаткового апарату ока.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Запальні та дистрофічні захворювання ока.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Пошкодження органа зору. Раптова втрата зору.

Змістовий модуль 1.

Особливості органа зору. Захворювання додаткового апарату ока.

Тема 1. Анатомо-топографічні особливості органа зору. Функції органа зору. Зорова сенсорна система (зоровий аналізатор, його головні та допоміжні структури). Головні структури (світлосприймаючий та аналізуючий апарат, фоторецептори та нейрони сетчатки, зорові нерви, зовнішні коленчаті тіла, зорові зони кори, формування зорового образу). Допоміжні структури (окоруховий апарат та світлопровідний апарат).

Очне яблуко, його зовнішня капсула – склера, рогівка. Особливості будови рогівки, її іннервація, живлення, функції (світлозаломна і захисна). Судинна оболонка та три її відділи: райдужна, війкове тіло, хоріоїдея. Райдужка, її будова, функції, кровопостачання, іннервація. Війкове (циліарне) тіло, циліарні відростки, будова та функції (утворення внутрішньоочної рідини). Акомодацийний м'яз, його особливості та іннервація. Хоріоїдея, її будова і взаємодія з сітківкою. Дві системи кровопостачання судинної оболонки, їх роль у виникненні і поширенні запальних процесів. Сітківка, її зорово-нервові елементи (колбочки та палички). Жовта пляма, особливості її будови. Зоровий акт. Теорія зору. Основні елементи зорового акту: світловідчуття, периферичний зір, форменний зір, бінокулярний зір.

Зоровий нерв як продовження внутрішнього шару сітківки, частковий перехрест (хіазма) зорових нервів, зоровий тракт, підкіркові зорові центри, зорові центри кори головного мозку. Вміст очного яблука та камери ока. Кристалик, функції (світлозаломна і акомодацийна), особливості його будови, живлення. Цинова зв'язка (війковий пояс). Склисте тіло. Передня камера, її вміст. Внутрішньоочна рідина, її склад та роль у внутрішньоочному обміні. Кут передньої камери (райдужно-рогівковий), фонтанові простори. Шлемів канал (венозний синус склери). Задня камера. Шляхи відтоку внутрішньоочної рідини. Вплив центральної нервової системи через вазомоторний і трофічний апарати на внутрішньоочний обмін.

Очна ямка, стінки орбіти. Отвори очної ямки: зоровий отвір (зоровий нерв, очна артерія), верхня орбітальна щілина (окоруховий нерв, відвідний нерв, блокоподібний нерв, перша гілка трійчастого нерва), нижня очноямкова щілина. Відношення орбіти до додаткових пазух носа і порожнини черепа. Вміст орбіти: орбітальна клітковина, нерви, циліарний вузол, окорухові м'язи, місце їхнього початку і прикріплення, іннервації, функції. Тенонова капсула, теноновий простір, їхнє значення. Тарзоорбітальна фасція, її значення.

Гострота та поле зору. Бінокулярний зір. Кольоро- та світлосприйняття. Дослідження центрального зору. Гострота зору, одиниця її виміру, кут зору. Величина мінімального кута зору. Принцип побудови таблиць для вимірювання гостроти зору. Визначення гостроти зору за допомогою таблиць. Роль оптичної системи ока.

Дослідження кольорового зору. Колір і його основні ознаки. Умови, необхідні для розпізнавання кольорів. Трихроматизм нормального людського ока. Дихроматизм. Пояснення помилок, допущених дихроматом. Діагностика кольоросліпоті. Поліхроматичні таблиці.

Дослідження периферичного зору – поля зору. Нормальні межі поля зору, фізіологічна скотома. Способи визначення поля зору: контрольний, периметрія, кампіметрія. Концентричне звуження поля зору. Сектороподібні дефекти, половинне випадіння поля зору обох очей (геміанопсія), обмежені дефекти в полі зору (скотома). Види скотом (центральна, периферичні, відносні, абсолютні, негативна, позитивна).

Дослідження сутінкового зору. Поріг розпізнавання і поріг подразнення, їхня несталість. Адаптація. Теорія подвійності зору. Адаптаційні криві. Гемералопія. Методи виявлення гемералопії. Феномен Пуркин'є і метод С.В. Кравкова. Гемералопія симптоматична і есенціальна, їхній зв'язок з загальним станом організму, професійними і побутовими умовами.

Тема 2. Рефракція та акомодация. Оптична система очей, її складові частини. Одиниця виміру рефракції – діоптрія. Поняття про фізичну рефракцію ока і вікова динаміка її розвитку. Об'єктивні і суб'єктивні методи визначення клінічної рефракції. Залежність клінічної рефракції від заломленої сили оптичних середовищ та довжини вісі ока. Характеристика клінічної рефракції та її різновиди: еметропія, міопія, гіперметропія. Астигматизм. Методи дослідження. Поняття про співрозмірну і неспіврозмірну клінічну рефракцію (еметропія, аметропія, анізометропія). Вікова характеристика та питома вага різних видів рефракції. Еметропія, її клінічна характеристика, поширення, методи визначення. Гіперметропія (далекозорість). Вікова динаміка, поширення. Особливості оптичної корекції гіперметропії. Міопія (короткозорість). Вроджена і прогресуюча короткозорість. Зміни в оболонках ока під час прогресуючої короткозорості. Патогенез, класифікація, роль несприятливих факторів. Принципи медикаментозного та хірургічного лікування. Профілактика. Оптимальна окулярна корекція, контактна корекція, рефракційна хірургія за допомогою ексимерного лазера.

Астигматизм. Характеристика, поширення, вікова динаміка. Види астигматизму, методи його визначення. Особливості скелець, що застосовуються для корекції астигматизму. Контактні лінзи.

Акомодация. Конвергенція та її роль при акомодациї. Довжина та об'єм акомодациї. Зміни акомодациї, пов'язані з віком. Спазм і параліч акомодациї, їх причини. Діагностика спазмів акомодациї та їх профілактика.

Тема 3. Захворювання повік, слізних органів, кон'юнктиви та орбіти. Блефарити, ячмінь, халязіон, абсцес, флегмона повіки. Ураження нервово-м'язевого апарату повік. Птоз, лагофтальм. Природжені аномалії (колобома повік, анкілоблефарон, заворот, виворіт повік, епікантус, птоз). Захворювання повік, спричинені демодекозом (особливості клінічної картини, діагностика, лікування та профілактика). Новоутворення повік (доброякісні, злоякісні). Показання до хірургічного лікування, кріодеструкції, променевої терапії, діатермокоагуляції та хіміотерапії.

Вроджені аномалії слізної залози. Дакріoadеніт. Етіологія, клініка, методи діагностики, перебіг, ускладнення. Принципи лікування.

Дакріюцистит новонароджених. Клінічні ознаки, причини і час появи. Методи діагностики та лікування, можливі ускладнення. Дакріюцистит хронічний. Клініка, причини, перебіг, ускладнення. Методи оперативного лікування. Профілактика. Дакріюцистит гострий (флегмона слізного мішка). Клініка, перебіг, наслідки. Принципи лікування і профілактики.

Кон'юнктивіти. Гострий кон'юнктивіт, скарги, виділення, вигляд кон'юнктиви, кон'юнктивальна ін'єкція очного яблука і відміна від перикорнеальної. Етіологія. Методи лікування. Профілактика поширення кон'юнктивіту у дитячих закладах. Епідемічний кон'юнктивіт, викликаний паличкою Коха-Уїкса. Заходи масової профілактики, санітарно-гігієнічні заходи. Особливості діагностики гострих кон'юнктивітів (диплобацилярного, пневмококового, дифтерійного) та лікування.

Гонобленорея новонароджених і дорослих. Її профілактика та лікування. Наслідки. Лікування загальне і місцеве.

Вірусні кон'юнктивіти (герпесвірусні, аденовірусні). Особливості діагностики та лікування. Кіревий та віспаний кон'юнктивіти: діагностика, клінічний перебіг, лікування та профілактика.

Кон'юнктивіт хронічний. Необхідність виявлення і усунення хронічно діючих факторів. Хронічні кон'юнктивіти як професійна патологія і заходи профілактики їх у промисловості і сільському господарстві.

Запальні захворювання орбіти: остеопериостит, флегмона орбіти, тромбоз печеристої пазухи, пов'язані з захворюванням зубощелепної системи (періодонтити гострий і

хронічний, прикоренева гранулема, остеомієліт щелеп, флегмони і абсцеси щелепно-лицьової ділянки та шиї, фурункули або карбункули обличчя, бешиха обличчя). Шляхи поширення інфекції в орбіту (по венозним і лімфатичним судинам, гематогенно-метастатичним шляхом). Загальна симптоматика, властива для запального процесу в орбіті. Методи діагностики запальних захворювань орбіти, клініка і перебіг.

Змістовий модуль 2.

Запальні та дистрофічні захворювання ока.

Тема 4. Захворювання рогівки, склери, судинної оболонки. Кератити екзогенного походження. Інфекційні кератити бактеріального походження. Виразка рогівки. Умови виникнення виразкового процесу в рогівці. Повзуча виразка рогівки. Клініка, перебіг, наслідки. Роль хронічного дакріоцистититу. Лікування. Профілактика: дакріоцисториностомія, захист очей робітника.

Кератити вірусної етіології. Аденовірусний кератокон'юнктивіт. Клініка. Перебіг. Лікування місцеве і загальне. Епідеміологія. Профілактика. Кератити, обумовлені захворюваннями кон'юнктиви, повік і мейбомієвих (тарзальних) залоз. Лікування. Профілактика. Катаральний кератит під час гострого кон'юнктивіту. Профілактика, лікування. Кератити ендogenousного походження. Інфекційні кератити. Кератит при вродженому сифілісі (паренхіматозний). Клініка. Циклічність перебігу. Наслідки. Причини виникнення. Симптоми вродженого сифілісу. Серологічні показники. Лікування специфічне, загальнозміцнююче і місцеве симптоматичне.

Туберкульозні кератити. Гематогенний туберкульозний кератит під час туберкульозного метастатичного іридоцикліту. Патогенез. Клініка. Лікування загальне: специфічне комплексне, десенсибілізуюче, загальнозміцнююче, лікування місцеве: симптоматичне і специфічне. Туберкульозно-алергічний кератит. Клініка і перебіг. Загальний стан дитячого організму. Лікування загальне: специфічне, десенсибілізуюче та загальнозміцнююче. Лікування місцеве: специфічне і симптоматичне. Профілактика туберкульозних уражень.

Нейрогенні кератити. Нейропаралітичний кератит під час ураження трійчастого нерва. Особливості клініки – відсутність чутливості, ареактивність ока. Герпетичний кератит. Клініка різних форм. Перебіг. Наслідки. Теорії патогенезу. Лікування. Кератит під час оперізуючого лишая. Клініка уражень рогівки, шкіри і загального стану. Лікування загальне і місцеве. Грибкові ураження рогівки. Клініка, перебіг, особливості діагностики. Специфічні методи лікування.

Структура захворювань судинного тракту (запальні, дистрофічні процеси, новоутворення, вроджені аномалії). Запалення судинного тракту (увеїт). Найчастіші причини виникнення увеїту у людей різного віку. Патогенетичні механізми розвитку увеїтів: інфекційно-метастатичні і токсико-алергічні. Класифікація увеїту за перебігом, локалізацією, клініко-морфологічної картиною, етіологією, імунологічним статусом. Основні морфологічні, функціональні ознаки і механізми увеїту (хоріоїдиту, панувеїту). Вікові особливості перебігу і наслідків увеїту. Диференційований діагноз захворювань судинного тракту залежно від їх етіології за клінічною, лабораторною (необхідність допоміжних методів дослідження: рентгенологічних, електрофізіологічних та імунологічних) картиною (грипозний, колагенозний, вірусний, туберкульозний, сифілітичний, токсоплазмозний, фокальний та ін.). Організація, принципи, методи загального і місцевого лікування переднього і заднього увеїту залежно від етіології та характеру процесу. Наслідки. Профілактика.

Тема 5. Патологія кришталика. Катаракта вроджена та набута (стареча, вторинна, ускладненна, травматична), її розвиток, патогенез, класифікація. Ознаки зрілості катаракти. Методи лікування. Показання до операції. Афекія, методи корекції. Катаракта вроджена (клініка, діагностика, лікування). Аномалії розвитку кришталика.

Тема 6. Глаукома. Визначення і кардинальні симптоми глаукоми. Класифікація. Значення стану серцево-судинної і нервової системи у виникненні і перебігу глаукоми. Відкритокутова та закритокутова глаукома (діагностика, клінічний перебіг). Гострий напад глаукоми. Наслідки лікованого і нелікованого гострого нападу. Диференціальна діагностика

з гострим іритом. Лікування невідкладне: консервативне загальне і місцеве. Показання і строки хірургічного лікування. Диференціальна діагностика глаукоми з початковою старечою катарактою. Перебіг. Лікування: режим міотиків, показання до хірургічного та лазерного лікування, принципи хірургічного лікування. Режим хворого на глаукому. Вроджена глаукома (етіологія, патогенез), особливості клініки та лікування.

Вторинна глаукома, клінічні форми, принципи діагностики та лікування. Сліпота внаслідок глаукоми. Профілактика, методи ранньої діагностики глаукоми. Активне виявлення хворих на глаукому. Диспансеризація хворих на глаукому.

Тема 7. Захворювання сітківки та зорового нерва.

Дистрофія сітківки в ділянці жовтої плями (спадкові, вікові). Пігментна дистрофія сітківки. Атрофії зорового нерва.

Змістовий модуль 3.

Пошкодження органа зору. Раптова втрата зору.

Тема 8. Раптова втрата зору. Невідкладні стани в офтальмології (гостра непрохідність центральної вени сітківки та її гілок, емболія центральної артерії сітківки, відшарування сітківки, флегмона орбіти). Запалення зорового нерва (неврит). Папіліт і ретробульбарний неврит (етіологія, клініка), особливості діагностики. Невідкладна допомога. Принципи лікування. Наслідки. Гострі та хронічні отруєння (метиловий, етиловий спирти, свинець, хінін, наркотичні речовини, тютюнопаління), особливості клінічного перебігу. Невідкладна допомога, наслідки.

Застійний диск зорового нерва. Причини розвитку, стадії розвитку. Особливості кожної стадії. Диференційна діагностика з невритами зорового нерва. Особливості лікування.

Гостра непрохідність центральної вени сітківки та її гілок. Клініка, діагностика, лікування. Невідкладна допомога. Прогноз, наслідки. Емболія центральної артерії сітківки, особливості клінічного перебігу, діагностика, лікування, надання невідкладної допомоги, наслідки.

Відшарування сітківки. Етіологія, патогенез, особливості офтальмологічної картини. Строки і методи оперативних втручань. Використання сучасних методів лікування.

Тема 9. Зміни органа зору при загальних захворюваннях. Зміни ока при серцево-судинних захворюваннях (гіпертонічна і гіпотонічна хвороби, атеросклероз).

Зміна органу зору при захворюваннях крові (лейкози, злоякісна анемія), токсикозах вагітних, хворобах нирок, у хворих на СНІД. Зміни органу зору під час захворювання ендокринної системи (цукровий діабет, хвороби щитоподібної залози, гіпофіза).

Тема 10. Пошкодження органа зору. Невідкладна допомога. Класифікація травм органу зору. Контузії органа зору.

Контузія повік. Крововиливи під шкіру повік, їх джерела. Підшкірна емфізема. Контузії очного яблука: пошкодження рогівки, склери, райдужки, субкон'юнктивальні розриви склери, пошкодження війкового тіла, крововилив у скловидне тіло, пошкодження кришталика (травматична катаракта), струс сітківки, розриви та відшарування сітківки, пошкодження зорового нерва. Симптоми та методи діагностики. Лікування наслідків контузій очного яблука та додаткового апарату ока. Реабілітація хворих із травматичною катарактою.

Сторонні тіла кон'юнктивальної порожнини та рогівки. Методи виявлення, виділення.

Проникні поранення очного яблука, абсолютні та відносні ознаки проникних поранень ока. Принципи надання спеціалізованої допомоги, ускладнення. Реабілітація хворих із проникними пораненнями ока. Диспансеризація.

Опіки ока та його придатків. Симптоми та клінічний перебіг опіків повік, кон'юнктиви, рогівки при кислотних, лужних та термічних опіках. Опіки променистою енергією (ультрафіолетове, інфрачервоне, рентгенівське, ультразвукове випромінювання). Перша допомога. Лікування патогенетичне, симптоматичне, медикаментозне, хірургічне. Ускладнення та сучасні методи лікування. Реабілітація хворих із хімічними опіками очей

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Усього	Денна форма				Усього	Заочна форма			
		у тому числі					у тому числі			
		Аудиторні		С.р.	Інд.		Аудиторні		С.р.	Інд.
		Л	П				Л	П		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Особливості органа зору. Захворювання додаткового апарату ока.										
1. Анатомо-топографічні особливості органа зору. Функції органа зору.	8	2	3	3						
2. Рефракція та акомодация.	6		3	3						
3. Захворювання повік, слізних органів, кон'юнктиви та орбіти.	6		2							
Разом за змістовим модулем 1	16	2	8	6						
Змістовий модуль 2. Запальні та дистрофічні захворювання ока.										
4. Захворювання рогівки, склери, судинної оболонки.	5		2	3						
5. Патологія кришталика.	2		2							
6. Глаукома.	6	2	2	2						
7. Захворювання сітківки та зорового нерва.	2		2							
Разом за змістовим модулем 2	15	2	8	5						
Змістовий модуль 3. Пошкодження органа зору. Раптова втрата зору.										
8 Пошкодження органа зору.	6	2	2	2						
9. Раптова втрата зору при захворюваннях сітківки та зорового нерва.	2		2							
10. Зміни органа зору при загальних захворюваннях.	4		2	2						
Разом за змістовим модулем 3	12	2	6	4						
Залік	2		2							
УСЬОГО ГОДИН	45	6	24	15						

10. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ п/п	Тема	К-сть годин
МОДУЛЬ 1 «ОФТАЛЬМОЛОГІЯ»		
<i>Змістовий модуль 1. Особливості органа зору. Захворювання додаткового апарату ока.</i>		
1.	Функції ока в різному віці. Головні діагностичні методи в офтальмології. Сліпота. Поняття “норма” та “патологія” органа зору. Досягнення сучасної офтальмології. Запальні захворювання органа зору. Діагностика та невідкладна допомога, профілактика запалення повік, сліззових органів та орбіти (ячмінь, абсцес повік, дакриюцитит, періостит, флегмона орбіти). Діагностика запалення кон'юнктиви та оболонок ока (“червоне око” – кон'юнктивіти, кератити, іридоцикліти, увеїти). Діагностика та лікування. Профілактика.	2
<i>Змістовий модуль 2. Запальні та дистрофічні захворювання ока.</i>		
2.	Поступове зниження зору. Пресбіопія. Катаракта: природжена,	2

	набута (травматична, ускладнена, вторинна, стареча). Глаукоми. Діагностика, лікування, профілактика. Атрофія зорового нерва.	
<i>Змістовий модуль 3. Пошкодження органа зору. Раптова втрата зору.</i>		
3.	Пошкодження органу зору та додаткового апарата ока. Невідкладна допомога. Профілактика, диспансеризація.	2
Всього:		6

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ п/п	Тема	К-сть годин
МОДУЛЬ 1 «ОФТАЛЬМОЛОГІЯ»		
<i>Змістовий модуль 1. Особливості органа зору. Захворювання додаткового апарату ока</i>		
1.	Анатомо-топографічні особливості органа зору. Функції органа зору.	2
2.	Рефракція та акомодація.	2
3.	Захворювання повік, слізних органів та орбіти. Захворювання кон'юнктиви.	2
<i>Змістовий модуль 2. Запальні та дистрофічні захворювання ока.</i>		
4.	Захворювання рогівки, склери, судинної оболонки.	2
5.	Захворювання кришталика.	2
6.	Глаукома.	2
7.	Захворювання сітківки, зорового нерва.	2
8.	Зміни органа зору при загальних захворюваннях.	2
<i>Змістовий модуль 3. Пошкодження органа зору. Раптова втрата зору.</i>		
9.	Раптова втрата зору. Невідкладна допомога.	2
10.	Пошкодження органа зору. Невідкладна допомога.	2
11.	Курація	2
	Залік	2
Всього:		24

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
		Денна форма
МОДУЛЬ 1 «ОФТАЛЬМОЛОГІЯ»		
Змістовий модуль 1. Загальна лікарська токсикологія. Токсикологічна характеристика препаратів, які впливають на периферичну та центральну нервову систему		
1.	Історія розвитку офтальмології у 17-20 століттях. Засновники офтальмології в Україні. Організація офтальмологічної служби в Україні.	2
2.	Еволюція органа зору та онтогенез людського ока	2
3.	Методи дослідження структур очного дна. Інтерпретація отриманих даних.	2
Змістовий модуль 2. Запальні та дистрофічні захворювання ока		
4.	Доброякісні та злоякісні пухлини органа зору, його додатків. Клініка, діагностика, лікування.	2
5.	Сучасні можливості ранньої діагностики глаукоми.	2
6.	Підготовка хворого та його ока до операції. Лікування в післяопераційному періоді.	2
Змістовий модуль 3. Пошкодження органа зору. Раптова втрата зору.		
7.	Хірургічна реабілітація при проникних пораненнях ока та контузіях тяжкого ступеня.	2

8.	Ускладнення оклюзій вен сітківки.	1
	Всього:	15

13. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

- Виступи на науковому студентському гуртку.
- Участь у наукових конференціях.
- Публікація доповідей у вигляді тез та статей у періодичній науковій пресі (журнали, збірники наукових праць).
- Виготовлення наочності згідно навчальних програм (таблиці, муляжі, наочні приладдя, графологічні схеми практичних занять).
- Написання рефератів і підготовка презентацій на теми:
Сучасні погляди на патогенез вікдритокуютової глаукоми.
Роль нейропротекції в терапії глаукоми.
Зміни органа зору при СНІДі.
Сучасне лікування первинної глаукоми.
Симуляція та агравація. Контрольні методи визначення гостроти зору.
Сучасні можливості корекції пресбіопії.
Ани-ангіогенна терапія в офтальмології.
Діабетичний макулярний набряк: підходи до діагностики та лікування.
Оптична когерентна томографія в діагностиці очних захворювань.
Токсична дія лікарських засобів на орган зору.
Сучасні концепції ведення оклюзій вен сітківки.
Переваги та недоліки (ускладнення) контактної корекції.
Генна терапія захворювань сітківки та зорового нерва.
Сучасні тенденції в лікуванні амбліопій.
Кератоконус: від діагностики до лікування.

14. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

Змістовий модуль 1.

1. Зоровий аналізатор, його значення у пізнанні зовнішнього світу.
2. Історія розвитку офтальмології. Засновники вітчизняної офтальмології. Київська школа офтальмології.
3. Досягнення сучасної офтальмології. Видатні офтальмологи: В.П.Філатов, Й. Меркулов, Н.О.Пучковська, М.Л.Краснов, М.М.Краснов, С.М.Федоров.
4. Поняття про абсолютну, професійну та громадську сліпоту. Головні причини сліпоти. Профілактика сліпоти у дорослих та дітей.
5. Сліпота. Показник сліпоти. Навчання та працевлаштування сліпих (УТОС). Реабілітація інвалідів внаслідок патології органа зору.
6. Формування зорових образів. Роль кори головного мозку у акті зору. Теорії акту зору.
7. Рогівка. Її будова, кровопостачання, властивості та функції.
8. Райдужка. Її будова, кровопостачання, властивості та функції.
9. Війкове (ціліарне) тіло та хоріоїдея. Їх будова, функції.
10. М'язи райдужки, та війкового тіла. Сітківка, її будова, функції паличок та ковбчок.
11. Анатомія зорового нерву, особливості його будови та топографії.
12. Кришталик. Його функції, живлення, властивості.
13. Кровопостачання очного яблука.
14. Будова орбіти та її вміст.
15. М'язи повік. Їх функція та інервація.
16. Будова кон'юнктиви. Клінічні ознаки її нормального стану.
17. Анатомія слъзових органів. Методи дослідження слъзових шляхів.
18. Зовнішні м'язи ока. Їх інервація та функції.
19. Сутінковий зір, його порушення, методи дослідження.
20. Дослідження гостроти зору. Формула гостроти зору.
21. Принципи побудови таблиць для визначення гостроти зору. Кут зору.

22. Периферійний зір та його дослідження. Види порушень поля зору.
23. Кольоровідчуття, його порушення, методи дослідження. Теорії кольоровідчуття.
24. Основні елементи світозальної системи ока. Поняття про діоптрію.
25. Види клінічної рефракції. Роль зовнішнього середовища в формуванні рефракції.
26. Методи визначення рефракції (об'єктивні та суб'єктивні).
27. Корекція аметропії у дітей.
28. Оптичні окулярні стекла та їх застосування. Контактні лінзи та їх застосування.
29. Об'єм та довжина акомодатії, її зв'язок з рефракцією. Найдальша та найближча точки ясного зору.
30. Акомодатія та її вікові зміни. Пресбіопія.
31. Гіперметропія, її клініка, діагностика та корекція.
32. Міопія, її клініка, причини розвитку.
33. Ускладнення короткозорості. Профілактика прогресування міопії.
34. Астигматизм, його види та корекція.
35. Методи дослідження переднього відрізка ока (фокальне, біфокальне освітлення, біомікроскопія).
36. Методи дослідження оптичних середовищ ока.
37. Офтальмоскопія, її види.
38. Картина нормального очного дна.
39. Головні умови бінокулярного зору. Значення бінокулярного зору у виборі професії.
40. Співдружна косоокість, діагностика, види.
41. Прихована косоокість, клініка, діагностика.
42. Уявна косоокість, клініка, діагностика.
43. Принципи лікування співдружної косоокості.
44. Паралітична косоокість, її ознаки, диференційна діагностика, методи лікування.

Змістовий модуль 2.

45. Аномалії положення повік (ентропіон, ектропіон, птоз, лагофтальм). Причини їх виникнення, клініка, методи лікування.
46. Запальні захворювання повік, ячмінь, халязіон. Клініка, лікування. Диференційна діагностика з інфекційними захворюваннями шкіри повік. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
47. Блефарити, їх клініка та лікування. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
48. Хронічний дакріоцистит, його етіологія, клініка, лікування.
49. Флегмонозний дакріоцистит, клініка та лікування.
50. Дакріоцистит немовлят, клініка та лікування.
51. Запальні захворювання орбіти (остеоперіостит, флегмона орбіти, тромбоз печеристої пазухи), клініка та лікування. Диференційна діагностика з паразитарними (гельмінтними) захворюваннями орбіти. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
52. Клінічний перебіг та методи лікування гострих запалень слизової оболонки. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
53. Клінічні вияви, етіологія та методи лікування хронічних кон'юнктивитів.
54. Гонобленорея немовлят та дорослих. Профілактика.
55. Аденовірусні кон'юнктивити. Їх клініка та лікування. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
56. Дифтерія ока. Її клініка, діагностика, лікування. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
57. Диференційна діагностика фолікулярних уражень кон'юнктиви (трахома, фолікулез, фолікулярний кон'юнктивіт).
58. Загальні принципи лікування трахоми.
59. Стадії трахоми, їх клініка. Суспільна та особиста профілактика трахоми.
60. Ускладнення трахоми з боку повік та рогівки.
61. Класифікація кератитів. Загальні принципи їх лікування.

62. Клініка та наслідки кератитів. Ендогенні кератити, які виникають при інфекційних та паразитарних захворюваннях (туберкульоз, сифіліс, бруцельоз, лепра, онхоцеркоз). Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
63. Повзуча виразка рогівки, її клініка та лікування.
64. Паренхіматозний кератит. Його клініка та лікування.
65. Герпетичні кератити. Їх діагностика та лікування. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
66. Серозний ірідоцикліт. Його клінічні особливості, перебіг, діагностика, лікування.
67. Клінічні ознаки фібринозного ірідоцикліту, етіологія, патогенез, методи лікування.
68. Ускладнення та наслідки ірідоциклітів.
69. Лікування ірідоциклітів. Засоби, які розширюють зіницю. Показання та протипоказання до їх застосування. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
70. Шляхи відтоку внутрішньоочної рідини.
71. Динамічна класифікація глаукоми.
72. Методи ранньої діагностики глаукоми. Значення диспансерного обстеження хворих на глаукому.
73. Клінічні форми первинної глаукоми, лікування. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
74. Диференційна діагностика первинної глаукоми та катаракти.
75. Гострий напад глаукоми, його клініка. Диференційна діагностика з ірідоциклітом.
76. Невідкладна допомога при гострому нападі глаукоми. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
77. Вторинна глаукома, її причини, клініка, лікування.
78. Природжена глаукома, її причини, клініка і лікування.
79. Аномалії положення кришталика, діагностика, ускладнення, лікування.
80. Природжена катаракта. Клініка, діагностика, методи лікування.
81. Стадії розвитку старечої катаракти. Діагностика та лікування.
82. Діагностика та лікування консервативне початкової стадії старечої катаракти.
83. Травматична катаракта. Особливості її перебігу, ускладнення, хірургічне лікування. Реабілітація хворих із травматичною катарактою.
84. Ускладнена катаракта, її причини, клініка, лікування.
85. Вторинна катаракта, її клініка, причини виникнення, хірургічне лікування.
86. Афакія, її ознаки, корекція.

Змістовий модуль 3.

87. Ознаки проникних поранень очного яблука. Невідкладна допомога при них.
88. Проникні поранення очей, ускладнені наявністю стороннього тіла. Методи локалізації стороннього тіла в оці.
89. Принципи видалення внутрішньоочних сторонніх тіл при проникних пораненнях очей.
90. Ускладнення проникних поранень. Реабілітація хворих із проникними пораненнями ока.
91. Симпатичне запалення, його клініка, профілактика, лікування.
92. Контузії очного яблука. Їх прояви та лікування.
93. Сторонні тіла рогівки та невідкладна допомога при них.
94. Електроофтальмія. Її клінічні прояви та перша допомога.
95. Ендофтальміт та панофтальміт. Їх клініка, причини, лікування.
96. Хімічні опіки очей, клініка, невідкладна допомога. Реабілітація хворих із хімічними опіками очей. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.
97. Термічні опіки очей, клініка, невідкладна допомога.
98. Внутрішньоочні пухлини, клінічний перебіг, лікування.
99. Військова лікарська експертиза при захворюваннях очей.
100. Виявлення агравації та симуляції. Контрольні методи виявлення гостроти зору.
101. Встановлення групи інвалідності внаслідок порушення зору.
102. Клініка неврити зорового нерва. Причини, диференційна діагностика з застійним диском зорового нерва. Запальні захворювання зорового шляху, зумовлені вірусними інфекціями, хламідійною інфекцією, сифілісом, туберкульозом, фокальною інфекцією, автоімунними захворюваннями.

103. Офтальмоскопічна картина застійного диску зорового нерва. Значення його у діагностиці пухлин мозку.
104. Зміни очного дна при гіпертонічній хворобі
105. Зміни очного дна при цукровому діабеті.
106. Зміни очного дна при захворюваннях крові.
107. Зміни очного дна при СНІДі.
108. Відшарування сітківки, етіологія, клініка, лікування.
109. Гострі порушення кровообігу сітківки. Причини, клініка, лікування. Виписування рецептів на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування даної офтальмопатології.

15. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ЗАЛІКУ

Уміти:

1. визначати гостроту зору суб'єктивним методом
2. визначати кольоровідчуття за допомогою поліхроматичних таблиць Рабкіна
3. визначати поле зору контрольним методом та за допомогою дугового периметру
4. визначати темнову адаптацію орієнтовним методом

Уміти провести дослідження та оцінити результати:

5. огляд і виворіт повік
6. дослідження рогівки методом бічного освітлення
7. обстежити чутливість рогівки
8. пальпаторно визначити чутливість війкового тіла
9. пальпаторно визначити внутрішньоочний тиск
10. дослідження кришталика у прохідному світлі
11. визначення кута косоокості за Гіршбергом

Уміти надати невідкладну допомогу:

12. при гострому іридоцикліті
13. при гострому кон'юнктивіті
14. при сторонньому тілі кон'юнктиви, рогівки
15. при гострому нападі глаукоми
16. при проникному пораненні ока
17. при хімічному та термічному опіках ока.

Уміти виписувати рецепти на основні лікарські засоби, які застосовуються для лікування офтальмопатології.

16. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Модульний контроль – це діагностика засвоєння студентом матеріалу модулю (залікового кредиту). Семестр закінчується підсумковим модульним контролем.

Початковий контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає в себе перевірку знань теоретичного та практичного матеріалу, який вивчався на попередніх курсах, що проводиться методом фронтального усного опитування, або написання контрольних робіт, для чого використовуються питання для контрольних робіт.

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає перевірку знань теоретичного матеріалу та контроль оволодіння практичними навичками, які передбачені методичними розробками занять з відповідних тем.

Перевірка знань студентів здійснюється за допомогою усного фронтального опитування, вирішування тестових завдань різного ступеня важкості, розв'язування типових та нетипових ситуаційних задач, а також під час перевірки правильності виконання лабораторно-дослідницьких завдань.

Проміжний контроль знань студентів проводиться під час проведення підсумкових контрольних робіт під час останнього заняття змістовного модуля.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється на останньому практичному занятті після завершення модуля у формі заліку. У студентів з'ясовують знання теоретичного матеріалу (згідно переліку питань). Поряд з цим студенти виконують практичну роботу, що додається до білета та розв'язують ситуаційні завдання, що також враховується при оцінюванні їх знань.

Залік здійснюється після завершення вивчення усіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля.

До заліку допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття та одержали на них позитивні оцінки («5», «4», «3»), а також при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Студенту, який з поважних чи без поважних причин мав пропуски навчальних занять, дозволяється відпрацювати академічну заборгованість до певного визначеного терміну.

Залік з офтальмології проводиться в усній та письмовій формах шляхом написання студентами підсумкової роботи, яка включає 3 теоретичні питання, ситуаційну задачу та тестові завдання. Оцінювання відповіді студента проводиться у відповідності до розроблених та затверджених критеріїв оцінок з офтальмології.

17. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Під час оцінювання засвоєння кожної теми студенту виставляються оцінки за 4 - бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для відповідної навчальної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми.

Студент повинен отримати оцінку з кожної теми. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем.

Вага кожної теми у межах одного модуля в балах має бути однаковою. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки. Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну діяльність під час вивченні навчальної дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем з додаванням балів за індивідуальне завдання здобувача, але не більше 200 балів.

Розподіл балів за поточну діяльність

Номер модуля кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок								Мінімальна кількість балів*
			Традиційні оцінки				Бали за виконання індивідуального завдання				
			5	4	3	2	5	4	3	2	
денна форма навчання											
Модуль 1 45/1,5	3 (№№ 1-3)	6	20	16	12	0	6	4	2	0	120

До залікового контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття та одержали на них позитивні оцінки («5», «4», «3»), а також при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну (120).

Мінімальна кількість балів для студентів, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці «задовільно» на кожному занятті: 12 балів x 10 тем = 120 балів.

18. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

18.1. Базова

1. Офтальмологія. Підручник. За ред. Г.Д.Жабоедова, Р.Л.Скрипник, К.: “Медицина”, 2011. - 424 с.
2. Глазные болезни. Основы офтальмологии: Учебник / Под ред. В.Г.Копасовой.- М.: Медицина, 2012. – 560 с.
3. Клініка Вілла. Діагностика і лікування очних хвороб / За ред. Дугласа Каллома та Бенджаміна Чанга – Львів: Медицина світу, 1999. – 504 с.
4. Клинические лекции по глазным болезням / Под ред. С.Э. Аветисова. – ОАО «Издательство «Медицина», 2010. – 144 с.
5. Кучук О.П., Сикирицька Т.Б., Лучик В.І. Офтальмологія. Тести і еталони, клінічні задачі, принципи лікування очних захворювань та рецептура основних лікарських засобів: Посібник. – 2-е вид., доповнене і перероблене.– Чернівці, БДМУ, 2011.– 856 с.
6. «Курація та історія хвороби офтальмологічного пацієнта»: Навчально-методичний посібник на електронному носії [Кучук О.П., Пенішкевич Я.І., Карлійчук М.А., Сикирицька Т.Б.]; Укр. Буковинський державний медичний університет. 5,42 МБ файлів 11 – Чернівці: БДМУ, 2018.
7. «Зміни органа зору при загальних захворюваннях»: Навчально-методичний посібник на електронному носії [Кучук О.П., Пенішкевич Я.І.]; Укр. Буковинський державний медичний університет. 6,71 МБ файлів 18 – Чернівці: БДМУ, 2018.
8. Ланг Г.К. Офтальмологія. Карманный справочник-атлас. – Изд-во Практическая медицина, 2009. – 840 с.
9. Неотложная офтальмология: учебное пособие / Под ред. Е.А.Егорова. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2007.- 184 с.
10. Очні хвороби: Підручник / Під ред. Жабоедова Г.Д., Сергієнка М.М.- К.: Здоров'я, 1999.- 133 с.
11. Офтальмология. Учебник. Е.Е.Сомов, М.: “Медицинское информационное агентство”, 2008. – 376 с.
12. Офтальмология: Учебник / Под ред. Егорова Е.А. – Издательская группа «ГЭОТАР Медицина», 2010. – 240 с.
13. Терапевтична офтальмологія / Г.Д. Жабоедов, А.О.Ватченко, М.М. Тимофеев та ін. – К.: Здоров'я, 2003. – 134 с.
14. Федоров С.Н., Ярцева Н.С., Исманкулов А.С. Глазные болезни. – М.: Издательский центр «Федоров», 2000. – 388 с.
15. Хаппе В. Офтальмология. Перевод с нем./ Под общей ред. к.мед.н. А.Н. Амирова. – М.: МЕДпресс-информ, 2005. –352 с.
16. Хойт К.С., Тейлор Д., Детская офтальмология. Пер. с англ. под. общ ред. ЕИ.Сидоренко. – М.: Издательство Панфилова, 2015. Т. 1. – 672 с.

18.2. Допоміжна

1. Астахов Ю.С., Ангелопуло Г.В., Джалиашвили О.А. Глазные болезни: Для врачей общей практики: Справочное пособие. – СПб.: СпецЛит, 2001.–240 с.
2. Егоров Е.А., Ставицкая Т.В., Тутаева Е.С. Офтальмологические проявления общих заболеваний. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2006. – 592 с.

3. Кански Дж.Дж. Заболевания глазного дна / Джек Дж. Кански, Станислав А.Милевски, Бертил Э.Дамато, Воган Тэннер; Пер. с англ.; Под общ. ред. чл.-корр. РАМН, проф. С.Э.Аветисова. – М.: МЕДпресс-информ, 2008. – 424 с.
4. Кански Д. Д. Офтальмология. Атлас-справочник: пер. с англ. / Д.Д. Кански, Б. Боулинг. – М.: Мед. лит., 2009. – 184 с.
5. Клиническая офтальмология. Под ред. Джек Д. Кански. Перевод с английского. Wroclaw: “Elsevier Urban & Partner”, 2009. - 944 с.
6. Кучук О.П., Ловля Г.Д. Очні симптоми при загальних захворюваннях. – Чернівці: БДМУ, 2007. – 164 с.
7. Межнациональное руководство по глаукоме. Т. 1. Диагностика и динамическое наблюдение за пациентами с глаукомой / Е.А. Егоров [и др.]. – Москва: «Издательство «Офтальмология», 2013. – 110 с.
8. Фармакотерапия глазных болезней. В.И.Морозов, А.А.Яковлев, М.: “МЕДпресс-информ”, 2009. – 512 с.
9. Офтальмология в вопросах и ответах: учеб. пособие / Под ред.. Х.П.Тахчиди. – М.: ГЕОТАР-Медиа, 2009. – 336 с.
10. Офтальмология: национальное руководство / Под ред.. С.Э. Аветисова, Е.А. Егорова, Л.К. Мошетовой и др. – М.: ГЕОТАР-Медиа, 2008. – 944 с.
11. Офтальмологія у схемах / П.А. Бездітко, С.Ф. Зубарєв, М.В. Панченко та ін. – Х.: Золоті сторінки, 2008. – 84 с.
12. Офтальмология. Фармакотерапия без ошибок. Руководство для врачей / под ред. Ю.С. Астахова, В.П. Николаенко. – М.: Е-нот, 2016. – 648 с.
13. Сомов Е.Е. Клиническая офтальмология. – М.: МЕДпресс-информ, 2005. – 392 с.
14. Спэлтон Д.Дж. Атлас по клинической офтальмологии / Под общей ред.. А.Н.Амирова. – М.: МЕДпресс-информ, 2007. – 724 с.
15. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальністю «Офтальмологія» (наказ МОЗ України №117 від 15.03.2007).
16. Режимні накази з Реєстру МОЗ України для виконання у лікувально-профілактичних установах області.

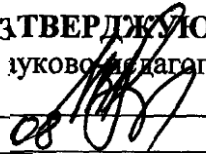
18.3. Інформаційні ресурси

1. Сервер дистанційного навчання БДМУ - <http://moodle.bsmu.edu.ua/>
2. Сайт МОЗ України - <http://www.moz.gov.ua>
3. Сайт Громадської Спільки Всеукраїнський Альянс Офтальмологів <http://www.ophthalmolog.kiev.ua>

19. УКЛАДАЧ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

Карлійчук Марина Аксентіївна – доцент кафедри офтальмології ім. Б.Л.Радзіховського, д.мед.н, доцент.

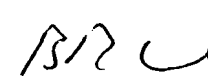
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи
доцент І.В.Геруш
“26” _____ 2020 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни
«НЕВРОЛОГІЯ, В Т.Ч НЕЙРОСТОМАТОЛОГІЯ»

галузі знань 22 Охорона здоров'я
спеціальності 221 Стоматологія
освітній ступінь – другий (магістерський) рівень
курс навчання – IV
форма навчання денна
кафедра нервових хвороб, психіатрії та медичної психології
ім. С.М. Савенка

Схвалено на методичній нараді кафедри нервових хвороб, психіатрії та медичної психології
« 20 » 08.20 року (протокол № 1)

Завідувач кафедри нервових хвороб,
психіатрії та медичної психології, професор М. Пашковський

Схвалено предметною методичною комісією з дисциплін терапевтичного профілю
«20 » 08.20 року (протокол № 11)

Голова ПМК, професор

В.К. Ташук

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М. Савенка
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	1. Пашковський Валерій Мелетійович – зав. кафедри, д.мед.н., професор, pashkovskiy.valerii@bsmu.edu.ua ; 2. Кричун Ігор Іванович – професор, д.мед.н., доцент, krichun.igor@bsmu.edu.ua ; 3. Кривецька Інна Іванівна. – доцент, к.мед.н., доцент, kryvetska.inna@bsmu.edu.ua ; 4. Васильєва Наталія Володимирівна – доцент, к.мед.н., доцент, vasyljeva.nataliia@bsmu.edu.ua ; 5. Яремчук Оксана Борисівна Володимирівна – доцент, к.мед.н., доцент, yaremchuk.oksana@bsmu.edu.ua ; 6. Жуковський Олександр Олегович – доцент, к.мед.н., доцент, zhukovskiy.oleksandr@bsmu.edu.ua ; 7. Філіпєць Олена Олексіївна – доцент, к.мед.н., доцент, olena.filipets@bsmu.edu.ua ; 8. Зорій Ірина Анатоліївна – асистент, к.мед.н., zorii.iryana@bsmu.edu.ua ; 9. Ніка Ольга Михайлівна – асистент, к.мед.н., nika.olya@bsmu.edu.ua
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/nervovih-hvorob-psihiatriyi-ta-medichnoyi-psihologiyi-im-s-m-savenka/
Веб-сайт кафедри	http://nerv.bsmu.edu.ua/
E-mail	neurology@bsmu.edu.ua
Адреса	Мусоргського , 2, м. Чернівці, 58005
Контактний телефон	0372585803

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна
Кількість кредитів	1,5 кредити ECTS
Загальна кількість годин	45
Лекції	6
Практичні заняття	24
Самостійна робота	15
Вид заключного контролю	залік

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ). Навчальна дисципліна «Неврологія, в т.ч. нейростоматологія» будується на підставі вчення І.П. Павлова про кірково-підкіркові взаємовідносини, про провідну роль нервової системи у регуляції всіх функцій організму і її взаємодії з оточуючим середовищем з урахуванням участі ендокринних і гуморальних систем в патогенезі нервових захворювань.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1 Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizaciyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukciya-shhodo-oczinuyvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyaciyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркових дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyz_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2 Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3 Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4 Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5 Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5 ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
1. Нормальна анатомія	анатомія центральної і периферичної нервової системи.
2. Гістологія	гістологічна будова кори головного мозку та спинного мозку, гістологічна будова нервових волокон та їх оболонок провідних шляхів головного і спинного мозку
3. Нормальна фізіологія	рефлекторна дуга та рефлекторні механізми нервової діяльності; концепція «функціональної системи» (Н.А.Бернштейн, П.К.Анохін).
4. Клінічна фармакологія	препарати для лікування гострих порушень мозкового кровообігу, захворювань вегетативної нервової системи, інфекційних хвороб, захворювань периферичної нервової системи, спадкових хвороб тощо.

6 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1 Метою викладання навчальної дисципліни “ Неврологія, в т.ч. нейростоматологія ” є навчання студентів теоретичним основам, навичкам обстеження неврологічних хворих, методології постановки діагнозу неврологічного захворювання, вибору тактики лікування та надання термінової допомоги при невідкладних станах у неврології та визначення етіологічних факторів і патогенетичних механізмів розвитку основних неврологічних захворювань.

6.2 Основними завданнями вивчення дисципліни “ Неврологія, в т.ч. нейростоматологія ” є оволодіння методикою проведення суб'єктивного та об'єктивного обстеження пацієнта; складання плану додаткового обстеження при різних неврологічних захворюваннях; оцінювання результатів дослідження (лабораторних та інструментальних); оцінювання стану здоров'я пацієнта; вивчення основних патологічних симптомів і синдромів; оволодіння переліком необхідних медичних маніпуляцій та планування тактики ведення хворого з неврологічною патологією.

7 КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1 Інтегральна компетентність: мати здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

7.2 Загальні компетентності:

ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3 Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.

ЗК4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5 Здатність спілкуватися англійською мовою.

ЗК6 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК7 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК8 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК9 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК10 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК11 Здатність працювати в команді.

- ЗК12 Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- ЗК13 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК14 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК15 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

7.3 Фахові (спеціальні) компетентності:

ФК 1 Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.

ФК 2 Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

ФК 3 Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

ФК 11 Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.

ФК 14 Спроможність ведення нормативної медичної документації.

8 РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

8.1. Знати:

- теоретичні основи, сучасні принципи доказової медицини;
- теоретичні основи загальної неврології (основні неврологічні симптоми і синдроми ураження різних відділів нервової системи);
- теоретичні основи нейростоматології (діагностичні критерії основних неврологічних та нейростоматологічних захворювань, лабораторно-інструментальних методів дослідження в неврологічній практиці).

8.2. Уміти:

- досліджувати неврологічний статус;
- діагностувати основні неврологічні та нейростоматологічні симптоми та синдроми;
- визначати етіологічні фактори та патогенетичні механізми розвитку основних неврологічних та нейростоматологічних захворювань:
- формулювати клінічний діагноз;
- призначати адекватні лабораторно-інструментальні методи дослідження;
- надавати невідкладну допомогу при основних неврологічних захворювань;
- розробляти реабілітаційні та профілактичні заходи основних неврологічних захворювань.

8.3. Демонструвати:

- ПРН 4 Визначати остаточний клінічний діагноз, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).
- ПРН 5 Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4).
- ПРН 13 Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4).

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Принципи будови та функціонування нервової системи. Довільні рухи та їх порушення. Пірамідна система. Симптоми центрального і периферичного парезів. Екстрапірамідна система та синдроми її ураження.												
Тема 2. Мозочок, синдроми ураження мозочка.	2		2									
Тема 3. Чутлива система та симптоми її ураження. Види і типи порушення чутливості.	2		2									
Тема 4. Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Синдроми ураження окорухових нервів.	2		2									
Тема 5. Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Спинномозкова рідина, її зміни. Менінгеальний синдром.	2		2									
Тема 6. Епілепсія і неепілептичні пароксизмальні стани.	3	2				1						
Тема 7. Судинні захворювання головного і спинного мозку.	2	2										
Тема 8. Інфекційні захворювання нервової системи.	2		1			1						
Тема 9. Демієлінізуючі захворювання нервової системи.	2		1			1						
Тема 10. Функціональна діагностика захворювань нервової системи.	1					1						
Разом за змістовим	20	4	12			4						

модулем 1												
Змістовий модуль 2. Нейростоматологія												
Тема 11. Головний біль.	0,5					0,5						
Тема 12. Патологія вегетативної нервової системи	0,5					0,5						
Тема 13. Трійчастий, лицевий, присінково-завитковий нерви та симптоми їх ураження.	2		1			1						
Тема 14. Невропатія трійчастого нерва та його окремих гілок. Ятрогенні невропатії трійчастого нерва.	2,5	0,5	1			1						
Тема 15. Невралгія трійчастого нерва.	2,5	0,5	1			1						
Тема 16. Синдроми ураження лицевого нерва.	2		1			1						
Тема 17. Патологія IX – XII пар черепних нервів. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми.	2		1			1						
Тема 18. Синдроми ураження язикоглоткового, блукаючого та під'язикового нервів.	2,5	0,5	1			1						
Тема 19. Вегетативні прозопалгії та інші захворювання обличчя.	1,5	0,5	1									
Тема 20. Захворювання периферичної нервової системи.	1		1									
Тема 21. Курація хворих. Розбір хворих.	6		2			4						
Тема 22. Залік	2		2									
Разом за змістовим модулем 2	25	2	12			11						
Усього годин	45	6	24			15						

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.

	Змістовний модуль 1. Неврологія.	
1	Судинні захворювання головного і спинного мозку.	2
2	Епілепсія. Неепілептичні пароксизмальні стани.	2
	Змістовний модуль 2. Нейростоматологія	
4.	Основні нейростоматологічні захворювання і синдроми	2
	Разом	6

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
	Змістовний модуль 1. Неврологія.	
1	Головні етапи розвитку неврологічної науки. Принципи будови та функціонування нервової системи. Довільні рухи та їх порушення. Пірамідна система. Симптоми центрального і периферичного парезів. Екстрапірамідна система та синдроми її ураження.	2
2	Мозочок, синдроми ураження мозочка. Методика дослідження.	2
3	Чутлива система, симптоми її ураження. Методика дослідження. Види і типи порушення чутливості.	2
4	Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Синдроми ураження окорухових нервів.	2
5	Локалізація функцій у корі головного мозку. Синдроми уражень. Спинномозкова рідина, її зміни. Менінгеальний синдром.	2
6	Інфекційні захворювання нервової системи. Демієлінізуючі захворювання нервової системи	2
	Змістовний модуль 2. Нейростоматологія	
7	Трійчастий, лицевий, присінково-завитковий нерви та симптоми їх ураження. Невропатія трійчастого нерва та його окремих гілок. Ятрогенні невропатії трійчастого нерва.	2
8	Невралгія трійчастого нерва. Синдроми ураження лицьового нерва.	2
9	Патологія IX – XII пар черепних нервів. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми. Синдроми ураження язикоглоткового, блукаючого та під'язикового нервів.	2
10	Вегетативні прозопагії та інші нейрогенні захворювання обличчя. Захворювання периферичної нервової системи.	2
11	Курація хворих. Клінічний розбір хворих	2
12	Залік	2
	Разом	24

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:	
	Змістовний модуль 1. Неврологія.	
1.1	Епілепсія і неепілептичні пароксизмальні стани.	1
1.2	Інфекційні захворювання нервової системи.	1
1.3	Демієлінізуючі захворювання нервової системи.	1
1.4	Функціональні методи діагностики нервової системи	1
Разом		4
	Змістовний модуль 2. Нейростоматологія	
1.5	Головний біль. Патологія вегетативної нервової системи.	1
1.6	Трійчастий, лицевий, присінково-завитковий нерви та симптоми їх ураження.	1
1.7	Патологія IX – XII пар черепних нервів. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми.	1
1.8	Невралгія трійчастого нерва.	1

1.9	Невропатія трійчастого нерва та його окремих гілок. Ятрогенні невропатії трійчастого нерва.	1
1.10	Синдроми ураження лицевого нерва.	1
1.11	Синдроми ураження язикоглоткового, блукаючого та під'язикового нервів.	1
2	Курація хворих.	4
	Разом	15

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Написання реферату: «Фізіологія болю. Ноцицептивна та антиноцицептивна системи».
2. Написання реферату: «Анатомо-фізіологічні особливості трійчастого нерва. Основні неврологічні синдроми».
3. Написання реферату: «Анатомо-фізіологічні особливості лицевого нерва. Основні неврологічні синдроми».
4. Написання реферату: «Анатомо-фізіологічні особливості бульбарної групи черепних нервів. Основні неврологічні синдроми».
5. Написання реферату: «Анатомо-фізіологічні особливості вегетативної нервової системи. Основні неврологічні синдроми».
6. Написання реферату: «Анатомо-фізіологічні особливості діяльності кори головного мозку. Вищі мозкові функції. Основні неврологічні синдроми».
7. Написання реферату: «Мозковий інсульт: сучасні підходи до ранньої діагностики і лікування. Первинна та вторинна профілактика».
8. Написання реферату: «Демієлінізуючі захворювання нервової системи. Сучасні погляди на етіологію та патогенез».
9. Написання реферату: «Особливості клінічного перебігу менінгітів різної етіології. Основні неврологічні синдроми».
10. Написання реферату: «Невідкладна допомога при прозопаплігіях різної етіології».

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКОВОГО ЗАНЯТТЯ

Змістовний модуль 1: НЕВРОЛОГІЯ

1. Неврологія як наука, галузь практичної медицини і учбовий предмет.
2. Головні етапи розвитку неврологічної науки.
3. Основні етапи розвитку нервової системи.
4. Анатомо-топографічні відділи нервової системи.
5. Основні принципи функціонування нервової системи.
6. Рефлекторний апарат спинного мозку. Рефлекс, рефлекторна дуга. Безумовні рефлекси.
7. Сухожилкові та периостальні рефлекси, дуги їх замикання.
8. Кортико-спинальний і кортико-нуклеарний шляхи.
9. Центральний (спастичний) параліч.
10. Периферичний (в'ялий) параліч. Патогенез атонії, арефлексії, атрофії.
11. Топічна діагностика патології довільних рухів.
12. Синдроми ураження рухового шляху на різних рівнях спинного мозку.
13. Екстрапірамідна система, анатомічні особливості, функції.
14. Синдром Паркінсонізму, біохімічні механізми патогенезу.
15. Види гіперкінезів.
16. Мозочок, анатомо-фізіологічні особливості, синдроми ураження.
17. Види атаксій.
18. Чутливість. Види чутливості, види чутливих порушень.
19. Типи порушень чутливості. Синдром Броун-Секара.
20. Анатомо-фізіологічні дані, методика дослідження, синдроми ураження I-XII пар черепних нервів.
21. Кора великих півкуль, цитоархітектонічні поля, синдроми ураження.
22. Агнозія, апраксія, афазія.

23. Ліквороутворення, склад ліквору у нормі, його зміни при менінгітах, пухлинах, геморагічному інсульті, туберкульозі.
24. Клініка менінгеального синдрому.
25. Електрофізіологічні методи дослідження.
26. Методи нейровізуалізації в клініці нервових хвороб.
27. Ультразвукові методи дослідження.
28. Кровопостачання головного і спинного мозку.
29. Класифікація судинних захворювань нервової системи.
30. Варіанти церебральних судинних кризів.
31. Синдроми проявлення транзиторних ішемічних атак.
32. Минучі порушення мозкового кровообігу.
33. Геморагічний інсульт (паренхиматозний та субарахноїдальний крововилив).
34. Ішемічний (тромботичний і нетромботичний) інсульт.
35. Принципи недиференційованого і диференційованого лікування інсультів.
36. Спінальні інсульти.
37. Профілактика інсультів.
38. Сучасна класифікація пароксизмальних станів в клініці нервових хвороб.
39. Патогенетична суть епілепсії, класифікація епілептичних нападів, принципи диференційованого лікування.
40. Епілептичний статус, клініка, діагностика, лікування.
41. Неепілептичні пароксизмальні стани – судомні та безсудомні.
42. Вегетативно-судинні пароксизми.
43. Синкопальні стани.
44. Менінгіти (гнійні-первинний, вторинні; серозний).
45. Арахноїдіти (злипливий, кистозний), базальний, конвекситальний).
46. Енцефаліти (первинні, вторинні)
47. Ураження нервової системи при грипі, ревматизмі. Герпетичні ураження.
48. Нейросифіліс, ранні та пізні форми.
49. Ураження нервової системи за наявності ВІЛ-інфекції.
50. Туберкульоз нервової системи.
51. Розсіяний склероз (етіопатогенез, варіанти перебігу, клініка, сучасні методи лікування).

Змістовний модуль 2: НЕЙРОСТОМАТОЛОГІЯ

1. Анатомо-фізіологічні дані, симптоми, методика дослідження V, VII, VIII, IX-XII пар черепних нервів.
2. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми.
3. Надсегментарний і сегментарний відділи вегетативної нервової системи, їх функції, синдроми ураження.
4. Синдром Бернара-Горнера.
5. Цефалгії – патогенетичні механізми появи, клініка, діагностика, лікування.
6. Мігрень: патогенез, клініка, лікування.
7. Класична невралгія трійчастого нерва.
8. Післягерпетичне ураження гілок трійчастого нерва.
9. Невралгія трійчастого нерва переважно периферичного генезу.
10. Невралгія носовійкого нерва (синдром Чарліна).
11. Невралгія вушно-скроневого нерва (синдром Фрей).
12. Невропатія нижнього альвеолярного нерва.
13. Невропатія шічного нерва.
14. Невропатія язикового нерва (глосалгія).
15. Невропатія верхнього альвеолярного нерва.
16. Ятрогенні невропатії трійчастого нерва.
17. Гангліоніт війкового вузла (синдром Оппенгейма).
18. Гангліоніт крилопіднебінного вузла (синдром Слюдера).
19. Гангліонітвушного вузла.
20. Гангліоніт під нижньощелепного та під'язикового вузлів.
21. Гангліоніт шийних симпатичних вузлів.
22. Пучковий головний біль (кластерна цефалгія).

23. Невропатія лицевого нерва.
24. Синдром ураження вузла колінця (синдром Ханта).
25. Невралгія відієвого нерва (синдром Файля).
26. Невралгія язикоглоткового нерва.
27. Невралгія барабанного нерва (синдром Рейхерта).
28. Невралгія вушного нерва.
29. Невралгія верхнього гортанного нерва.
30. Невралгія під'язикового нерва.
31. Ангіоневротичний набряк (набряк Квінке).
32. Синдром Россолімо-Мелькерсона-Розенталя.
33. Синдром Шегрена.
34. Прогресуюча Геміатрофія обличчя (синдром Паррі-Ромберга).

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ЗАЛІКОВОГО ЗАНЯТТЯ

1. Дослідження обсягу активних та пасивних рухів.
2. Дослідження тону м'язів.
3. Дослідження сили м'язів.
4. Дослідження поверхневих і глибоких рефлексів.
5. Дослідження ступневих патологічних рефлексів.
6. Дослідження патологічних рефлексів орального автоматизму.
7. Дослідження координації рухів.
8. Дослідження чутливості (поверхневих, глибоких і складних видів).
9. Дослідження симптомів натягу.
10. Обстеження нюху і смаку.
11. Дослідження гостроти зору, полів зору.
12. Дослідження функції очорухових нервів.
13. Дослідження функцій трійчастого нерва.
14. Дослідження функцій лицевого нерва.
15. Дослідження функцій язикоглоткового та блукаючого нервів.
16. Дослідження функцій додаткового та під'язикового нервів.
17. Дослідження вегетативної нервової системи.
18. Дослідження менінгеальних симптомів.
19. Дослідження функції мовлення, праксису та гнозису.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Початковий рівень знань визначається на першому практичному занятті за допомогою письмової контрольної роботи, яка складається з тестових завдань.

Поточний контроль. Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями та під час індивідуальної роботи викладача зі студентами.

На практичних заняттях під час вивчення дисципліни при ротації модулів студент стає безпосереднім учасником процесу надання медичної допомоги пацієнтам неврологічного профілю від моменту їх надходження у неврологічний стаціонар, обстеження неврологічного статусу, постановки діагнозу, призначення адекватного лікування до моменту їх виписування із клініки і реабілітації. Завдяки такій системі студент оволодіває професійними практичними навичками. На практичному занятті кожний студент самостійно під керівництвом викладача спостерігає хворих..

Самостійна робота студентів включає такі індивідуальні творчі завдання, як проведення аналізу ефективності використання різних лікарських препаратів, методів діагностики і лікування, вивчення наукової літератури, участь у науково-практичних конференціях неврологічної клініки.

Застосовуються такі засоби визначення рівня підготовки студентів: контроль практичних навичок – вміння досліджувати неврологічний статус та інтерпретувати його при різних неврологічних захворюваннях; комп'ютерні тести; розв'язування ситуаційних

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться на 12-му практичному занятті після завершення модуля 1. Здійснюється контроль теоретичних знань, набутих практичних навичок і вмінь.

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка з дисципліни виставляється як середня з оцінок за два модулі, на які структурована навчальна дисципліна, лише тим студентам, яким зараховані всі модулі.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів має перевірятися статистичними методами (коефіцієнт кореляції між поточною успішністю та результатами підсумкового модульного контролю).

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму з дисципліни, конвертуються у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями як наведено у таблиці.

Номер модуля кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок					Мінімальна кількість балів*
			Традиційні оцінки				Бали за виконання індивідуального завдання	
			"5"	"4"	"3"	"2"		
Модуль 1 45/1,5	2 (№№ 1-2)	12	16	12	10	0	8	120

При засвоєнні тем **МОДУЛЯ 1** за традиційною системою студенту присвоюються бали: "5" – 16 балів, "4" – 12 балів, "3" – 10 балів; "2" – 0 балів.

Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність студента – 200

Студент допускається до заліку при умові виконанні вимог навчальної програми та в разі, якщо за поточну навчальну діяльність він набрав не менше 120 балів (12 x 10).

Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність студента – 200 (12 x 16 + 8 за ІЗ).

Бали за індивідуальні завдання нараховуються студентові лише за умов успішного їх виконання та захисту. Кількість балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їхнього обсягу та значимості, але не більше 8 балів. Вони додаються до суми балів, набраних студентом на заняттях під час поточної навчальної діяльності.

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1. Основна (базова)

1. Неврологія: нац. підручник / [І.А. Григорова, Л.І. Соколова, Р.Д. Герасимчук, В.М. Пашковський та ін.]; за ред.: І.А. Григорової. – К.: ВСВ «Медицина». – 2014. – 640 с. + 32 с. кольор. вкл.

2. Неврологія / С. М. Віничук, Т. І. Ілляш, О. Я. Мяловицька та ін.; за ред. С. М. Віничука. - Київ: Здоров'я, 2008. - 664 с.

3. Неврологія з нейростоматологією: навч. посіб. для студ. стомат. ф-тів

ВМНЗ / Л. І. Соколова, О. А. Мяловицька, Т. І. Ілляш [та ін.]; за ред. Л.І. Соколової, Т. І. Ілляш. - Київ : Медицина, 2018. - 128 с. : іл.

Допоміжна

1. Пашковський В. М. Нейростоматологія: навч. посіб. для студ. ВМНЗ IV р. а. / В. М. Пашковський, О. О. Філіпець, І. І. Кривецька ; М-во охорони здоров'я України, Буковин. держ. мед. ун-т. - Чернівці : БДМУ, 2014. - 120 с. : рис. - Бібліогр.: с. 119.

2. Грицай Н.М., Кобзиста Н.О. Нейростоматологія. – Київ, «Здоров'я», 2001. – 142 с.

3. Шевага В.М. Неврологія: підручник / В.М.Шевага, А.В.Паснок, Б.В.Задорожна. – 2-е вид., перероб. і доп.-К.: Медицина, 2009.-. 656с.

4. Віничук С.М. Гострий ішемічний інсульт / С.М.Віничук, М.М.Прокопів. Гострий ішемічний інсульт. К.: Наукова думка, 2006. – 286 с.
5. Пашковський В.М. Додаткові методи дослідження у неврологічній практиці: навчальний посібник (рекомендовано МОН України як навчальний посібник (Лист №1/11-3878 від 11.05.2010), рекомендовано ЦМК з ВМО МОЗ України як навчальний посібник (Протокол №2 від 19.03.10, лист №23-01-25/130 від 25.03.10) / В.М. Пашковський, О.О. Жуковський. Чернівці, 2010 – 133 с.
6. Кривецький В.В. Структурно-функціональна організація периферійної нервової системи: навчальний посібник (рекомендовано ЦМК з ВМО МОЗ України як навчальний посібник(Протокол №5 від 28.12.10, лист №23-01-25/41 від 27.01.11) / В.В.Кривецький, І.І.Кривецька. – Чернівці: БДМУ, 2011. - 264 с.
7. Кривецький В.В. Структурно-функціональна організація головного і спинного мозку: навчальний посібник (рекомендовано ЦМК з ВМО МОЗ України як навчальний посібник (Протокол №11 від 25.11.10). – Чернівці: БДМУ, 2011. – 224 с.

Інформаційні ресурси

<http://moz.gov.ua/ua/portal/>

<http://moodle.bsmu.edu.ua>

<http://medlib.bsmu.edu.ua>

<http://www.bsmu.edu.ua/uk/edu/220-navchalna-literatura>

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

1. доц. Філіпєць О.О.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

доцент _____ І.В. Геруш
“14” _____ 2020 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни
«ЗАГАЛЬНА МЕДИЧНА ПІДГОТОВКА
(ДЕРМАТОЛОГІЯ, ВЕНЕРОЛОГІЯ)»

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)

Спеціальність 221 Стоматологія
(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь магістр
(магістр, бакалавр, молодший бакалавр)

Курс навчання 4

Форма навчання денна
(денна, заочна, дистанційна)

Кафедра дерматовенерології
(назва кафедри)

Схвалено на методичній нараді кафедри дерматовенерології „19” серпня 2020 року
(протокол № 1).

Завідувач кафедри дерматовенерології,
д.мед.н., професор

О.І. Денисенко О.І. Денисенко

Схвалено предметною методичною комісією з терапевтичних дисциплін „20” серпня
2020 року (протокол № 11).

Голова предметної методичної
комісії з терапевтичних дисциплін,
д.мед.н., професор

В.К. Ташук Ташук В.К.

Чернівці – 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	дерматовенерології
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Денисенко Ольга Іванівна – завідувач кафедри, доктор медичних наук, професор, denysenko.olga@bsmu.edu.ua ; Гаєвська Марина Юріївна – доцент кафедри, кандидат медичних наук, доцент, hajevska.maryna@bsmu.edu.ua ; Перепічка Михайло Петрович – доцент кафедри, кандидат медичних наук, доцент, perepichka.myhajlo@bsmu.edu.ua ; Бродовська Надія Борисівна – асистент кафедри, кандидат медичних наук, brodovska.nadiia@bsmu.edu.ua ; Гулей Лілія Омелянівна – асистент кафедри, кандидат медичних наук, gulei@bsmu.edu.ua ; Карвацька Юлія Павлівна – асистент кафедри, кандидат медичних наук, karvatska.iuliia@bsmu.edu.ua ; Сторожук Марина Вікторівна – асистент кафедри, кандидат медичних наук, storozhuk.maryna@bsmu.edu.ua
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/dermatovenerologiyi/
Веб-сайт кафедри	http://dermatology.bsmu.edu.ua/
E-mail	dermatology@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Лермонтова, 11
Контактний телефон	+38 (050) 527-94-34

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна
Кількість кредитів	1
Загальна кількість годин	30
Лекції	4
Практичні заняття	16
Самостійна робота	10
Вид заключного контролю	підсумковий залік

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Викладання навчальної дисципліни “Загальна медична підготовка (дерматологія, венерологія)” спрямоване на оволодіння студентами спеціальності “Стоматологія” системних медичних знань, вмінь та навичок діагностики шкірних та венеричних захворювань, які супроводжуються проявами на слизових оболонках ротової порожнини, принципів їх лікування та профілактики. Передбачається, що оволодіння знаннями стосовно основних клінічних ознак шкірних та венеричних хвороб дасть можливість лікарю спеціальності “Стоматологія” вчасно розпізнати такі хвороби та спрямувати пацієнта до лікаря-дерматовенеролога.

Предметом вивчення навчальної дисципліни “Загальна медична підготовка (дерматологія, венерологія)” є захворювання шкіри та венеричні хвороби, які супроводжуються проявами на слизових оболонках ротової порожнини, їх діагностика, клінічні прояви, принципи їх лікування та профілактики.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukciya-shhodo-oczinuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркових дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyh_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонено;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних заняттях, підсумковому заліку) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків із поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
Анатомія людини	Внутрішня медицина (у тому числі інфекційні хвороби та епідеміологія)
Гістологія, цитологія та ембріологія	
Медична біологія	Педіатрія
Латинська мова та медична термінологія	Оториноларингологія
Іноземна мова	Фтизіатрія
Медична хімія	Терапевтична стоматологія
Біологічна та біоорганічна хімія	Профілактика стоматологічних захворювань
Медична та біологічна фізика	
Фізіологія	
Патофізіологія	
Патоморфологія	
Пропедевтика внутрішньої медицини	
Мікробіологія, вірусологія та імунологія	
Фармакологія	

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування у студента системних медичних знань, вмінь та навичок діагностики шкірних та венеричних захворювань, які супроводжуються проявами на слизових оболонках ротової порожнини, принципів їх лікування та профілактики.

6.2. Завдання: забезпечити засвоєння студентом комплексу знань з основ теоретичної дерматології (будова, фізіологія та патологія шкіри і слизових оболонок ротової порожнини); основ етіопатогенезу шкірних хвороб та інфекцій, що передаються переважно статевим шляхом, які супроводжуються проявами на слизових оболонках ротової порожнини; основних клініко-діагностичних ознак захворювань шкіри, які супроводжуються проявами на слизових оболонках ротової порожнини, принципів їх лікування та профілактики; особливостей клінічного перебігу специфічних інфекцій, у т.ч. туберкульозу, ВІЛ-інфекції, сифілісу та інших венеричних хвороб, які супроводжуються проявами на слизових оболонках ротової порожнини, принципів їх діагностики, лікування та профілактики.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. Інтегральні:

здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

7.2. Загальні:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації..
ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

7.3. Спеціальні (фахові, предметні):

СК 1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.

СК 2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

СК 3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

СК 4. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

СК 5. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

СК 6. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

СК 7. Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями.

СК 8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

8.1. Знати: будову і функції шкіри та слизових оболонок ротової порожнини; елементи шкірної висипки та методику обстеження дерматологічних хворих; сучасні дані про етіопатогенез папульозних дерматозів (псоріаз, червоний плоский лишай), їх клінічні прояви, принципи діагностики та лікування; сучасні погляди на етіопатогенез алергодерматозів (дерматити, токсикодермії, екзема) та бульозно-везикульозних хвороб шкіри та слизових оболонок ротової порожнини (пухирчатка вульгарна, багатоформна ексудативна еритема), їх клінічні прояви, принципи діагностики, лікування та профілактики; сучасні дані про етіологію, епідеміологію, патогенез інфекційних хвороб шкіри та слизових оболонок (піодермії, дермомікози, кандидози, герпеси, туберкульоз шкіри, ВІЛ-інфекція/СНІД) та хейлітів, їх клінічні прояви, принципи діагностики, лікування та профілактики; сучасну класифікацію захворювань, що передаються переважно статевим шляхом; сучасні дані про етіологію, епідеміологію, патогенез, клінічні прояви сифілісу на шкірі, слизових оболонках ротової порожнини, зміни зубів, клінічні прояви гонореї, методи їх діагностики, принципи лікування та профілактики.

8.2. Уміти: збирати дані про скарги пацієнта, анамнез хвороби, анамнез життя за стандартною схемою опитування хворого;

- оцінювати інформацію щодо дерматологічного статусу пацієнта на підставі результатів спеціальних дерматологічних, а також лабораторних та інструментальних методів досліджень;

- вміти поставити попередній діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані обстеження шкірних покривів, дерматологічного статусу, пальпації лімфатичних вузлів, проведення і оцінки спеціальних дерматологічних, а також лабораторних та інструментальних методів досліджень хворого, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм;

- призначити лабораторне та/або інструментальне обстеження хворого шляхом прийняття обґрунтованого рішення, на підставі найбільш вірогідного попереднього діагнозу,

за стандартними схемами, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм;

- проводити диференційну діагностику дерматозів, визначати тактику ведення хворого на шкірні та венеричні хвороби,
- призначати лікування хворих відповідно до їх діагнозу чи спрямовувати пацієнта до профільного спеціаліста;
- здійснювати профілактичні заходи, в умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу на підставі даних про дерматологічний статус пацієнтів та про наявність впливу на нього навколишнього середовища, використовуючи існуючі методи щодо режиму діяльності та відпочинку; первинної та вторинної профілактики захворювань шкіри; первинної профілактики венеричних захворювань (інфекцій, що передаються переважно статевим шляхом); профілактики шкідливих звичок; пропаганди здорового способу життя.

8.3. Демонструвати:

- ПРН 1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2).
- ПРН 3. Призначати та аналізувати лабораторне, функціональне та/або інструментальне обстеження (за списком 5) хворого на стоматологічне захворювання для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).
- ПРН 4. Визначати остаточний клінічний діагноз, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).
- ПРН 8. Визначати характер лікування стоматологічного захворювання (за списком 2) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
- ПРН 9. Визначати характер, принципи режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань (за списком 2) на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
- ПРН 17. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.
- ПРН 19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
- ПРН 21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6).

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни “Загальна медична підготовка (дерматологія, венерологія)” відводиться 30 годин (1 кредит ЄКТС) – 1 модуль “Дерматовенерологія”, який складається з 5 змістових модулів.

Змістовий модуль 1. Пропедевтика дерматології

Тема 1. Будова та функції шкіри і слизових оболонок ротової порожнини. Елементи шкірної висипки та методика обстеження дерматологічних хворих. Загальна характеристика розвитку дерматовенерології. Українська дерматовенерологічна школа.

Характеристика функцій шкіри та слизових оболонок ротової порожнини, їх вікові та статеві особливості. Функції клітин, тканин, органів, фізіологічних систем організму. Етіологія та патогенез захворювань шкіри та їх зв'язок з внутрішньою патологією. Методи досліджень хворих на дерматози: візуальне спостереження, клінічна оцінка шкірної висипки, лабораторні дослідження. Висипання на шкірі, класифікація і характеристика первинних та елементів висипки на шкірі та слизових оболонках ротової порожнини.

Змістовий модуль 2.

Папульозні дерматози

Тема 2. Псоріаз. Червоний плоский лишай. Псоріаз, сучасні дані про етіопатогенез псоріазу. Класифікація псоріазу. Типові клінічні прояви псоріазу. Діагностика та диференційна діагностика псоріазу. Принципи лікування та профілактика псоріазу. Червоний плоский лишай, сучасні дані про етіопатогенез червоного плоского лишая. Класифікація червоного плоского лишая. Особливості ураження шкіри та слизових оболонок при червоному плоскому лишая. Методи лабораторної діагностики червоного плоского лишая та оцінка їх результатів. Принципи лікування та профілактика червоного плоского лишая.

Змістовий модуль 3.

Алергодерматози та бульозно-везикульозні хвороби шкіри та слизових оболонок ротової порожнини

Тема 3. Дерматити. Токсикодермії. Екзема. Дерматити. Етіопатогенез та класифікація контактного дерматиту. Особливості клінічних проявів простого та алергічного дерматиту. Принципи лікування хворих на простий та алергічний дерматит. Токсикодермії. Етіопатогенез та класифікація токсикодермії. Особливості клінічних проявів різних форм токсикодермії. Принципи лікування хворих на токсикодермії. Екзема. Екзема (eczema) та її різновиди: істинна, або ідіопатична, екзема; мікробна екзема (паратравматична, нумулярна, варикозна, мікотична), дисгідротична, себорейна екзема. Стадії розвитку екзематозного процесу. Диференційний діагноз. Дерматологічні тести, що допомагають визначити алергени. Принципи терапії. Прогноз та профілактика рецидивів екземи.

Тема 4. Пухирчатка вульгарна (звичайна). Багатоформна ексудативна еритема. Пухирчатка вульгарна (звичайна) (pemphigus vulgaris). Етіологія та патогенез. Клінічні прояви та їх особливості на шкірі та слизових оболонках ротової порожнини. Принципи місцевої та загальної терапії. Підтримувальна доза та її емпіричне визначення. Профілактика та прогноз. Багатоформна ексудативна еритема. Етіологія та патогенез. Клінічні прояви та їх особливості на шкірі та слизових оболонках ротової порожнини. Принципи місцевої та загальної терапії. Профілактика та прогноз.

Змістовий модуль 4.

Інфекційні хвороби шкіри та слизових оболонок (піодермії, короста, дермомікози, кандидози, герпеси, туберкульоз шкіри). Хейліти

Тема 5. Піодермії. Дерматозоонози (короста). Піодермії (стафіло-, стрептодермії та змішані). Етіологічні чинники розвитку піодермій. Класифікація піогенних уражень шкіри і слизових оболонок ротової порожнини. Клінічні різновиди стрептодермій – імпетиго, панарицій, заїда, простий лишай. Основні прояви стафілодермій додатків шкіри (фолікуліти, фурункул, карбункул, гідраденіт). Себорея. Вугрова хвороба. Принципи терапії піодермій. Короста. Збудник корости. Клініка. Принципи лікування та профілактики.

Тема 6. Мікози (дермомікози, кандидози). Герпеси. Мікози (дермомікози, кандидози). Етіологічні чинники розвитку дермомікозів. Класифікація дермомікозів. Основні прояви мікотичного ураження волосистої частини голови (мікроспорія, трихофітія). Діагностика проявів мікотичного ураження: мікроскопічна, люмінесцентна діагностика під лампою Вуда. Загальні принципи терапії. Мікози ступнів: епідермофітія та рубромікоз. Епідермофітія ступнів. Клінічні прояви рубромікозу. Прояви мікотичного ураження нігтів.

Загальні принципи терапії. Профілактичні заходи. Етіопатогенез кандидозу шкіри і слизових оболонок ротової порожнини. Заїда кандидозна. Кандидозний хейліт. Кандидоз складок. Діагностика проявів кандидозного ураження шкіри і слизових оболонок ротової порожнини. Загальні принципи терапії та профілактики. Простий герпес шкіри (herpes simplex). Етіопатогенез. Шляхи передачі. Клінічні прояви на шкірі і слизових оболонках ротової порожнини. Загальні принципи терапії та профілактики. Оперізувальний герпес (herpes zoster). Етіопатогенез. Клінічні різновиди оперізуючого герпесу. Постгерпетична невралгія. Загальні принципи терапії та профілактики.

Тема 7. Туберкульоз шкіри і слизових оболонок. Хейліти. Туберкульоз шкіри і слизових оболонок. Збудник. Патогенез. Сучасна класифікація. Клінічні прояви локальних форм туберкульозу шкіри (туберкульозний вовчак, коліквативний (скрофулодерма), бородавчастий туберкульоз шкіри, виразковий туберкульоз шкіри. Клінічні прояви поширених форм туберкульозу шкіри (папуло-некротичний туберкульоз шкіри, індуративна еритема Базена, міліарний туберкульоз шкіри). Діагностика туберкульозу шкіри. Гістопатологія. Принципи лікування. Диспансеризація хворих на туберкульоз шкіри. Хейліти, сучасні дані про етіопатогенез, класифікація, клінічні прояви хейлітів, діагностика та диференційна діагностика хейлітів, принципи лікування та профілактика хейлітів.

Змістовний модуль 5.

Інфекції, що передаються переважно статевим шляхом.

Сифіліс. Гонорея. ВІЛ-інфекція/СНІД

Тема 8. ВІЛ-інфекція/СНІД: прояви на слизових оболонках та шкірі. Класифікація ВООЗ хвороб, що передаються статевим шляхом. Сучасні дані про етіопатогенез ВІЛ-інфекції/СНІДу. Вірус імунodefіциту людини та його особливості. Епідеміологічні особливості ВІЛ-СНІДу в світі і в Україні. Загальний клінічний перебіг ВІЛ-інфекції та СНІДу. Клінічна класифікація ВІЛ-інфекції/СНІДу. Характеристика найбільш частих уражень шкіри та слизових оболонок ротової порожнини при ВІЛ-інфекції/СНІДі: волосиста лейкоплакія язика, саркома Капоші, простий та оперізувальний герпес, грибові хвороби, кандидоз, себорейний дерматит, піодермії тощо. Методи лабораторної діагностики ВІЛ/СНІДу. Принципи лікування та профілактики ВІЛ/СНІДу.

Тема 9. Сифіліс. Класифікація. Клінічні прояви на шкірі, слизових оболонках ротової порожнини, зміни зубів. Сифілітична інфекція. Сучасне розуміння етіопатогенезу сифілісу. Морфологічні особливості блідої спірохети. Умови інфікування. Імунітет. Реінфекція. Суперінфекція. Загальний перебіг сифілітичної інфекції. Інкубаційний період сифілісу. Клінічні ознаки класичного твердого шанкеру. Атипові форми шанкерів: шанкер-панарицій, шанкер-амигдаліт, індуративний набряк. Загальна характеристика та клінічні прояви вторинного сифілісу на шкірі та слизових оболонках. Загальна характеристика третинного періоду сифілісу. Прояви третинного сифілісу на шкірі. Ураження слизових оболонок при третинному сифілісі. Особливості перебігу вродженого сифілісу. Клінічні вияви сифілітичної інфекції у немовлят і дітей грудного віку. Вияви пізнього вродженого сифілісу на шкірі та слизових оболонках. Тріада Гетчинсона, ймовірні ознаки пізнього вродженого сифілісу, дистрофічні стигми. Діагностичні критерії встановлення діагнозу. Клінічне значення серологічних реакцій на сифіліс. Поняття про серорезистентний сифіліс. Принципи та основні сучасні методи лікування хворих на сифіліс. Критерії вилікування сифілісу. Профілактика сифілісу.

Тема 10. Гонорея. Класифікація. Екстрагенітальні форми. Етіологія та патогенез гонококової інфекції. Класифікація та клініка гонококової інфекції. Екстрагенітальні форми. Сучасні особливості гонококової інфекції. Принципи діагностики та терапії. Критерії вилікування від гонококової інфекції. Профілактика гонореї.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Аудиторні		Самостійна робота студента	Інд. робо- та
		Лекції	Практичні заняття		
Модуль 1 “Дерматовенерологія”					
Змістовий модуль 1. Пропедевтика дерматології					
Тема 1. Будова і функції шкіри та слизових оболонок ротової порожнини. Елементи шкірної висипки та методика обстеження дерматологічних хворих.	2,25	0,25	1,0	1,0	
Разом за змістовим модулем 1	2,25	0,25	1,0	1,0	
Змістовий модуль 2. Папульозні дерматози					
Тема 1. Псоріаз. Червоний плоский лишай.	4,25	0,25	2,0	2,0	
Разом за змістовим модулем 2	4,25	0,25	2,0	2,0	
Змістовий модуль 3. Алергодерматози та бульозно-везикулярні хвороби шкіри та слизових оболонок ротової порожнини					
Тема 1. Дерматити. Токсикодермії. Екзема.	3,25	0,25	2,0	1,0	
Тема 2. Пухирчатка вульгарна (звичайна). Багатоформна ексудативна еритема.	3,25	0,25	2,0	1,0	
Разом за змістовим модулем 3	6,5	0,5	4,0	2,0	
Змістовий модуль 4. Інфекційні хвороби шкіри та слизових оболонок (піодермії, дермомікози, кандидози, герпеси, туберкульоз шкіри). Хейліти					
Тема 1. Піодермії. Дерматозонози (короста).	1,75	0,25	1,0	0,5	
Тема 2. Мікози (дермомікози, кандидози). Герпеси.	3,25	0,25	2,0	1,0	
Тема 3. Туберкульоз шкіри і слизових оболонок.	1,75	0,25	1,0	0,5	
Разом за змістовим модулем 4	6,75	0,75	4,0	2,0	
Змістовий модуль 5. Інфекції, що передаються переважно статевим шляхом. ВІЛ-інфекція/СНІД. Сифіліс. Гонорея.					
Тема 1. ВІЛ-інфекція/СНІД: прояви на слизових оболонках і шкірі	1,75	0,25	1,0	0,5	
Тема 2. Сифіліс. Класифікація. Клінічні прояви на шкірі, слизових оболонках ротової порожнини, зміни зубів.	7,0	2,0	3,0	2,0	
Тема 3. Гонорея. Класифікація. Екстрагенітальні форми.	1,5	-	1,0	0,5	
Разом за змістовим модулем 5	10,25	2,25	5,0	3,0	
УСЬОГО ГОДИН	30	4	16	10	

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Тема	Кількість годин
МОДУЛЬ 1 “ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГІЯ”		
Змістовий модуль 1. Пропедевтика дерматології. Змістовий модуль 2. Папульозні дерматози. Змістовий модуль 3. Алергодерматози та бульозно-везикульозні хвороби шкіри та слизових оболонок ротової порожнини. Змістовий модуль 4. Інфекційні хвороби шкіри та слизових оболонок (піодермії, короста, дермомікози, кандидози, герпеси, туберкульоз шкіри. Змістовий модуль 5. Інфекції, що передаються переважно статевим шляхом. ВІЛ-інфекція/СНІД.		
1	Введення в дерматовенерологію. Первинні та вторинні морфологічні елементи шкірної висипки. Стоматологічні прояви шкірних хвороб. Червоний плескатий лишай. Токсикодермії. Багатоформна ексудативна еритема. Пухирчатка вульгарна. Кандидози. Герпетична інфекція шкіри та слизових оболонок. Туберкульоз шкіри і слизових оболонок. ВІЛ-інфекція/СНІД: прояви на слизових оболонках та шкірі.	2
Змістовий модуль 5. Інфекції, що передаються переважно статевим шляхом. Сифіліс. Гонорея.		
2	Класифікація інфекцій, що передаються статевим шляхом. Сифіліс. Основні клінічні прояви первинного, вторинного, третинного та вродженого сифілісу, в т.ч. на слизових оболонках порожнини рота.	2
	Разом	4

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

(проведення семінарських та лабораторних занять
програмою не передбачено)

№ заняття	№ з/п теми	Назва теми	Кількість годин
МОДУЛЬ 1 “ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГІЯ”			
1	Змістовий модуль 1. Пропедевтика дерматології.		
	1	Будова і функції шкіри та слизових оболонок ротової порожнини. Елементи шкірної висипки та методика обстеження дерматологічних хворих.	1
	Змістовий модуль 2. Папульозні дерматози		
	2	Псоріаз. Червоний плоский лишай.	2
	Змістовий модуль 3. Алергодерматози та бульозно-везикульозні хвороби шкіри та слизових оболонок ротової порожнини		
	3	Дерматити. Токсикодермії. Екзема.	2
2	Змістовий модуль 3. Алергодерматози та бульозно-везикульозні хвороби шкіри та слизових оболонок ротової порожнини		
	4	Пухирчатка вульгарна (звичайна). Багатоформна ексудативна еритема.	2
	Змістовий модуль 4. Інфекційні хвороби шкіри та слизових оболонок (піодермії, дермомікози, кандидози, герпеси, туберкульоз шкіри)		
	5	Піодермії. Дерматозоонози (короста).	1
	6	Мікози (дермомікози, кандидози). Герпеси.	2

3	<i>Змістовий модуль 4. Інфекційні хвороби шкіри та слизових оболонок (піодермії, дермомікози, кандидози, герпеси, туберкульоз шкіри)</i>		
	7	Туберкульоз шкіри і слизових оболонок.	1
	<i>Змістовий модуль 5. Інфекції, що передаються переважно статевим шляхом. ВІЛ-інфекція/СНІД. Сифіліс. Гонорея.</i>		
	8	ВІЛ-інфекція/СНІД: прояви на слизових оболонках і шкірі	1
	9	Сифіліс. Класифікація. Клінічні прояви на шкірі, слизових оболонках ротової порожнини, зміни зубів.	3
	10	Гонорея. Класифікація. Екстрагенітальні форми.	1
РАЗОМ			16

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Вид контролю
1	Передаудиторна підготовка до практичних занять (теоретична підготовка та опрацювання тематичних тестів і клінічних ситуаційних задач) за планом практичних занять з навчальної дисципліни “Загальна медична підготовка (дерматологія, венерологія)”	6,0	Поточний контроль на практичних заняттях
2	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:		
	1. Історія розвитку дерматології та венерології. Українська дерматовенерологічна школа.	1,0	Поточний контроль на практичних заняттях
	2. Принципи лікування захворювань шкіри. Лікарські форми для зовнішньої терапії, показання і протипоказання для їх застосування.	1,0	
	3. Атопічний дерматит. Хейліти	1,0	
	4. Себорея. Вугрова хвороба.	1,0	
	Разом	10,0	

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

- Виступи на науковому студентському гуртку.
- Участь у наукових конференціях.
- Публікація доповідей у вигляді тез та статей у періодичній науковій пресі (журнали, збірники наукових праць).
- Виготовлення наочності згідно навчальних програм (таблиці, муляжі, наочні приладдя, графологічні схеми практичних занять).
- Написання рефератів.

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО ЗАЛІКУ

Змістовий модуль 1.

Пропедевтика дерматології

- Історія розвитку дерматології та венерології. Українська дерматовенерологічна школа.
- Анатомія і гістологія слизових оболонок ротової порожнини.
- Додатки шкіри. Кровоносні і лімфатичні судини шкіри. Нервово-рецепторний апарат шкіри.
- Функції шкіри та слизових оболонок ротової порожнини.

- Етіологія та патогенез захворювань шкіри і слизових оболонок ротової порожнини та їх зв'язок з внутрішньою патологією.
- Методи обстеження хворих на шкірні та венеричні хвороби із проявами на слизових оболонках ротової порожнини.
- Первинні морфологічні елементи висипки на шкірі та слизових оболонках ротової порожнини.
- Вторинні елементи висипки.
- Основні принципи лікування хворих на шкірні захворювання.
- Принципи зовнішнього лікування дерматозів. Лікарські форми для зовнішньої терапії, показання і протипоказання для їх застосування.
- Лікарська етика та деонтологія в дерматологічній та венерологічній медичній практиці.

Змістовий модуль 2.

Папульозні дерматози

- Псоріаз. Патогенез. Клініка. Клінічні різновиди. Диференційна діагностика. Принципи лікування та профілактики.
- Червоний плескатий лишай. Патогенез. Класифікація. Клініка. Особливості ураження шкіри та слизових оболонок при червоному плескатому лишаю. Диференційна діагностика. Принципи лікування та профілактики.

Змістовий модуль 3.

Алергодерматози та бульозно-везикулярні хвороби шкіри та слизових оболонок ротової порожнини

- Дерматити. Етіопатогенез та класифікація дерматитів. Особливості клінічних проявів простого та алергічного дерматиту. Принципи лікування.
- Токсикодермії. Етіопатогенез та класифікація токсикодермій. Особливості клінічних проявів різних форм токсикодермії. Принципи лікування хворих на токсикодермії.
- Екзема та її різновиди. Стадії розвитку екзематозного процесу. Диференційний діагноз. Принципи терапії. Прогноз та профілактика рецидивів екземи.
- Атопічний дерматит. Етіопатогенез. Клінічні прояви. Лікування
- Пухирчатка вульгарна (звичайна). Етіопатогенез. Клінічні прояви на шкірі та слизових оболонках ротової порожнини. Принципи терапії. Профілактика та прогноз.
- Багатоформна ексудативна еритема. Етіологія та патогенез. Клінічні прояви та їх особливості на шкірі та слизових оболонках ротової порожнини. Принципи місцевої та загальної терапії. Профілактика та прогноз.

Змістовий модуль 4.

Інфекційні хвороби шкіри та слизових оболонок (піодермії, короста, дермомікози, кандидози, герпеси, туберкульоз шкіри). Хейліти

- Піодермії. Етіологічні чинники розвитку піодермій. Класифікація піогенних уражень шкіри і слизових оболонок ротової порожнини.
- Клінічні різновиди стрептодермій – імпетиго, панарицій, заїда, простий лишай. Принципи терапії.
- Основні прояви стафілодермій – піогенного ураження додатків шкіри (фолікуліти, фурункул, карбункул, гідраденіт). Принципи терапії.
- Себорея. Вугрова хвороба. Етіопатогенез. Клініка. Принципи лікування.
- Дермомікози. Етіологічні чинники розвитку дермомікозів. Класифікація дермомікозів.
- Основні прояви мікотичного ураження волосистої частини голови (мікроспорія, трихофітія). Діагностика проявів мікотичного ураження. Загальні принципи терапії.
- Мікози ступнів: епідермофітія та рубромікоз. Прояви мікотичного ураження нігтів. Загальні принципи терапії. Профілактичні заходи.

- Кандидозні ураження шкіри та слизових оболонок Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клініка. Діагностика проявів кандидозного ураження шкіри і слизових оболонок ротової порожнини. Загальні принципи терапії та профілактики.
- Герпес простий. Етіопатогенез. Шляхи передачі. Клінічні прояви на шкірі і слизових оболонках ротової порожнини. Загальні принципи терапії та профілактики.
- Герпес оперізувальний. Етіопатогенез. Клінічні різновиди. Постгерпетична невралгія. Загальні принципи терапії та профілактики.
- Туберкульоз шкіри. Збудник. Патогенез. Сучасна класифікація.
- Клінічні прояви локальних форм туберкульозу шкіри (туберкульозний вовчак, коліквативний (скрофулодерма), бородавчастий туберкульоз шкіри, виразковий туберкульоз шкіри).
- Клінічні прояви поширених форм туберкульозу шкіри (папуло-некротичний туберкульоз шкіри, індуративна еритема Базена, міліарний туберкульоз шкіри).
- Діагностика туберкульозу шкіри. Гістопатологія. Принципи лікування. Диспансеризація хворих на туберкульоз шкіри.

Змістовий модуль 5.

Інфекції, що передаються переважно статевим шляхом.

ВІЛ-інфекція/СНІД. Сифіліс. Гонорея

- Класифікація ВООЗ хвороб, що передаються статевим шляхом.
- Сучасні дані про етіопатогенез ВІЛ-інфекції/СНІДу. Вірус імунodefіциту людини та його особливості. Епідеміологічні особливості ВІЛ-СНІДу в світі і в Україні.
- Загальний клінічний перебіг ВІЛ-інфекції та СНІДу. Клінічна класифікація ВІЛ-інфекції/СНІДу.
- Характеристика найбільш частих уражень шкіри та слизових оболонок ротової порожнини при ВІЛ-інфекції/СНІДі. Методи лабораторної діагностики ВІЛ/СНІДу. Принципи лікування та профілактики ВІЛ/СНІДу.
- Сифілітична інфекція. Етіопатогенез сифілісу. Морфологічні особливості блідої спірохети.
- Шляхи та умови зараження сифілісом. Поняття про джерело інфекції і контакти при сифілісі.
- Імунітет при сифілісі. Реінфекція. Суперінфекція.
- Загальний перебіг сифілітичної інфекції. Інкубаційний період сифілісу.
- Клінічні ознаки класичного (ерозивного чи виразкового) твердого шанкеру.
- Атипові форми шанкерів: шанкер-панарицій, шанкер-амигдаліт, індуративний набряк.
- Загальна характеристика та прояви вторинного сифілісу на шкірі.
- Ураження слизових оболонок при вторинному сифілісі.
- Загальна характеристика третинного періоду сифілісу. Прояви третинного сифілісу на шкірі. Ураження слизових оболонок.
- Особливості перебігу вродженого сифілісу. Клінічні вияви сифілітичної інфекції у немовлят і дітей грудного віку.
- Вияви пізнього вродженого сифілісу на шкірі та слизових оболонках. Тріада Гетчинсона, ймовірні ознаки пізнього вродженого сифілісу, дистрофічні стигми.
- Діагностичні критерії встановлення діагнозу. Клінічне значення серологічних реакцій на сифіліс. Поняття про хибнопозитивні серологічні реакції та серорезистентний сифіліс.
- Принципи та основні сучасні методи лікування хворих на сифіліс. Критерії вилікування сифілісу. Профілактика сифілісу.
- Гонорея. Етіологія та патогенез гонококової інфекції. Класифікація та клініка гонококової інфекції. Екстрагенітальні форми. Сучасні особливості гонококової інфекції. Принципи діагностики та терапії. Критерії вилікування від гонококової інфекції. Профілактика гонореї.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ДО ПІДСУМКОВОГО ЗАЛІКУ

- Провести огляд шкірних покривів і видимих слизових оболонок.
- Відтворити та оцінити дермографізм.
- Провести пальпацію елементів шкірної висипки.
- Провести діаскопію елементів шкірної висипки.
- Провести пошкрібування (скобління) елементів шкірної висипки.
- Визначити тактильну, больову та температурну чутливість шкіри.
- Визначити симптоми „псоріатичної тріади”.
- Визначити феномен Кебнера.
- Виявити сітку Уікхема при червоному плоскому лишаю.
- Провести забір матеріалу з вмісту пустул для дослідження на піококи та їх чутливості до антибіотиків.
- Провести постановку проби Бальцера зі спиртовим розчином йоду при різнокольоровому (висівкоподібному) лишаю.
- Визначити симптом “медових сот” при інфільтративно-нагнійній трихофітії.
- Провести забір матеріалу на шкірі та слизових оболонках ротової порожнини для дослідження на наявність патогенних грибків.
- Визначити різновиди симптому Нікольського при бульозних дерматозах.
- Визначити симптом Асбье-Ганзена при бульозних дерматозах.
- Провести взяття мазків-відбитків із дна ерозій на шкірі та слизових оболонках ротової порожнини для дослідження на акантолітичні клітини Тцанка;
- Провести забір вмісту міхурів для визначення кількості еозинофілів при бульозних дерматозах.
- Відтворити та оцінити феномени “провалювання зонду” і “яблучного желе” при туберкульозному вовчаку.
- Провести забір матеріалу з висипки для дослідження на наявність блідої трепонеми при сифілісі.
- Визначити симптом Ядасона при вторинному сифілісі.
- Провести забір патологічного матеріалу зі слизових оболонок ротової порожнини для лабораторного дослідження на гонорею.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

При оцінюванні знань студентів перевага надається стандартизованим методам контролю: тестування (усне, письмове), вирішення клінічних ситуаційних фотоілюстрованих задач, контроль практичних навичок.

Методи контролю:

Теоретичних знань – тестування письмове, індивідуальне опитування, співбесіда, вирішення клінічних ситуаційних фотоілюстрованих задач.

Практичних навичок та умінь – контроль виконання стандартизованих за методикою проведення практичних навичок:

- розпитування хворого, огляд загальний і місцевий,
- оцінка результатів інструментальних та лабораторних методів обстеження хворого, передбачених програмою навчальної дисципліни;
- узагальнення результатів суб’єктивного, фізикального, лабораторного та інструментального обстеження хворого та виставлення клінічного діагнозу;
- складання плану лікування та подальшого ведення хворого.

Форми контролю:

Початковий контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає в себе перевірку знань теоретичного та практичного матеріалу, який вивчався на попередніх курсах, що проводиться методом фронтального усного опитування,

або вирішування тестових завдань різного ступеня складності.

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає перевірку знань теоретичного матеріалу та контроль оволодіння практичними навичками, які передбачені методичними розробками занять з відповідних тем. Перевірка знань студентів здійснюється за допомогою усного фронтального опитування, вирішування тестових завдань різного ступеня важкості, розв'язування типових та нетипових ситуаційних задач, а також контролю рівня засвоєння студентами практичних навичок з обстеження та лікування хворих на дерматози.

Контроль виконання самостійної роботи, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Контроль засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, здійснюється під час підсумкового контролю.

Підсумковий контроль знань студентів з дисципліни “Дерматологія, венерологія” здійснюється по завершенні вивчення всіх тем модуля на останньому практичному занятті у формі підсумкового заліку.

Оцінювання дисципліни проводиться у формі **заліку за двобальною шкалою: «зараховано», «не зараховано»**. На останньому тематичному навчальному занятті з дисципліни після закінчення розбору теми заняття, викладач оголошує суму балів, яку кожен студент групи набрав за результатами поточного контролю.

Студент отримує оцінку **«зараховано»**, якщо він виконав всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою з дисципліни, відвідав всі навчальні заняття – лекції, семінарські, визначені тематичним планом з відповідної дисципліни (при наявності пропусків – своєчасно їх відпрацював), набрав загальну кількість балів при вивченні навчальної дисципліни не меншу, ніж 120.

Студент отримує оцінку **«не зараховано»**, якщо має невідпрацьовані пропуски навчальних занять (практичних та лекцій) і кількість балів за поточний контроль менша ніж мінімальна.

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Під час оцінювання засвоєння кожної теми модуля студенту виставляють оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою з вивчення теми. Студент повинен отримати **оцінку з кожної теми**. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертують у бали залежно від кількості тем у модулі.

Оцінка визначається кількістю тем у модулі. Оцінка з дисципліни “Загальна медична підготовка (дерматологія, венерологія)” є бальною та визначається з урахуванням поточної навчальної діяльності студента та оцінок засвоєння ним передбачених програмою модулів. Поточне оцінювання студентів з відповідних тематик проводиться за традиційною 4-бальною системою (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”) з подальшим перерахунком у багатобальну шкалу.

Оцінка “відмінно” виставляється у випадку, коли студент знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпно точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує тестові завдання і клінічні ситуаційні задачі та виконує практичні завдання різного ступеня складності.

Оцінка “добре” виставляється за умови, коли студент знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання студент відповідає без помилок; вирішує всі тестові завдання та клінічні задачі і виконує практичні завдання, відчувачи складнощі лише у найтяжчих випадках.

Оцінка “задовільно” ставиться студентові на основі його знань всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Студент спроможний вирішувати видозмінені

(спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно.

Оцінка “незадовільно” виставляється у випадках, коли знання і вміння студента не відповідають вимогам “задовільної” оцінки.

***Перерахунок поточної успішності студентів при вивченні модуля 1
“Дерматовенерологія”:***

Номер модуля кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість тем практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок				Мінімальна кількість балів*
			Традиційні оцінки				
			"5"	"4"	"3"	"2"	
Модуль 1 30/1	5 (№№ 1-5)	10	20	16	12	0	120

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну діяльність під час вивчення модуля – 200 балів. Ця оцінка вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці “відмінно” (20 балів), на кількість тем у модулі (20 балів x 10 = 200 балів). Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент під час вивчення модуля, визначається шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3» (12 балів), на кількість тем у модулі (12 балів x 10 = 120 балів).

Оцінювання дисципліни проводиться у формі заліку за двобальною шкалою: **«зараховано», «не зараховано»**. На останньому тематичному навчальному занятті з дисципліни після закінчення розбору теми заняття, викладач оголошує суму балів, яку кожен студент групи набрав за результатами поточного контролю.

Студент отримує оцінку **«зараховано»**, якщо він виконав всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою з дисципліни, відвідав всі навчальні заняття – лекції, семінарські, визначені тематичним планом з відповідної дисципліни (при наявності пропусків – своєчасно їх відпрацював), набрав загальну кількість балів при вивченні навчальної дисципліни не меншу, ніж 120.

Студент отримує оцінку **«не зараховано»**, якщо має невідпрацьовані пропуски навчальних занять (практичних та лекцій) і кількість балів за поточний контроль менша ніж мінімальна.

Оцінка **«зараховано»** і **«не зараховано»** із загальною кількістю балів вноситься викладачем до залікової відомості (Форма № Н-5.03-3), «Індивідуального навчального плану студента», «Журналу обліку відвідувань та успішності студентів» та «Залікової книжки».

Студент, який отримав оцінку **«не зараховано»**, має можливість ліквідувати академічну заборгованість з дисципліни з дозволу деканату.

Отримання оцінки **«зараховано»** з семестрових дисциплін, викладання яких закінчується заліком, є обов'язковою умовою перевodu студента на наступний семестр (рік) навчання.

Оцінка з дисципліни вноситься екзаменатором до “Відомості обліку успішності” (Форма № Н-5.03-1), “Журналу обліку відвідувань та успішності студентів”, “Індивідуального навчального плану студента” та “Залікової книжки”.

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1. Базова

1. Дерматологія, венерологія : підручник / За ред. В.І. Степаненка. К.: КІМ, 2012. 848 с.
2. Дерматологія та венерологія: навчальний посібник для підготовки студентів закладів вищої медичної освіти зі спеціальності «Медицина» з тем, які винесено для самостійної роботи / О.І. Денисенко, М.П. Перепічка, М.Ю. Гаєвська, Л.О. Гулей, Ю.П. Карвацька, Н.А. Степан, О.В. Шуленіна, Н.Б. Бродовська, М.В. Сторожук, М.С. Гнідан. Чернівці, 2019. 166 с.
3. Основи діагностики та лікування в дерматовенерології: навчальний посібник для студентів медичних факультетів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / О.І. Денисенко, М.Ю. Гаєвська, М.П. Перепічка, Л.О. Гулей, О.В. Шуленіна, Ю.П. Карвацька, Н.А. Степан, Н.Б. Бродовська, М.В. Сторожук. – Чернівці, 2017. – 284 с.
4. Шкірні та венеричні хвороби : підручник / М. Дудченко, В. Коляденко, І. Бариляк та ін. К., Полтава, 2004.

19.2. Допоміжна

1. Айзятупов Ю.Ф. Стандарты диагностики и лечения в дерматовенерологии: иллюстрированное руководство / Ю.Ф. Айзятупов. Донецк : Каштан, 2010.
2. Владимиров В.В. Кожные и венерические болезни : атлас / В.В. Владимиров, Б.И. Зудин. М.: Медицина, 1980.
3. Дерматология по Т.Фицпатрику : атлас-справочник (пер. с англ.) / К. Вулф, Р.Джонсон, Д. Сюрмонд и др. М. : Мак-Гроу-Хилл “Практика”, 2007.
4. Дмитриев Г.А. Лабораторная диагностика бактериальных урогенитальных инфекций / Г.А. Дмитриев. М. : Издательство НГМА, 2004.
5. Інтенсивна терапія в дерматовенерології / П.П. Рижко, А.С. Владика, В.М. Воронцов та ін. Харків : Прапор, 2006 .
6. Кожные симптомы при внутренних болезнях. Учебное пособие / под ред. проф. В.И.Степаненко, д.мед.н. Л.П. Цыркунова. К. : КИМ. 2012.
7. Мавров І.І. Статеві хвороби : Навчальний посібник / І.І. Мавров. Тернопіль: Укрмедкнига, 2005.
8. Носатенко В. Путеводитель в онкологическую дерматологию / В. Носатенко, Н. Гуцу, А. Носатенко. Харьков, 2005.
9. Сокол А.М. Інфекції зовнішніх покривів : Навчальний посібник / А.М. Сокол, Н.А.Богачик, В.Д. Москалюк. Чернівці : БДМУ, 2008.
10. Туберкульоз кожи / П.П. Рижко, А.В. Руденко, К.Е. Ищейкин и др. Харьков: Фолио, 2005.

19.3. Інформаційні ресурси

1. <http://moodle.bsmu.edu.ua>
2. <http://dermatology.bsmu.edu.ua/>

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

1. Денисенко Ольга Іванівна – завідувач кафедри дерматовенерології, д.мед.н., професор;
2. Гаєвська Марина Юріївна – доцент кафедри дерматовенерології, к.мед.н., доцент;
3. Карвацька Юлія Павлівна – асистент кафедри дерматовенерології, к.мед.н.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
доцент _____ І.В. Геруш
„ 28 ” _____ 2020 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни
«ПСИХІАТРІЯ ТА НАРКОЛОГІЯ»

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)

Спеціальність 221 «Стоматологія»
(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь магістр
(магістр, бакалавр, молодший бакалавр)

Курс навчання 4

Форма навчання денна
(денна, заочна, дистанційна)

Кафедра нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М. Савенка
(назва кафедри)

Схвалено на методичній нараді кафедри нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М. Савенка „20” серпня 2020 року (протокол №1).

Завідувач кафедри _____ В.М. Пашковський
(підпис)

Схвалено предметною методичною комісією з терапевтичних дисциплін „20” серпня 2020 року (протокол № 11).

Голова предметної методичної комісії _____ В.К. Ташук
(підпис)

Чернівці – 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	фармації
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Русіна Світлана Миколаївна – доцент кафедри, кандидат медичних наук Карвацька Наталія Семенівна – доцент кафедри, кандидат медичних наук
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	
Веб-сайт кафедри	
E-mail	
Адреса	м. Чернівці, вул.Мусорського 2.
Контактний телефон	+38 (0372) 4 07 04

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна
Кількість кредитів	1
Загальна кількість годин	30
Лекції	6
Практичні заняття	14
Самостійна робота	10
Вид заключного контролю	залік

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Психіатрія – наука, яка вивчає етіологію, патогенез, методи діагностики, лікування, профілактики, реабілітації та експертизи психічних розладів.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukcziya-shhodo-oczinuyuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркового дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyh_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);

- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекцій, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5.ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Назва дисципліни	Зміст дисципліни, який необхідний для вивчення психіатрії та наркології
Анатомія	Будова головного мозку.
Нормальна фізіологія. Патофізіологія.	Функції головного мозку. Фізіологія вищої нервової діяльності.
Патологічна фізіологія	Патологічна фізіологія вищої нервової діяльності
Патологічна анатомія	Патологічні прояви в головному мозку при екзогенних і ендогенних психозах.
Генетика	Спадково обумовлені психічні розлади.
Біохімія	Біохімічні зміни в генезі ендогенних і екзогенних психічних розладів.
Психологія, медична психологія	Психічні функції здорової людини. Свідомість і самосвідомість. Розлади психічних функцій при соматичних захворюваннях.
Пропедевтика внутрішніх хвороб	Методика обстеження хворого. Методи і оцінка лабораторних та інструментальних досліджень.
Нервові хвороби	Патологія головного мозку, що супроводжується психічними розладами.
Нейрохірургія	Травматичні ушкодження головного мозку, що супроводжуються психічними розладами.
Внутрішні хвороби, ендокринологія	Клініка внутрішніх і ендокринних захворювань, що супроводжуються психічними розладами. Роль

	соматичних порушень в розвитку та перебігу психічних розладів.
Мікробіологія і інфекційні хвороби	Збудники інфекційних захворювань центральної нервової системи. Клініка інфекційних захворювань, які супроводжуються психічними розладами.

5. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Психіатрія, наркологія» є придбання студентами теоретичних знань практичних навичок первинної діагностики, лікування, профілактики психічних розладів, психосоціальної реабілітації пацієнтів з психічними розладами, в тому числі обумовлених прийомом психоактивних речовин, необхідних на первинному рівні надання медичної допомоги.

6.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Психіатрія, наркологія» є: вивчення етіології, патогенезу, типів перебігу та клінічних проявів психічних та психосоматичних розладів, визначення попереднього діагнозу психічних та психосоматичних розладів, тактики ведення пацієнтів з психічними розладами, використання методів профілактики психічних та психосоматичних розладів

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

«Психіатрія та наркологія» (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті.

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти України другого (магістерського) рівня вищої освіти дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

♦ 7.1. Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

♦ 7.2. загальні:

- ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3 Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
- ЗК4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК6 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК7 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК8 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації..
- ЗК9 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК10 Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК11 Здатність працювати в команді.
- ЗК12 Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- ЗК13 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК14 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК15 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

◆ **7.3. спеціальні (фахові, предметні):**

ФК 1 Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.

ФК 2 Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

ФК 3 Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

ФК 11 Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги..

ФК 13 Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).

ФК 14 Спроможність ведення нормативної медичної документації.

ФК 15 Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації..

ФК 17 Спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності.

ФК 18 Спроможність надавати домедичну допомогу за протоколами тактичної медицини.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

8.1. Знати:

Предмет, завдання психіатрії та наркології

Основні етапи розвитку психіатрії та досягнення вітчизняних вчених

Структура психіатричної та наркологічної допомоги, психіатричної лікарні й диспансеру.

Принципи догляду за психічно хворими.

Основні етіопатогенетичні механізми розвитку психічної патології

Правові принципи психіатричної допомоги. Сучасна концепція охорони психічного здоров'я в Україні.

Роль лікаря соматичного профілю в наданні медичної допомоги хворим із симптоматичними психічними порушеннями.

Перша і невідкладна допомога хворим із психічними порушеннями, основні показання до госпіталізації.

Методика клініко-психопатологічного дослідження.

Поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, характеристика реєстрів психічних розладів, синдромологічна та нозологічна класифікація психічної патології

Принципи та методи лікування психічних захворювань та розладів.

Принципи та методи психосоціальної реабілітації психічно хворих та профілактики психічних захворювань. Психоосвіта.

Класифікація та визначення порушень відчуттів та сприймань.

Класифікація та визначення порушень пам'яті.

Класифікація та визначення порушень мислення та інтелекту.

Класифікація та визначення порушень емоцій.

Класифікація та визначення порушень ефекторної сфери.

Синдроми пригнічення та потьмарення свідомості.

Особливості догляду, спостереження, транспортування хворих із порушенням свідомості.

Непсихотичні синдроми: астеничний, невротичні (неврастенічний, obsесивно-фобічний, дисморфобічний, істеричний), депресивні, іпохондричні, соматоформні.

Психотичні синдроми: депресивні, маніакальні, параноїдні, паранойяльні, дисморфоманічні, кататонічні, гебефренічні, деліріозні, онейроїдні, аментивні, астеничної сплутаності свідомості, сутінкового стану свідомості, галюцинозу.

Дефектно-органічні синдроми: психоорганічні, Корсаковський амнестичний, олігофренії, деменції, психічного маразма.

Основні психопатологічні синдроми дитячого віку: дитячого аутизму, гіпердинамічний,

дитячих патологічних страхів, інфантилізму.

Основні клінічні форми соматогенних психозів.

Основні принципи терапії, реабілітації та профілактики психічних розладів при ендокринних та соматичних захворюваннях.

Класифікація психічних порушень при гострих та хронічних інфекціях.

Психічні розлади у ВІЛ-інфікованих.

Принципи лікування психічних розладів при гострих і хронічних інфекціях.

Психічні порушення внаслідок черепно-мозкової травми, їх лікування та профілактика.

Клінічні особливості психічних розладів при гострих отруєннях та хронічних інтоксикаціях.

Особливості психічних порушень, які викликані екологічно несприятливими факторами.

Профілактика та лікування психічних порушень внаслідок промислових, побутових, лікарських інтоксикацій і екологічно несприятливих впливів.

Поняття, психоактивних речовин, феноменів вживання та залежності, наркоманічного синдрому.

Просте алкогольне сп'яніння, його ступені, індивідуальні особливості, діагностика, патологічне алкогольне сп'яніння, надання медичної допомоги при гострих алкогольних отруєннях.

1. Алкоголізм, його критерії, стадії, діагностика алкогольного абстинентного стану, медична допомога.

2. Металкогальні психози: діагностика початкових проявів, попередження подальшого розвитку, лікування.

3. Алкогольні енцефалопатії.

4. Організація наркологічної допомоги.

5. Клінічні особливості психічних розладів внаслідок вживання опіатів, канабіоїдів, седативних та снодійних препаратів, кокаїну та інших психостимуляторів, галюциногенів, літких розчинників, нікотину, кофеїну вміщуючих продуктів.

6. Поняття психогенного розладу, класифікація невротичних та пов'язаних зі стресом розладів.

7. Клінічні особливості емоційно-стресових та адаптаційних реакцій, неврозів: неврастенії, тривожних розладів, обсесивно-компульсивного розладу, дисоціативних розладів, депресивних та соматоформних розладів, посттравматичного стресового розладу.

8. Профілактика та лікування невротичних та пов'язаних зі стресом розладів.

9. Шизофренія: визначення, основні клінічні форми та типи перебігу шизофренії.

10. Принципи терапії шизофренії.

11. Клінічна картина афективних розладів. Біполярний афективний розлад та рекурентний депресивний розлад.

12. Принципи терапії хворих на афективні розлади.

13. Суїцидальна поведінка при психічних захворюваннях. Антисуїцидальна терапія. Психопрофілактика суїцидальної поведінки.

14. Епілепсія. Класифікація. Психічні порушення у хворих на епілепсію. Принципи терапії хворих на епілепсію та психічних порушень.

15. Епілептичний статус і лікувальні заходи щодо виведення хворого з цього стану.

16. Розлади особистості та поведінки у дорослих, фактори, що сприяють їх розвитку. Основні принципи терапії, реабілітації та профілактики розладів особистості та поведінки у дорослих.

17. Порушення розумового розвитку. Принципи терапії, корекції, експертизи, реабілітації. Організація навчально-виховного та трудового процесу.

18. Розлади спектру аутизму. Клінічні прояви. Діагностика. Лікування. Принципи терапії та реабілітації, профілактика.

8.2. Вміти:

1. Провести клінічне обстеження хворого та описати психічний статус.

2. Проаналізувати дані клінічного та параклінічного дослідження та поставити попередній діагноз психічного або психосоматичного розладу.
3. Визначити психотичний чи непсихотичний рівень психічного порушення у хворого.
4. Визначити наявність у хворого показань для невідкладної госпіталізації.
5. Вирішити клінічну задачу з діагностування та надання невідкладної допомоги (при психомоторному збудженні, при епілептичному статусі, ускладненнях лікування психотропними препаратами, відмові від їжі, ступорі).
6. Вирішити клінічну задачу з визначення тактики ведення хворого з психічним розладом або алежністю.
7. Визначити рівень соціальної небезпеки, ризик аутоагресії психічно хворого, дати направлення на консультацію до лікаря-психіатра.
8. Призначити один із адекватних стану хворого психотропних препаратів у дозах, відповідних до віку хворого.
9. Дати психоосвітні рекомендації хворому та його родичам.

8.3. Демонструвати:

- ПРН4 Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).
- ПРН5 Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4).
- ПРН10 Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4).
- ПРН14 Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.
- ПРН15 Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.
- ПРН16 Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.
- ПРН17 Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.
- ПРН18 Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.
- ПРН19 Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
- ПРН20 Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин (1 кредит ЄКТС) – 1 модуль «Психіатрія і наркологія», який складається з 2 змістових модулів.

Тематична структура модуля (змістових модулів)

МОДУЛЬ. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХІАТРІЇ І НАРКОЛОГІЇ ЗАГАЛЬНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ ТА СПЕЦІАЛЬНА (НОЗОЛОГІЧНА) ПСИХІАТРІЯ

Змістовий модуль 1. Загальні питання психіатрії. Загальна психопатологія.

Тема 1. Предмет і завдання психіатрії та наркології. Організація допомоги хворим із психічними порушеннями. Особливості організації психіатричної та наркологічної допомоги. Методи психіатричного дослідження. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних

розладів. Загальні принципи лікування та профілактики психічних захворювань. Порухення відчуття і сприйняття.

Предмет та завдання психіатрії, історія психіатрії, основні етапи становлення психіатрії як самостійної дисципліни.

Задачі, структура та функції установ, що надають позалікарняну та лікарняну психіатричну допомогу. Порядок та юридичні аспекти надання психіатричної допомоги. Документація та принципи забезпечення узгодженої діяльності закладів, що здійснюють психіатричну та соматичну медичну допомогу населенню. Порядок обліку та диспансерного нагляду за психічно хворими.

Основні аспекти організації добровільного та примусового стаціонарного лікування психічно хворих. Поняття примусової та невідкладної госпіталізації. Роль лікаря-стоматолога в діагностиці та лікуванні психічних розладів у населення.

План заняття передбачає відвідування відділень психіатричного профілю та базових відділень психіатричної лікарні, ознайомлення з їх структурою та функціями.

Клініко-психопатологічне дослідження. Метод спостереження і самоспостереження. Цілеспрямована психологічна бесіда: анамнез життя, анамнез захворювання (зі слів хворого та осіб, які знають хворого), описання психічного статусу. Поведінкові прояви психічних розладів. Поняття адекватності, адаптації та критики свого стану.

Поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання. Питання класифікації психічних розладів. Синдромологічна та нозологічна класифікація психічної патології (за клінічними формами, тяжкістю порушень психіки, перебігом, етіологією та патогенезом).

Поняття про реєстри психічних розладів як основу класичної психіатричної діагностики. Характеристика реєстрів психічних розладів. Співвідношення реєстрів, симптомів, синдромів та нозологічних одиниць. Поняття психотичного та непсихотичного розладу, органічного дефекту психіки.

Розділ психічних розладів Міжнародної класифікації хвороб 10-го перегляду.

Принципи, підходи та методи лікування психічних захворювань. Психосвіта та профілактика в роботі лікаря стоматолога.

Визначення поняття "відчуття", "сприйняття" і "уявлення". Розлади відчуттів, їх класифікація та описання. Визначення гіперестезії, гіпостезії та алгезії. Клінічна характеристика сенестопатій. Особливості сенестопатій щелепно-лицьової ділянки в практиці лікаря-стоматолога.

Визначення і класифікація ілюзій. Визначення галюцинацій. Диференційна діагностика простих і складних галюцинацій. Класифікація галюцинацій за аналізаторами. Диференційна діагностика між справжніми і псевдогалюцинаціями. Етіопатогенетична класифікація галюцинацій.

Поняття галюцинозу, його клінічні прояви та диференційно-діагностичні межі. Розпади сенсорного синтезу. Визначення поняття "деперсоналізація". Клінічні особливості порушення "схеми тіла". Клінічна характеристика дереалізації.

Розлади відчуття і сприйняття в практиці лікаря-стоматолога.

План заняття передбачає демонстрацію конкретних клінічних прикладів розладів відчуття і сприйняття, курацію тематичних хворих.

Тема 2. Порухення пам'яті, уваги. Порухення мислення та інтелекту

Види та функції пам'яті. Етіопатогенез, класифікація та клінічні прояви розладів пам'яті. Методи практичної психодіагностики пам'яті.

Види та функції уваги. Етіопатогенез, класифікація та клінічні прояви розладів уваги. Методи практичної психодіагностики уваги.

Навички догляду за пацієнтами з розладами пам'яті та уваги.

Розлади пам'яті та уваги в практиці лікаря-стоматолога.

План заняття передбачає демонстрацію конкретних клінічних прикладів розладів пам'яті та уваги, курацію тематичних хворих.

Визначення поняття мислення. Типи і види мислення в нормі, їх вікові особливості. Класифікація розладів мислення. Ознаки паралогічного мислення. Ознаки аутистичного мислення та резонерства. Нав'язливі стани, класифікація та клінічна характеристика.

Характеристика надцінних ідей. Маячні синдроми в психіатрії. Клінічна характеристика параноїдного синдрому. Характеристика синдрому психічного автоматизму. Характеристика паранойяльного та парафренного синдромів.

Відмінності первинного та образного видів маячення. Клінічні ознаки образно-чуттєвого маячення. Систематизоване та несистематизоване маячення. Клінічна характеристика і етіопатогенетичні механізми утворення різних видів маячення, індуковане та конформне маячення.

Етіопатогенез, класифікація та клінічні прояви вроджених та набутих розладів інтелекту. Методи практичної психодіагностики інтелекту.

Розлади мислення та інтелекту в практиці лікаря-стоматолога.

План заняття передбачає демонстрацію конкретних клінічних прикладів розладів мислення та інтелекту, курацію тематичних хворих.

Тема 3. Порушення емоцій. Порушення ефекторно-вольової сфери

Визначення емоцій, їх фізіологічна характеристика. Стенічні і астенічні емоції. Загальна класифікація розладів емоцій.

Патологічне підвищення настрою. Визначення манії і ейфорії. Різновиди манії. Пригнічення настрою. Клінічні ознаки депресії. Класифікація депресій. Поняття ендогенної та вітальної депресії. їх клінічні ознаки. Клінічна характеристика психогенних депресій. Психопатологічні синдроми з депресивним компонентом.

Визначення дисфорії. Фобії, визначення, зв'язок з іншими захворюваннями. Патологічна емоційна лабільність. Визначення амбівалентності почуттів. Визначення та клінічні ознаки паратимії. Визначення емоційної інертності та емоційної слабкості.

Розлади емоційної сфери в практиці лікаря-стоматолога.

План заняття передбачає демонстрацію конкретних клінічних прикладів розладів емоцій, курацію тематичних хворих.

Поняття про вольову діяльність і потяги. Етапи вольового процесу, їх характеристика.

Інстинкти і їх розлади. Розлади харчових інстинктів. Розлади інстинкту самозбереження. Розлади статевих інстинктів. Види психомоторного збудження.

Клінічна характеристика кататонічного збудження. Клінічна характеристика маніакального збудження. Клінічна характеристика гебефренічного збудження. Клінічні ознаки кататонічного ступору. Клінічні ознаки депресивного ступору. Імпульсивні дії, їх характеристика та клінічні особливості

Розлади ефекторно-вольової сфери в практиці лікаря-стоматолога.

План заняття передбачає демонстрацію конкретних клінічних прикладів розладів ефекторно-вольової сфери, курацію тематичних хворих.

Тема 4. Порушення свідомості та самосвідомості.

Визначення та фізіологічні основи свідомості, розвиток та формування свідомості. Складові частини та властивості свідомості. Поняття ауто- та алопсихічного орієнтування. Критерії ясності свідомості, об'єм свідомості та її безперервність.

Варіанти зміненої свідомості в нормі та при психічних розладах. Етіологія, патогенез, класифікація та клінічні прояви неспсихотичних та спсихотичних форм порушень свідомості. Диференціація порушень свідомості при деліріозному та онейроїдному синдромах. Переважна нозологічна приналежність розладів свідомості, особливості перебігу розладів свідомості. Характеристика особливостей поведінки пацієнтів у сутінковому стані.

Догляд та нагляд за пацієнтами з розладами свідомості. Методи практичної психодіагностики розладів свідомості.

Розлади свідомості в практиці лікаря-стоматолога.

План заняття передбачає демонстрацію конкретних клінічних прикладів розладів свідомості, курацію тематичних хворих.

Тема 5. Психопатологічні синдроми.

Поняття і визначення психопатологічного синдрому та симптому. Анатомо-фізіологічна основа психопатологічних синдромів. Класифікація психопатологічних синдромів (за переважними порушеннями визначеної психічної сфери, за регістром).

Межові непсихотичні синдроми: астеничний, невротичні (неврастенічний, obsесивно-фобічний, дисморфофобічний, істеричний), депресивний, іпохондричний, соматоформні.

Психотичні синдроми: галюцинаторний, іпохондричний синдром Котара, синдром Кандинського-Клерамбо, параноїдний, паранойяльний, парафренічний, депресивний, маніакальний, дисморфоманічний, кататонічний, гебефренічний, деліріозний, онейроїдний, аментивний, хореатичний, астеничної сплутаності свідомості, сутінковий.

Дефектно-органічні синдроми: психоорганічний, Корсаковський, амнестичний, олігофренічний (розумової відсталості), дементний, психічного маразму.

Значення діагностики психопатологічного синдрому для вибору метода невідкладної терапії та наступного обстеження хворого.

Змістовий модуль 2 СПЕЦІАЛЬНА (НОЗОЛОГІЧНА) ПСИХІАТРІЯ

Тема 6. Екзогенні психічні розлади. Психічні порушення при вроджених та набутих вадах ротової порожнини і щелепно-лицевої ділянки. Психопатії та патохарактерологічний розвиток особистості.

Види черепно-мозкових травм, інфекційних порушень та класифікація даних розладів психічної діяльності. Етіопатогенез, патологічна анатомія та методи діагностики травматичної хвороби та інфекційних захворювань.

Сомато-неврологічні розлади при ЧМТ та інфекціях. Безпосередні прояви травми (оглушеність, сопор, кома). Непсихотичні форми гострих травматичних та інфекційних психічних розладів. Травматичні та інфекційні психози гострого періоду та віддалені психічні розлади. Пізні травматичні психози.

Психосоматичні та соматопсихічні розлади.

Лікування та трудові рекомендації хворим, що перенесли ЧМТ та інфекційні психічні розлади, особливості лікування. Трудова, військово-лікарська та судово-психіатрична експертиза хворих, що перенесли ЧМТ та інфекційні психічні розлади.

Роль вчасної діагностики та невідкладної допомоги пацієнтам, хворим на психічні розлади внаслідок перенесеної ЧМТ та інфекції, в практиці лікаря-стоматолога.

План заняття передбачає демонстрацію конкретних клінічних прикладів захворювання на психічні розлади внаслідок перенесеної ЧМТ та інфекцій, курацію тематичних хворих.

Особливості психічного стану стоматологічних пацієнтів з природженою щілиною піднебіння та з природженою щілиною верхньої губи. Опіки та травми обличчя. Тактика лікаря-стоматолога. Найбільш поширені синдроми при вроджених дефектах: дисморфофобічний, астено-депресивний, астено-фобічний; при набутих дефектах: депресивний, астено-депресивний, депресивно-фобічний.

Визначення поняття психопатії. Історичний огляд. Роль вітчизняних та іноземних вчених у вивченні цієї патології. Поширення. Етіологічні чинники та патогенетичні механізми формування психопатій. Основні ознаки психопатій. Клінічні форми психопатій, їх динаміка. Диференційна діагностика. Принципи лікування, профілактики, експертизи та соціально- трудової реабілітації. Патохарактерологічний розвиток особистості, його відмінність від психопатії. Клінічні прояви, діагностика та диференційна діагностика. Перебіг та прогноз. Лікувально-корекційні заходи. Питання експертизи та реабілітації.

Тема 7. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю.

Просте алкогольне сп'яніння, його ступені, індивідуальні особливості, діагностика, надання невідкладної медичної допомоги при гострих алкогольних отруєннях. Патологічне сп'яніння: діагностика, судово-психіатрична експертиза. Побутове пияцтво.

Алкоголізм (залежність від алкоголю), його критерії, наркоманічний синдром при алкоголізмі. Діагностика абстинентного синдрому, медична допомога. Стадії алкоголізму, особливості деградації особистості. Особливості алкоголізму у підлітків і жінок. Сомато-неврологічна симптоматика при алкоголізмі.

Гострі металкогольні психози. Затяжні металкогольні психози. Алкогольні енцефалопатії. Алкогольна депресія. Лікування металкогольних психозів.

Організація наркологічної допомоги, наркологічні диспансери, наркологічні кабінети, організація анонімного лікування хворих на алкоголізм. Методи лікування алкоголізму, профілактика алкоголізму та його рецидивів. Питання реабілітації.

Експертиза хворих (трудова, судово-психіатрична, військова). Добровільне та примусове лікування хворих.

Тема 8. Психічні порушення внаслідок вживання психоактивних речовин та речовин, які не внесені в державний перелік наркотиків.

Визначення понять "наркотик", "психоактивна речовина", "наркоманії". Класифікація наркотичних речовин. Визначення, діагностичні критерії та основні ознаки залежності при вживанні психоактивних речовин. Історія медичного вивчення алкоголізму, наркоманій та токсикоманій. Історичні та соціокультурні аспекти вживання психоактивних речовин. Етіологічні фактори та патогенетичні механізми розвитку залежності при вживанні психоактивних речовин.

Класифікація психічних розладів, викликаних зловживанням психоактивними речовинами. Клінічні прояви алкоголізму, наркоманій та токсикоманій. Гостре сп'яніння. Патологічне алкогольне сп'яніння. Класифікація та клінічні прояви гострих та хронічних психозів при вживанні психоактивних речовин. Основні медичні наслідки вживання психоактивних речовин.

Принципи сучасного лікування наркоманій, токсикоманій та алкоголізму, роль психотерапії. Трудова, військово-лікарська та судово-психіатрична експертиза при залежності від вживання психоактивних речовин.

Роль вчасної діагностики та невідкладної допомоги пацієнтам, хворим на алкоголізм, наркоманії та токсикоманії, в практиці лікаря-стоматолога.

Мікрокурація хворих на алкогольну та наркотичну залежність в умовах відділень для лікування хворих на алкоголізм та наркозалежність.

Тема 9. Неврози. Гострі невротичні реакції. Реактивні психози.

Визначення понять "психогенія", "психічна травма" та "невроз". Основні етіологічні фактори та патогенетичні механізми невротичних розладів, їх особливості у дітей, підлітків та людей похилого віку. Теорія нервових зривів за І.П. Павловим. Основні методи діагностики невротичних розладів. Реактивні психози.

Класифікація основних форм невротичних розладів, особливості МКХ-10. Клінічна картина та диференційна діагностика неврастенії. Клінічна характеристика та диференційна діагностика неврозу нав'язливих станів. Клінічна картина та диференційна діагностика істерії. Логоневроз. Невротичний енурез та енкопрез, Диференційна діагностика істеричного та епілептичного нападів. Особливості перебігу та клінічних проявів невротичних розладів у дітей, невротичний розвиток особистості.

Принципи терапії неврозів, роль психотерапії. Трудова, військово-лікарська та судово-психіатрична експертиза при невротичних розладах.

Роль вчасної діагностики та невідкладної допомоги пацієнтам, хворим на неврози, в практиці лікаря-стоматолога.

Мікрокурація хворих на невротичні розлади в умовах відділення неврозів..

Тема 10. Шизофренія. Основні клінічні симптоми, форми та типи перебігу.

Заняття в умовах відділення загальнопсихіатричного профілю та базових відділень психіатричного стаціонару.

Визначення діагностичних меж шизофренії та історія її вивчення. Етіологічні теорії шизофренії, теорії патогенезу шизофренії. Класифікація шизофренії.

Клінічні прояви параноїдної форми шизофренії. Клінічні прояви простої форми шизофренії. Клінічні прояви кататонічної форми шизофренії. Клінічні прояви гебефренічної форми шизофренії. Типи перебігу шизофренії. Типи ремісій при шизофренії. Поняття шизофренічного дефекту та його типи.

Фармакотерапія шизофренії. Немедикаментозне лікування шизофренії. Експертиза шизофренії.

Роль вчасної діагностики та невідкладної допомоги пацієнтам, хворим на шизофренію, в практиці лікаря-стоматолога.

План заняття передбачає демонстрацію конкретних клінічних прикладів захворювання на шизофренію, курацію тематичних хворих.

Тема 11. Афективні розлади, Клініка, типи перебігу.

Визначення біполярного афективного розладу, історія його вивчення, епідеміологія та сучасні нозологічні межі. Етіологічні фактори та патогенетичні механізми афективних психозів, їх особливості у ранньому віці. Принципи та методи діагностики афективних психозів, вікові аспекти діагностики.

Класифікація афективних розладів. Клінічна характеристика основних форм афективних психозів та непсихотичних афективних порушень, типи їх перебігу. Клінічна характеристика маніакальної та депресивної фаз біполярного афективного розладу. Особливості перебігу афективних психозів у дитячому та підлітковому віці. Соматична та неврологічна симптоматика афективних психозів. Диференційна діагностика біполярного афективного розладу та шизофренії.

Принципи терапії афективних психозів. Основні види медикаментозного та загальнопсихіатричного лікування афективних психозів. Практичні навички догляду та нагляду за хворими на афективні розлади. Трудова, військово-лікарська та судово-психіатрична експертиза при афективних психозах.

Роль вчасної діагностики та невідкладної допомоги пацієнтам, хворим на афективні розлади, в практиці лікаря-стоматолога.

Мікрокурація хворих на афективні розлади в умовах загальнопсихіатричного відділення та відділення неврозів.

Тема 12. Епілепсія. Невідкладна допомога при нападі, епілептичному статусі.

Визначення епілепсії, історія її вивчення, епідеміологія, нозологічні межі та відмінності від епілептиформних синдромів та епілептичних реакцій. Етіологічні фактори, патогенетичні механізми та патологічна анатомія епілепсії, їх особливості у дитячому та дорослому віці. Принципи та методи діагностики епілепсії, вікові аспекти діагностики.

Сомато-неврологічні прояви епілепсії. Класифікація основних форм клінічних проявів епілепсії. Клінічні прояви великого та малого судомних епілептичних нападів. Клінічні прояви епілептичних психічних еквівалентів. Клінічні прояви та небезпеки епілептичного статусу. Особливості клініки епілепсії у дітей та підлітків. Епілептичні зміни особистості. Диференційна діагностика епілептичного та істеричного нападів.

Основні принципи терапії епілепсії та невідкладна допомога при епілептичному статусі. Особливості лікування епілепсії. Лікарська, військово-лікарська та судово-психіатрична експертиза хворих на епілепсію.

Роль вчасної діагностики та невідкладної допомоги пацієнтам, хворим на епілепсію, в практиці лікаря-стоматолога.

План заняття передбачає демонстрацію конкретних клінічних прикладів захворювання на епілепсію, курацію тематичних хворих.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Тема	Лекції	Практичні заняття	СРС	Індивідуаль- на СРС
Змістовий модуль I. Загальна психопатологія.					

1.	Предмет і завдання психіатрії та наркології. Організація допомоги хворим із психічними порушеннями. Особливості організації психіатричної та наркологічної допомоги. Методи психіатричного дослідження. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів. Загальні принципи лікування та профілактики психічних захворювань. Порушення відчуттів та сприйняття. Порушення пам'яті, уваги. Порушення мислення та інтелекту. Порушення емоцій. Порушення ефекторної сфери.	2	2	2	
2.	Порушення свідомості та самосвідомості.	1	2	1	
3.	Психопатологічні синдроми.	1	2	1	
Змістовний модуль 2. Спеціальна (нозологічна) психіатрія					
4.	Екзогенні психічні розлади. Психічні порушення при вроджених та набутих вадах ротової порожнини і щелепно-лицевої ділянки. Психопатії та патохарактерологічний розвиток особистості. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю. Психічні порушення внаслідок вживання психоактивних речовин та речовин, які не внесені в державний перелік наркотиків.	—	2	2	
5.	Неврози. Гострі невротичні реакції. Реактивні психози.	1	2	1	
6.	Шизофренія. Основні клінічні симптоми, форми та типи перебігу.	-	2	1	
7.	Афективні розлади. Клініка, типи перебігу.	0,5	1	1	
8.	Епілепсія. Надання невідкладної допомоги при нападі, епілептичному статусі (залік)	0,5	1	1	
	Усього годин	6	14	10	
ВСЬОГО		6	14	10	

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ п/п	Тема лекції	К-сть годин
1.	Предмет і завдання психіатрії та наркології. Організація допомоги хворим із психічними порушеннями. Особливості організації психіатричної та наркологічної допомоги. Методи психіатричного дослідження. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів. Загальні принципи лікування та профілактики психічних захворювань. Порушення відчуттів та сприйняття. Порушення пам'яті, уваги. Порушення мислення та інтелекту.	2
2.	Порушення емоцій. Порушення ефекторної сфери. Порушення свідомості та самосвідомості. Психопатологічні синдроми. Неврози.	2

	Гострі невротичні реакції. Реактивні психози.	
3.	Шизофренія. Основні клінічні симптоми, форми та типи перебігу. Афективні розлади. Клініка, типи перебігу. Епілепсія.	2
РАЗОМ		6

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	К-сть год.
	<i>Змістовий модуль I. Загальна психопатологія.</i>	
1.	Предмет і завдання психіатрії та наркології. Організація допомоги хворим із психічними порушеннями. Особливості організації психіатричної та наркологічної допомоги. Методи психіатричного дослідження. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів. Загальні принципи лікування та профілактики психічних захворювань. Порушення відчуттів та сприйняття. Порушення пам'яті, уваги. Порушення мислення та інтелекту. Порушення емоцій. Порушення ефекторної сфери.	2
2.	Порушення свідомості та самосвідомості.	2
3.	Психопатологічні синдроми.	2
	<i>Змістовний модуль 2. Спеціальна (нозологічна) психіатрія</i>	
4.	Екзогенні психічні розлади. Психічні порушення при вроджених та набутих вадах ротової порожнини і щелепно-лицевої ділянки. Психопатії та патохарактерологічний розвиток особистості. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю. Психічні порушення внаслідок вживання психоактивних речовин та речовин, які не внесені в державний перелік наркотиків.	2
5.	Неврози. Гострі невротичні реакції. Реактивні психози.	2
6.	Шизофренія. Основні клінічні симптоми, форми та типи перебігу.	2
7.	Афективні розлади. Клініка, типи перебігу.	1
8.	Епілепсія. Невідкладна допомога при нападі, епілептичному статусі (залік).	1
ВСЬОГО		14

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (СРС) ТА ЇЇ КОНТРОЛЬ

№ п/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Методи обстеження психічно хворих	2

2.	Діагностика та класифікація психічних розладів у Міжнародній класифікації хвороб	2
3.	Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин.	2
4.	Реактивні психози. Психічні розлади при судинних захворюваннях	2
5.	Психічні порушення при інфекційних захворюваннях	2
ВСЬОГО		10

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

- Виступи на науковому студентському гуртку.
- Участь у наукових конференціях.
- Публікація доповідей у вигляді тез та статей у періодичній науковій пресі (журнали, збірники наукових праць).
- Виготовлення наочності згідно навчальних програм (таблиці, муляжі, наочні приладдя, графологічні схеми практичних занять).
- Написання рефератів
-

№ п/п	Теми рефератів індивідуальної роботи
1.	Основи організації психіатричної допомоги
2.	Методи дослідження осіб із психічними розладами
3.	Шизофренія, шизотипові та маячні розлади
4.	Афективні розлади
5.	Симптоматичні психічні розлади
6.	Психічні розлади при ендокринних захворюваннях
7.	Психічні розлади при сифілітичних ураженнях головного мозку
8.	Психічні розлади при енцефалітах
9.	Психічні розлади при пухлинах головного мозку
10.	Функціональні психози інволюційного періоду
11.	Психічні розлади при атрофічних процесах в головному мозку
12.	Непсихотичні розлади психіки та поведінки
13.	Розлади зрілої особистості (психопатії)
14.	Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю
15.	Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин
16.	Лікування хворих на психічні розлади

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКОВОГО ЗАНЯТТЯ

1. Визначення предметів психіатрії і наркології. Завдання психіатрії і наркології. Зв'язок психіатрії і наркології із загальною медициною.
2. Організація психіатричної і наркологічної допомоги в Україні.
3. допомоги в Україні.
4. .Патологія відчуттів і сприйняття.
5. .Психопатологія пам'яті.
6. .Психопатологія мислення..
7. Психопатологія інтелекту:

8. Психопатологія почуттів та емоцій.
9. Психопатологія волі та інстинктів.
10. Психопатологічні синдроми із загальним порушенням свідомості : класифікація, клінічна характеристика, діагностичне значення.
11. Психопатологічні синдроми із потьмаренням (сплутаністю) свідомості : класифікація, діагностичне значення.
12. Психопатологічні синдроми із звуженням поля свідомості: класифікація, діагностичне значення.
13. Психопатологічні синдроми з частковим порушенням свідомості : класифікація і діагностичне значення.
14. Деліріозний синдром: клініка і діагностичне значення.
15. Аментивний синдром: клініка і діагностичне значення.
16. Онейроїдний синдром: клініка і діагностичне значення.
17. Хореатичний ("гострого маячення") синдром: клініка і діагностичне значення. Невідкладна медична допомога при хореатичному збудженні.
18. Синдром присмеркового (сутінкового) стану свідомості: клініка і діагностичне значення.
19. Синдром амбулаторного автоматизму: клініка і діагностичне значення.
20. Фізіологічний і патологічний афект: клініка, диференційний діагноз і діагностичне значення.
21. Синдром Кандинського-Клерамбо: клініка і діагностичне значення.
22. Галюцинаторний синдром: клініка і діагностичне значення.
23. Іпохондричний синдром (нігілістичний): клініка і діагностичне значення.
24. Амнестичний і Корсаковський синдроми: клініка і діагностичне значення.
25. Маячні синдроми: класифікація, клініка і діагностичне значення.
26. Синдром розумової відсталості: етіологія, класифікація, клініка і діагностичне значення.
27. Дементний синдром: класифікація, клініка і діагностичне значення.
28. Маніакальний синдром: клініка і діагностичне значення.
29. Депресивний синдром: клініка і діагностичне значення.
30. Синдром ажитованої депресії: клініка і діагностичне значення. Надання невідкладної медичної допомоги.
31. Дисфоричний синдром: клініка і діагностичне значення.
32. Кататонічний синдром: клініка і діагностичне значення. Невідкладна медична допомога.
33. Гебефренічний синдром: клініка і діагностичне значення. Невідкладна медична допомога.
34. Апато-абулічний синдром: клініка і діагностичне значення.
35. Неврастенічний синдром: класифікація, клініка і діагностичне значення.
36. Істеричний синдром: клініка і діагностичне значення. Невідкладна медична допомога.
37. Синдром нав'язливих (причепливих) станів: клініка і діагностичне значення.
38. Астенічний синдром: клініка і діагностичне значення.
39. Синдром інтрапсихічної атаксії (дискордантність): клініка і діагностичне значення.
40. Шизофренія: епідеміологія, етіологія і патогенез. Основні клінічні прояви.
41. Маніакально-депресивний психоз (БАР): етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, лікування (рецепти).
42. Епілепсія: етіологія, класифікація клінічних проявів, постійні і періодичні психічні розлади.
43. Алкоголізм: патогенез, клініка, перебіг, діагностика, лікування (рецепти) і профілактика.
44. Наркоманії і токсикоманії. Визначення понять. Класифікація психоактивних речовин, які зумовлюють психічні і поведінкові розлади.
45. Розлади зрілої особистості і поведінки у дорослих (психопатії): клініка, класифікація, роль соціально-гігієнічних заходів у профілактиці психопатій.
46. Невротичні розлади: визначення поняття, етіологія, патогенез, класифікація.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ЗАЛІКОВОГО ЗАНЯТТЯ

1. Клініко-психопатологічний метод обстеження психічно хворого.
2. Визначення стану свідомості.
3. Виявлення типу порушення свідомості.
4. Діагностика основних форм невротичних розладів.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями та під час індивідуальної роботи викладача зі студентами.

Рекомендується застосовувати такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: усне опитування (індивідуальне, фронтальне, групове); письмовий контроль (вирішення клінічних задач, написання учбової історії хвороби, рефератів, доповідей); тестовий контроль (поточний і модульний).

Під час оцінювання засвоєння кожної теми модуля студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою та за багатобальною шкалою з використанням прийнятих у ВНЗ та затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми. Студент має отримати оцінку з кожної теми.

Оцінювання самостійної роботи: Оцінювання самостійної роботи студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при підсумковому модульному контролі.

Заліковий підсумковий контроль: Підсумковий модульний контроль здійснюється по завершенню вивчення всіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля.

До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою, та при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Форма проведення підсумкового модульного контролю має бути стандартизованою і включати контроль теоретичної і практичної підготовки.

Форма підсумкового контролю успішності навчання є стандартизованою, включає контроль теоретичної та практичної підготовки і здійснюється у вигляді питань (завдань), які готуються та затверджуються кафедрою, цикловою методичною комісією з терапевтичних дисциплін. Залік базується в першу чергу на поточній успішності студентів.

Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти під час оцінювання засвоєння кожної теми студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) та за 120-бальною з використанням усіх прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для відповідної навчальної дисципліни. Враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми. Студенту повинна бути виставлена оцінка з кожної теми. Оцінки, виставлені за традиційною шкалою, конвертуються у бали залежно від кількості тем. Вага кожної теми в межах модуля повинна бути однаковою.

У програмі застосована така система конвертації традиційної оцінки у бали:

Номер модуля, кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість тем практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок		Мінімальна кількість балів
			Традиційні оцінки	Бали за виконання індивідуальних завдань	

			«5»	«4»	«3»	«2»		
Модуль 1 30/1	2 (№№ 1, 2)	7	28	23	17	0	4	72

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці “5” на кількість тем у модулі і дорівнює 200 балам ($28 \times 7 = 196 + 4$ за індивідуальну роботу).

Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці “3”, на кількість тем у модулі і повинна бути не менше 120 балів ($17 \times 7 = 119 + 1$ за індивідуальну роботу).

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Результати складання заліків оцінюються за двобальною шкалою: «зараховано», «не зараховано».

На останньому тематичному навчальному занятті з дисципліни після закінчення розбору теми заняття, викладач навчальної групи оголошує суму балів, яку кожен студент групи набрав за результатами поточного контролю та за виконання індивідуальних завдань (якщо такі наявні).

Студент отримує оцінку **«зараховано»**, якщо він виконав всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою з дисципліни, відвідав всі навчальні заняття – лекції, практичні (семінарські), визначені тематичним планом з відповідної дисципліни (при наявності пропусків – своєчасно їх відпрацював), набрав загальну кількість балів при вивченні навчальної дисципліни **не менше, ніж 120**.

Студент отримує оцінку **«не зараховано»**, якщо студент має невідпрацьовані пропуски навчальних занять (практичних, семінарських та лекцій) і кількість балів за поточний контроль менша ніж мінімальна.

Оцінка «зараховано» і «не зараховано» вноситься викладачем до залікової відомості (Форма № Н-5.03-3), «Індивідуального навчального плану студента», «Журналу обліку відвідувань та успішності студентів» та «Залікової книжки».

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною шкалою
Від 180 до 200 балів	«5»
Від 150 до 179 балів	«4»
Від 149 до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	«3»
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	«2»

Залікова відомість надається до деканату в день проведення заліку або наступного дня.

Студенту, який отримав оцінку «не зараховано» декан факультету видає направлення на ліквідацію академічної заборгованості з дисципліни.

Відпрацювання занять і підвищення балів студентами за направленням деканату повинно відбуватись в установленому порядку під час відпрацювань за графіком кафедри. Після відпрацювань пропущених занять деканат повинен видати студенту залікову відомість, в яку викладач вносить відмітку про складання заліку.

Отримання оцінки «зараховано» з семестрових дисциплін, викладання яких закінчується заліком, є обов'язковою умовою перевodu студента на наступний семестр (рік) навчання.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ПРИСВОЮВАНИХ СТУДЕНТАМ

№ з.п.	№ Модуля (поточна навчальна діяльність)	Максимальна кількість балів
1.	Модуль (поточна навчальна діяльність)	
	Змістовий модуль 1	84
	Тема 1	28
	Тема 2	28
	Тема 3	28
	Змістовий модуль 2	112
	Тема 4	28
	Тема 5	28
	Тема 6	28
	Тема 7	28
	Кількість балів за індивідуальну СРС	4
	РАЗОМ сума балів	200

Для підсумкового модульного контролю максимальна кількість балів, яку студент може набрати за поточну навчальну діяльність, складає **200 балів**. (Множимо кількість тем (занять) у модулі на максимальний бал за кожну: 7 тем x 28 балів = 196 . Мінімальна кількість балів за індивідуальну самостійну роботу студента – **4 бали**, разом -200 балів.

Мінімальна кількість балів за поточну навчальну діяльність студента – **120 балів**. Множимо кількість тем (занять) у модулі на мінімальний бал за кожну тему: 7 тем x 17 балів = 119 балів. Мінімальна кількість балів за індивідуальну самостійну роботу студента – **1 бал**, разом -120 балів.

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1. Базова

1. Бабаян Э.А., Гонопольский М.Х. Наркология. – М., 1987.
2. Гавенко В.Л.. Психіатрія і наркологія– Київ, 2011.
3. Дишук І.П., Деркач В.Г., Курик В.І. Загальна психопатологія. – Чернівці, 1996.
4. Дишук І.П., Деркач В.Г., Курик В.І., Рудницький Р.І., Русіна С.М. Невідкладна допомога в психіатрії. Навчальний посібник. – Чернівці, 2002. – 63 с.
5. Закон України “Про психіатричну допомогу” (22 лютого 2000).
6. Классификация психических и поведенческих расстройств: клинические описания и указания по диагностике. – К.: Факт, 1999. – 272с. (МКБ-10).
7. Коркина М.В., Лакосина Н.Д., Личко А.Е, Сергеев И.И. Психиатрия. – М., 2001.
8. Критерії діагностики і лікування психічних розладів та розладів поведінки у дорослих. – Харків: РВФ „Арсис”, 2000. – 303 с.
9. Критерії діагностики та принципи лікування розладів психіки і поведінки у дітей та підлітків. – Харків: Фаліо, 2001. – 271 с.
10. Кузнецов В.М., Чернявський В.М. Психіатрія. – К., 1993
11. Психіатрія /за ред. проф. О.К. Напрєєнка. – Київ: Здоров’я 2011. – 527 с.
12. Сонник Г.Т., Дишук І.П., Синиця В.Г., Танаскова І.П. Короткий тлумачний словник психіатричних термінів. Полтава-Чернівці, 1993.

19.2 ДОПОМІЖНА

1. Авруцкий Г.Я., Недува А.А. Лечение психически больных: Руководство для врачей. – 2-е изд., перераб. и дополн. – М.: Медицина, 1988.
2. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства. – М., 1993.
3. Алкоголизм: Руководство для врачей // Под ред. Г.В.Морозова. – М., 1988.

4. Башина В.М. Ранняя детская шизофрения. – 2 изд. – М., 1989.
5. Вальдман А.В., Александровский Ю.А. Психотерапия невротических расстройств. – М., 1987.
6. Врачебно-трудовая экспертиза при психических болезнях. – Минск, 1990.
7. Вроно М.Ш. Шизофрения у детей и подростков: (Особенности клиники и течения). – М., 1971.
8. Гурьева В.А., Гиндикин В.Я. Юношеские психопатии и алкоголизм. – М., 1980.
9. Дворкина М.И. Инфекционные психозы. – М., 1975.
10. Добржанская А.К. Психические и нейрофизиологические нарушения при эндокринных заболеваниях. – М., 1973.
11. Завилянский И.Я., Блейхер В.М., Крук И.В. Психиатрический диагноз. – К., 1989.
12. Залеский Х.С. История олигофренопедагогики. – М., 1974.
13. Исаев Д.И. Психическое недоразвитие у детей. – Л., 1982.
14. Кабанов М.М. Реабилитация психически больных. – Л., 1985.
15. Калинин С.С. Психические нарушения при отдаленных последствиях черепно-мозговой травмы. – Л., 1974.
16. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2т. Т.1. Пер. с англ. – М.: Медицина, 1994.
17. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2т. Т.2. Пер. с англ. – М.: Медицина, 1994.
18. Карвасарский Б.Д. Неврозы: Руководство для врачей. 2-е изд. М., 1990.
19. Клиническая психиатрия / Под ред. Н.Е.Бачерикова. – К.: Здоровья, 1989.
20. Клиническая психиатрия: пер. с англ.// гл.ред. Т.Б.Дмитриева. – М., 1998.
21. Кожлей И.Я., Сидоров П.И. Профилактика алкоголизма. – М., 1986.
22. Коркина М.В. Дисморфомания в подростковом и юношеском возрасте. – М., 1984.
23. Коркина М.В., Цивильно М.А., Мерилов В.В. Нервная анорексия. – М., 1986.
24. Критская В.П., Мелешко Т.К., Поляков Ю.Ф. Патология познавательной деятельности при шизофрении: мотивация, общение, познание. – М., 1991.
25. Лакуста В.М. Методы лечения алкоголизма. – Кишинева, 1987.
26. Леонгард К. Акцентуированные личности. – Киев, 1981.
27. Лисицин Ю.П., Сидоров П.И. Алкоголизм. – М., 1990.
28. Личко А.Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков. – Изд. 2-е доп. и перераб. – Л.: Медицина, 1983.
29. Личко А.Е. Шизофрения у детей и подростков. – Л., 1989.
30. Невзорова Т.А. Лекции по психиатрии. – М., 1976.
31. Нервно-психические расстройства экзогенно-органической природы. – М., 1975.
32. Николаева В.В. Влияние хронической болезни на психику. – М., 1987.
33. Нуллер Ю.Л., Михайленко М.Н. Аффективные психозы.
34. Пантелеева Г.П., Цуцельновская М.Я., Беляев Б.С. Гебоидная шизофрения. – М., 1986.
35. Полищук И.А., Булахова Л.А. Клиническая генетика в психиатрии. – Киев, 1981.
36. Психогении в экстремальных условиях // Ю.А.Александровский и др. – М., 1987.
37. Пятницкая И.Н. Клиническая наркология. – М., 1975.
38. Пятницкая И.Н. Наркомании. – М., 1994.
39. Ранняя диагностика психических заболеваний // Под ред. В.М.Блейхера. – Киев, 1989.
40. Руководство по психиатрии: в 2-х Т. / Под ред. Г.В.Морозова. – М., 1988.
41. Рыбальский М.И. Иллюзии и галлюцинации. – Баку, 1983.
42. Свядощ А.М. Неврозы. – М., 1993.
43. Сметанников П.Г. Психиатрия. – СПб., 1997.
44. Сосин М.К., Мысько Г.Н., Гуревич Я.Л. Немедикаментозные методы лечения алкоголизма. – К., 1986.
45. Справочник врача психиатра / Под ред. Г.Л.Воронкова. – К., 1990.
46. Справочник по психиатрии / Под ред. А.В.Снежневского. – М., 1985.
47. Сухарева Г.Е. Клинические лекции по психиатрии детского возраста. – Т.1-3, М., 1955-1965.
48. Тиганов А.С. Фебрильная шизофрения. – М., 1982.

49. Тополянский В.Д., Струковская М.В. Психосоматические расстройства. – М., 1986.
50. Целебеев Б.А. Психические нарушения при соматических заболеваниях. – М., 1972.
51. Шанько Г.Р. Генерализованный тик (болезнь Жиль де ля Туретта) у детей и подростков. – Минск, 1979.
52. Шизофрения. Мультидисциплинарное исследование // Под ред. А.В.Снежневского. – М., 1972.
53. Ушаков Г.К. Пограничные нервно-психические расстройства. – 2-е изд. – М., 1987.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>
2. <http://www.bsmu.edu.ua/>
3. <http://moodle.bsmu.edu.ua/>

20. УКЛАДАЧ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

Русіна Світлана Миколаївна – доцент кафедри, к. мед. н

✓

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
доцент _____ І.В. Геруш
“28” _____ 2020 р.

**ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни**

**«ЗАГАЛЬНА МЕДИЧНА ПІДГОТОВКА, У Т.Ч. МЕДИЧНА
ПСИХОЛОГІЯ»**

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)

Спеціальність 221 Стоматологія
(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь магістр
(магістр, бакалавр, молодший бакалавр)

Курс навчання 4

Форма навчання денна
(денна, заочна, дистанційна)

Кафедра нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М. Савенка
(назва кафедри)

Схвалено на методичній нараді кафедри нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М. Савенка „20” серпня 2020 року (протокол №1).

Завідувач кафедри _____ (В.М. Пашковський)
(підпис)

Схвалено предметною методичною комісією з терапевтичних дисциплін „20” серпня 2020 року (протокол № 11).

Голова предметної методичної комісії _____ (В.К. Ташук)
(підпис)

Чернівці – 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М. Савенка
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Юрценюк Ольга Сидорівна, доцент кафедри, кандидат медичних наук, yurtsenyuk.olga@bsmu.edu.ua
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/nervovih-hvorob-psihiatriyi-ta-medichnoyi-psihologiyi-im-s-m-savenka/
Веб-сайт кафедри	https://www.bsmu.edu.ua/nervovih-hvorob-psihiatriyi-ta-medichnoyi-psihologiyi-im-s-m-savenka/
E-mail	psychiatry@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Мусоргського, 2
Контактний телефон	+38 (03722) 4-07-04

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна
Кількість кредитів	1
Загальна кількість годин	30
Лекції	0
Практичні заняття	20
Самостійна робота	10
Вид заключного контролю	залік

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Медична психологія - наука на стику медицини та психології яка вивчає загальні й окремі психологічні закономірності змін і відновлювання психічної діяльності за різних патологічних станів, при аномаліях розвитку та дезадаптаціях і їх психодіагностику, психотерапію, психокорекцію та реабілітацію. Вона виходить із психологічних теорій і психологічних методів, розроблених на їх підставі, головна роль яких полягає у вирішенні наукових і практичних проблем, актуальних для медицини

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vidnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukciya-shhodo-ocziynyuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);

- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркового дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyz_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

42. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

43. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

44. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, заліку) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

45. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
Анатомія	психіатрія, неврологія
Загальна психологія	психіатрія
Нормальна фізіологія	психіатрія, неврологія
Фармакологія	психіатрія, наркологія

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

61. Метою викладання навчальної дисципліни ознайомлення студентів з основними проблемами медичної психології на сучасному етапі розбудови суспільства; ознайомлення з загальними поняттями та закономірностями психічної діяльності соматично хворої людини, формування навичок безконфліктного спілкування з пацієнтами та у медичному середовищі, формування на цій основі медико-психологічних вмінь у вигляді основ психотерапії, що є важливим елементом професійної підготовки та майбутньої діяльності лікаря.

62. Основними завданнями вивчення дисципліни “Загальна медична підготовка, у т.ч. Медична психологія” є: оволодіти основними категоріями та поняттями медичної психології; ознайомити із закономірностями формування та основними властивостями психічних процесів особистості хворої людини, висвітлити проблеми

спілкування у медичному середовищі, зокрема з пацієнтом та його родичами; сприяти вирішенню питань побудови та організації міжособистісної взаємодії в колективі; засвоїти ефективні методи впливу на особистість хворої людини за допомогою психогігієнічних, психопрофілактичних та психотерапевтичних заходів. При викладанні медичної психології головне завдання надається методологічній спрямованості лекцій та практичних занять, що повинно формувати у студентів діалектико-матеріалістичний світогляд на природу і сутність психіки в нормі та патології з позицій вчення про вищу нервову діяльність, яке є природничою основою науки про функції мозку.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. інтегральні:

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

7.2. загальні:

ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК3	Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
ЗК7	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК8	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК9	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК10	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК11	Здатність працювати в команді.
ЗК13	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
ЗК15	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

7.3 спеціальні (фахові, предметні):

ФК 1	Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.
ФК 3	Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
ФК 11	Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.
ФК 12	Спроможність до організації та проведення скринінгового обстеження в стоматології.
ФК 14	Спроможність ведення нормативної медичної документації.
ФК 15	Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

8.1. Знати:

- предмет і завдання медичної психології;
- історію світової і вітчизняної медичної психології, сучасний станом медико-психологічної служби в Україні та перспективами її розвитку;
- фізіологічні механізми свідомості, матеріалістичне розуміння психічних процесів;
- психологію хворих з різними захворюваннями;
- методи дослідження психічних процесів, особистості.
- Психологічні особливості етапів діагностичного процесу.

- Принципи спілкування лікаря з хворими та їх родичами.
- Конфлікти в медичному середовищі, їх різновиди, способи вирішення та попередження.
- Психосоматичний підхід як принцип лікувальної діяльності.
- Емоційний стрес етіопатогенезу психосоматичних розладів.
- Вплив психологічних факторів на перебіг соматичних розладів.
- Теорії психосоматичних взаємовідношень.
- Механізми психологічного захисту особистості.
- Поняття адаптації та дезадаптації, дистрес.
- Класифікація психосоматичних розладів.
- Непатологічні психосоматичні реакції.
- Принципи профілактики психосоматичних розладів.
- Психологічні зміни при захворюваннях серцево-судинної системи.
- Психологічні зміни при захворюваннях бронхів та легень.
- Зміни при захворюваннях травного тракту.
- Психологічні особливості хворих при інфекційних захворюваннях, туберкульозі, СНІДі.
- Психологічні особливості хворих при ендокринних, нервових та психічних захворюваннях.
- Психологічні зміни у хворих жінок в гінекологічному стаціонарі.
- Психологічні особливості жінок в період вагітності та пологів.
- Особливості патології хворих дітей та людей похилого віку.
- Психологічні особливості хворих в хірургічному стаціонарі в до – і післяопераційному періоді, в ортопедії і травматології.
- Психологічні особливості хворих в стоматології, офтальмології, отоларингології.
- Психологічні особливості хворих з онкологічною патологією.
- Вплив на психіку людини вроджених та набутих фізичних дефектів.
- Психологічні аспекти залежності від психоактивних речовин, надцінні захоплення (гемблінг, інтернет-зажежність), залежності харчової поведінки.
- Різновиди суїцидальної поведінки, особливості суїцидальної поведінки усоматично хворих та при залежностях.
- Психологічні аспекти умирання та смерті.
- Поняття «психогігієна» та «психопрофілактика».
- Психогігієна праці медичного працівника.
- Принципи психопрофілактики праці, побуту, сім'ї і сексуальних відносин.
- Роль лікаря загальної практики в профілактиці нозопсихологічних проявів.
- Реабілітація соціальна та професійна, її основні розділи.
- Основні сучасні методи психотерапії, принципи психотерапії.
- Показання та протипоказання для проведення окремих методів психотерапії.
- Психологічна допомога у кризових періодах.
- Психологічні особливості надання медичної допомоги у надзвичайних ситуаціях

8.2. Вміти:

- об'єктивно, на наукових засадах, визначати місце і роль медичної психології серед інших клінічних дисциплін;
- трактувати умови створення здорового психологічного клімату у медичному середовищі;
- аналізувати психологічні особливості хворих з різними видами патології;
- визначати тактику поведінки у спілкуванні з хворими, які мають акцентуйовані риси характеру;
- володіти методами дослідження в медичній психології;
- оцінити результати експериментально-психологічного дослідження окремих психічних процесів, особистості хворого.

8.3. Демонструвати:

- ПРН1 Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми; за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання.
- ПРН2 Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу.
- ПРН4 Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи
- ПРН10 Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу.
- ПРН14 Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.
- ПРН16 Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.
- ПРН17 Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.
- ПРН18 Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.
- ПРН19 Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
- ПРН20 Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин (1 кредит ЄКТС) –
1 модуль «Медична психологія», який складається з двох змістових модулів.

МОДУЛЬ 1: Медична психологія

Змістовий модуль I. Загальні питання медичної психології

Конкретні цілі:

- Демонструвати володіння принципами медичної деонтології, запобігати виникненню ятрогенії і корегувати наслідки ятрогенних впливів;
- Використовувати засоби психогігієни і психопрофілактики та основні методи психотерапії у медичній практиці;
- Визначати психосоматичні і соматопсихічні взаємовпливи у хворих, в тому числі стоматологічного профілю;
- Визначати психічний стан та рівень соціально-психологічної адаптації хворих за допомогою методів психологічного дослідження;
- Демонструвати уміння спілкуватися з колегами, хворими та їх родичами з урахуванням їх психологічних особливостей, сприяти створенню здорового психологічного клімату у медичному середовищі, в тому числі стоматологічних закладів.

Тема 1. Предмет, завдання та методи дослідження психологічного стану людини.

Поняття про психічне здоров'я.

- Предмет і задачі медичної психології. Медична психологія як одночасно і психологічна, і медична наука. Теоретичні і методологічні основи медичної психології. Роль медичної психології у формуванні сучасних уявлень про єдність соматичного і

психічного. Роль медичного психолога у діагностичному, лікувальному, реабілітаційному процесах.

- Розвиток медичної психології у світі і в Україні. Внесок робіт О.Р.Лурія, Л.С.Виготського, М.О. Гієрнштейна, П.К.Анохіна, К.К. Платонова, Б.В.Зейгарнік, І.Ф. Бурлачука, В.М.Блейхера в розвиток світової та вітчизняної медичної психології. Перспективи розвитку медичної психології.

- Методи психологічного дослідження: спостереження, самоспостереження, спрямована психологічна бесіда. Експериментально-психологічні методи, їх роль у психологічній діагностиці хворих. Принципи побудови комплексного психологічного дослідження з урахуванням віку та культуральних особливостей пацієнтів.

- Визначення психічного здоров'я та рівнів психологічної адаптації людини. Критерії здоров'я ВООЗ.

Тема 2. Особистість та хвороба. Внутрішня картина хвороби.

- Психічна структура особистості: темперамент, характер, інтелект, здібності. Класифікація темпераментів, їх роль у формуванні характеру. Вплив особливостей віку та хронічних захворювань на особистість людини. Визначення акцентуації особистості. Типологія акцентуацій, класифікації акцентуацій особистості по К.Леонгарду, М.С.Личко. Тактика поведінки лікаря з пацієнтами, що мають акцентуовані риси особистості. Внутрішня картина хвороби – суб'єктивне сприймання захворювання пацієнтом. Основні сфери внутрішньої картини хвороби: сенсорна, емоційна, вольова, раціонально-інформативна. Роль особливостей клінічних проявів захворювання, тяжкості перебігу та генезу. Обставини життя хворого, при яких перебігає хвороба. Преморбідні особливості особистості (вік, темперамент, акцентуація характеру, ступінь чутливості до стресу). Типи хворих. Класифікація основних типів відношення до хвороби (гармонійний, анозогнозичний, іпохондричний, депресивний, зневажливий, нозофобний, нозофільний, утилітарний та ін.). Особливості поведінки хворих з такими типами реагування на хворобу. Діагностика основних типів відношення до хвороби. Додаткові психодіагностичні методики, трактовка результатів дослідження.

- Вплив відношення до хвороби на подальший перебіг захворювання та прогноз. Агравация, симуляція, дисимуляція, госпіталізм. Принципи психотерапевтичної корекції відношення до хвороби. Тактика лікаря відносно хворих з патологічними типами реагування на хворобу.

Тема 3. Стан психічних функцій і хвороба.

- Клініко-психологічні аспекти пізнавальної діяльності. Вплив хвороби на пізнавальні процеси людини: особливості відчуттів та сприймання у соматично хворих, зміни уваги. Вплив особливостей інтелекту хворого на лікувальний процес: інфантилізм, олігофренія, деменція. Вплив порушень мови на лікувальний процес: дизартрія, заїкуватість, аутизм. Клініко-психологічні аспекти емоційно-вольової сфери. Вплив хвороби на емоційно-вольову сферу людини. Проблема невідредагованих емоцій та ауторелаксація. Вплив хвороби на емоційний стан. Нозогенії. Хворобливі зміни емоцій: тривога, депресія, емоційна лабільність. Вольові якості особистості: витримка, рішучість, наполегливість, ініціативність, організованість та їх роль у лікувальному процесі. Зміни волі, потягів та поведінки під час хвороби (гіпобулія, абутія, астения).

- Свідомість, самосвідомість, їх рівні. Теорія без свідомого. Психодинамічний підхід у медицині. Критерії не порушеної свідомості. Стани свідомості у хворого: при стомленості, сонливості, афективно-звужений стан. Особливі стани свідомості.

• Змістовий модуль 2.

• Практичні аспекти медичної психології

Тема 4. Психологія медичних працівників. Спілкування в медичному середовищі. Психологія лікувально-діагностичного процесу.

- Основні мотиви вибору професії медичного працівника. Основні вимоги до особистості медичних працівників. Значення професіональної орієнтації у виборі професії медика.

- Важливі професійні якості лікаря. Визначення понять «лікарський обов'язок» і «лікарська таємниця». Лікарські помилки: причини і види. Психологічні типи лікарів. Професіограма лікаря загальної практики (знання і уміння, професійні практичні навички) та вимоги до особистості.
- Поняття про професійну деформацію. Особливості професій, при яких розвивається професійна деформація. Ознаки професійної деформації. «Синдром емоційного вигорання», шляхи його попередження. Створення умов для само актуалізації особистості.
- Види спілкування в медичному середовищі: між особисте, індивідуально-групове, колективно-індивідуальне, групове. Особливості спілкування між лікарями, лікар-медсестра. Психологічні основи спілкування у лікувальному процесі. Комунікативна компетентність, її роль в ефективній і безконфліктній взаємодії. Функції спілкування: інформаційно-комунікативна, комунікативна, афективно - комунікативна. Основи спілкування з колегами, умови створення здорового психологічного клімату у медичному середовищі. Дотримання правил деонтології і субординації. Дотримання морально-етичних вимог. Здатність до емпатії та стиль спілкування. Емоційне задоволення від контактів між членами колективу.
- Роль психологічних особливостей лікаря і медичної сестри, «ідеальний лікар» та «ідеальна медична сестра».
- Психологічні особливості етапів діагностичного процесу. Медична деонтологія. Інформування хворого про діагноз. Взаємодія та спілкування лікаря з хворими та їх родичами. Патерналізм, його роль в діагностичному процесі. Значення психологічної установки хворого.
- Конфлікти в медичному середовищі, їх різновиди. Схема розвитку конфлікту. Конфлікти в діяльності лікаря. Особливості конфліктів між особами, що діють в лікувально-діагностичному процесі. Способи вирішення та попередження конфліктів.

Тема 5. Психосоматичні розлади.

- Психосоматичний підхід у медичній психології та медицині. Психосоматичний підхід як принцип лікувальної діяльності. Біопсихосоціальна концепція хвороби.
- Емоційний стрес як фактор етіопатогенезу психосоматичних розладів. Психосоматичні взаємозв'язки. Вплив психологічних факторів на перебіг соматичних розладів. Теорії психосоматичних взаємовідношень: психоаналітична, нейрогуморальна, фізіологічна, кортико-вісцеральна. Механізми психологічного захисту особистості. Поняття адаптації та дезадаптації. Порушення адаптації, дистрес. Класифікація психосоматичних розладів. Непатологічні психосоматичні реакції: моторні, вісцеральні, сенсорні та ін. «Великі» психосоматичні захворювання. Принципи профілактики психосоматичних розладів.

Тема 6. Психологічні особливості хворих з внутрішніми хворобами.

- Психологічні зміни при захворюваннях серцево-судинної системи, бронхів та легень, травного тракту, нирок, при інфекційних захворюваннях, туберкульозі, СНІДі, ендокринних, нервових та психічних захворюваннях.

Тема 7. Медична психологія в акушерстві, гінекології, педіатрії та геронтології. Психологічні особливості хворих з хірургічною, стоматологічною, онкологічною патологією та фізичними дефектами.

- Психологічні зміни у хворих жінок в гінекологічному стаціонарі. Психологічні особливості жінок у період вагітності та пологів. Особливості психології хворих дітей та людей похилого віку.
- Психологічні особливості хворих у хірургічному стаціонарі в до- і післяопераційному періоді. Психологічні особливості хворих у стоматології, офтальмології, отоларингології, ортопедії і травматології, в онкології. Вплив на психіку людини вроджених та набутих фізичних дефектів, в тому числі щелепно-ротової ділянки та обличчя.

Тема 8. Психологічні аспекти залежної поведінки.

- Психологічні аспекти залежності від психоактивних речовин, надцінні захоплення (гемблінг, Інтернет-залежність), залежності харчової поведінки. Психологічні особливості

залежної особи в лікувальному процесі. Сімейні та соціальні відношення залежної особи, співзалежність.

Тема 9. Психологічні аспекти суїцидальної поведінки, танатології та евтаназії.

- Суїцидальна поведінка, профілактика і раннє розпізнавання суїцидальних тенденцій. Суїцид, мотиви і цілі. Різновиди суїцидальної поведінки: протестна, «заклик», «само покарання», «відмови». Своєчасне виявлення суїцидальних думок та намірів. Роль соціальних служб, служба довіри.
- Особливості суїцидальної поведінки у соматично хворих: СНІД, в онкології, при вроджених та набутих фізичних дефектах. Психологічні особливості суїцидальної поведінки при залежностях.
- Психологічні аспекти умирання та смерті. Евтаназія: за і проти.

Тема 10. Психогігієна, психопрофілактика. Основи психотерапії.

- Визначення понять «психогігієна», первинна та вторинна психопрофілактика. Основні розділи психогігієни: вікова психогігієна, психогігієна праці і побуту, сім'ї і сексуального життя. Шляхи збереження і зміцнення психічного здоров'я. Принципи психопрофілактики праці, побуту, сім'ї і сексуальних відносин. Роль лікаря загальної практики в профілактиці нозопсихологічних проявів. Реабілітація соціальна та професійна, її основні розділи. Адаптація та компенсація.
- Психотерапія як галузь медичної психології та медицини. Основні сучасні методи психотерапії. Принципи психотерапії. Непряма психотерапія, плацебо.
- Методи та техніки проведення раціонального переконання, сугестії у стані бадьорості (навіювання), ауто релаксації. Показання та протипоказання для проведення гіпносугестії, індивідуальної та групової раціональної психотерапії, методів психоаналітичної та психодинамічної психотерапії, аутопсихотерапії (аутотренінг та седативні техніки), гештальт-терапії, нейролінгвістичного програмування, арттерапії. Психотерапія в роботі лікаря загальної практики. Психотерапевтична корекція відношення до хвороби. Психологічна допомога у кризових періодах та психологічні особливості надання медичної допомоги у надзвичайних ситуаціях.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Аудиторні		Самостійна робота студента	Індиві- дуальна робота
		Лекції	Практичні заняття		
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Медична психологія					
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи медико-психологічної експертизи					
Тема 1. Предмет, завдання та методи дослідження психологічного стану людини. Поняття про психічне здоров'я.	3		2	1	
Тема 2. Особистість та хвороба. Внутрішня картина хвороби.	3		2	1	
Тема 3. Стан психічних функцій і хвороба.	3		2	1	
Разом за змістовим модулем 1	9		6	3	
Змістовий модуль 2. Технологія проведення медико-психологічної експертизи					
1	2	3	4	5	6
Тема 4. Психологія медичних працівників. Спілкування в медичному середовищі. Психологія лікувально-діагностичного процесу	3		2	1	
Тема 5. Психосоматичні розлади.	3		2	1	
Тема 6. Психологічні особливості хворих з внутрішніми хворобами.	3		2	1	
Тема 7. Медична психологія в акушерстві, гінекології, педіатрії та геронтології. Психологічні особливості хворих з хірургічною, стоматологічною, онкологічною патологією та фізичними дефектами.	3		2	1	
Тема 8. Психологічні аспекти залежної поведінки	3		2	1	
Тема 9. Психологічні аспекти суїцидальної поведінки, танатології та евтаназії.	3		2	1	
Тема 10. Психогігієна, психопрофілактика. Основи психотерапії. (Залік)	3		2	1	
Разом за змістовим модулем 2	21		14	7	
УСЬОГО ГОДИН	30	0	20	10	

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Лекції не передбачені

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Предмет, завдання та методи дослідження психологічного стану людини. Поняття про психічне здоров'я.	2
2.	Особистість та хвороба. Внутрішня картина хвороби.	2
3.	Стан психічних функцій і хвороба.	2
4.	Психологія медичних працівників. Спілкування в медичному середовищі. Психологія лікувально-діагностичного процесу	2
5.	Психосоматичні розлади.	2
6.	Психологічні особливості хворих з внутрішніми хворобами.	2
7.	Медична психологія в акушерстві, гінекології, педіатрії та геронтології. Психологічні особливості хворих з хірургічною, стоматологічною, онкологічною патологією та фізичними дефектами.	2
8.	Психологічні аспекти залежної поведінки.	2
9.	Психологічні аспекти суїцидальної поведінки, танатології та евтаназії.	2
10.	Психогігієна, психопрофілактика. Основи психотерапії. (Залік)	2
	Всього	20

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Назва теми	К-сть годин
	Історія розвитку медичної психології	2
	Психодіагностика	2
	Застосування проєктивних методик у роботі медичного психолога.	2
	Дослідження особистості.	2
	Психотерапевтичні техніки	2
	Всього годин	10

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

- Виступи на науковому студентському гуртку.
- Участь у наукових конференціях.
- Публікація доповідей у вигляді тез та статей у періодичній науковій пресі (журнали, збірники наукових праць).
- Виготовлення наочності згідно навчальних програм (таблиці, муляжі, наочні приладдя, графологічні схеми практичних занять).
- Написання рефератів

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Модуль 1. Медична психологія

Змістовий модуль 1: Загальні питання медичної психології

- Визначення, предмет і задачі медичної психології.
- Методи психологічного дослідження.
- Принципи побудови цілеспрямованої психологічної бесіди.
- Визначення психічного здоров'я та рівня психологічної адаптації людини.
- Критерії здоров'я ВООЗ.
- Вплив особливостей віку та хронічних захворювань на особистість людини.

- Визначення та типологія акцентуації особистості, тактика поведінки лікаря з пацієнтами, що мають акцентуовані риси особистості.
- Визначення та класифікація основних типів відношення до хвороби, особливості поведінки хворих з такими типами реагування на хворобу.
- Діагностика основних типів відношення до хвороби.
- Принципи психотерапевтичної корекції відношення до хвороби.
- Вплив хвороби на пізнавальні процеси людини.
- Вплив особливостей інтелекту хворого на лікувальний процес.
- Вплив хвороби на емоційно-вольову сферу людини.
- Вплив хвороби на емоційний стан, нозогенії.
- Роль вольових якостей особистості у лікувальному процесі.
- Зміни волі, потягів та поведінки під час хвороби.
- Свідомість, самосвідомість, їх рівні.
- Психодинамічний підхід у медицині.
- Критерії непорушеної свідомості. Стани свідомості у хворого.

Змістовий модуль 2: Практичні аспекти медичної психології

- Вимоги до особистості медичних працівників.
- Поняття «лікарський обов'язок» і «лікарська таємниця».
- Лікарські помилки: причини і види.
- Психологічні типи лікарів.
- Професійна деформація, «синдром емоційного вигорання» та шляхи його попередження.
- Правила деонтології і субординації у медичному середовищі.
- Види та особливості спілкування у медичному середовищі.
- Психологічні особливості етапів діагностичного процесу.
- Принципи спілкування лікаря з хворими та їх родичами.
- Конфлікти в медичному середовищі, їх різновиди, способи вирішення та попередження.
- Психосоматичний підхід як принцип лікувальної діяльності.
- Емоційний стрес етіопатогенезу психосоматичних розладів.
- Вплив психологічних факторів на перебіг соматичних розладів.
- Теорії психосоматичних взаємовідношень.
- Механізми психологічного захисту особистості.
- Поняття адаптації та дезадаптації, дистрес.
- Класифікація психосоматичних розладів.
- Непатологічні психосоматичні реакції.
- Принципи профілактики психосоматичних розладів.
- Психологічні зміни при захворюваннях серцево-судинної системи.
- Психологічні зміни при захворюваннях бронхів та легень.
- Зміни при захворюваннях травного тракту.
- Психологічні особливості хворих при інфекційних захворюваннях, туберкульозі, СНІДі.
- Психологічні особливості хворих при ендокринних, нервових та психічних захворюваннях.
- Психологічні зміни у хворих жінок в гінекологічному стаціонарі.
- Психологічні особливості жінок в період вагітності та пологів.
- Особливості патології хворих дітей та людей похилого віку.
- Психологічні особливості хворих в хірургічному стаціонарі в до – і післяопераційному періоді, в ортопедії і травматології.
- Психологічні особливості хворих в стоматології, офтальмології, отолярингології.
- Психологічні особливості хворих з онкологічною патологією.
- Вплив на психіку людини вроджених та набутих фізичних дефектів.
- Психологічні аспекти залежності від психоактивних речовин, надцінні захоплення (гемблінг, інтернет-залежність), залежності харчової поведінки.

- Різновиди суїцидальної поведінки, особливості суїцидальної поведінки у соматично хворих та при залежностях.
- Психологічні аспекти умирання та смерті.
- Поняття «психогігієна» та «психопрофілактика».
- Психогігієна праці медичного працівника.
- Принципи психопрофілактики праці, побуту, сім'ї і сексуальних відносин.
- Роль лікаря загальної практики в профілактиці нозопсихологічних проявів.
- Реабілітація соціальна та професійна, її основні розділи.
- Основні сучасні методи психотерапії, принципи психотерапії.
- Показання та протипоказання для проведення окремих методів психотерапії.
- Психологічна допомога у кризових періодах.
- Психологічні особливості надання медичної допомоги у надзвичайних ситуаціях.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ЗАЛІКУ

- Самостійно вести спрямовану психологічну бесіду з хворими, складати психологічний анамнез хвороби та життя, оцінювати психологічний стан хворого.
- Проаналізувати дані, отримані при експериментально-психологічному обстеженні, дати висновок на основі аналізу результатів дослідження.
- Уміти виявити акцентуації характеру.
- Визначити тип внутрішньої картини хвороби і типи реагування пацієнта на захворювання.
- Формувати адекватне відношення до захворювання у пацієнта і підтримувати впродовж всього діагностично-лікувального процесу.
- Диференціювати психологічні особливості хворих при різних соматичних захворюваннях, визначати необхідність психологічної корекції з урахуванням індивідуальних особливостей пацієнта.
- Дати психогігієнічні поради пацієнту соматичного профілю.
- Виробити тактику спілкування з хворими та їх родичами з урахуванням принципів лікарської етики і деонтології.
- Оцінити і провести корекцію взаємовідносин хворого з медичним персоналом.
- Зробити аналіз професійно важливих якостей лікаря.
- Уміти виявляти суїцидальні тенденції.
- Вирішення ситуаційних задач.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності студентів необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

Підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення всіх тем модуля на останньому занятті з модуля. До підсумкового контролю допускаються студенти, які відвідали усі, передбачені програмою аудиторні заняття, та при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Форма підсумкового контролю успішності навчання є стандартизованою і включає контроль теоретичної та практичної підготовки і здійснюється у вигляді питань (завдань), які готуються та затверджуються кафедрою, цикловою методичною комісією з терапевтичних дисциплін. Залік базується в першу чергу, на поточній успішності студентів.

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти під час оцінювання засвоєння кожної теми студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для відповідної навчальної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми. Студент повинен отримати **оцінку з кожної теми**. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем.

Номер модуля кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість практичних занять (оцінюваних тем)	Конвертація у бали традиційних оцінок					Мінімальна кількість балів*
			Традиційні оцінки				Бали за виконання індивідуального завдання	
			"5 "	"4"	"3"	"2"		
Модуль 1 30/1,0	2 (№№ 1-2)	10	20	16	12	0	0	120

Вага кожної теми у межах одного модуля в балах має бути однаковою.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну діяльність під час вивчення модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем у модулі (20 балів x 10 тем=200 балів).

Мінімальна кількість балів за модуль, яку повинен набрати студент при його вивченні для допуску до підсумкового модульного контролю, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем у модулі. Наприклад: 12 балів x 10 тем = 120 балів.

Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки.

Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну діяльність під час вивчення навчальної дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем, **але не більше 200 балів**.

Мінімальна кількість балів за модуль, яку повинен набрати студент при його вивченні для допуску до підсумкового модульного контролю, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем у модулі. Наприклад: 12 балів x 10 тем = 120 балів.

Оцінювання самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. У зв'язку з відсутністю підсумкового контролю з навчальної дисципліни, види самостійної роботи студентів не повинні передбачати самостійне вивчення студентами окремих тем занять.

Оцінювання дисципліни

Результати складання заліків оцінюються за двобальною шкалою: «зараховано», «не зараховано».

На останньому тематичному навчальному занятті з дисципліни після закінчення розбору теми заняття, викладач навчальної групи оголошує суму балів, яку кожен студент групи набрав за результатами поточного контролю та за виконання індивідуальних завдань (якщо такі наявні).

Студент отримує оцінку «**зараховано**», якщо він виконав всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою з дисципліни, відвідав всі навчальні заняття – лекції,

практичні (семінарські), визначені тематичним планом з відповідної дисципліни (при наявності пропусків – своєчасно їх відпрацював), набрав загальну кількість балів при вивченні навчальної дисципліни **не меншу, ніж 120**.

Студент отримує оцінку «**не зараховано**», якщо студент має невідпрацьовані пропуски навчальних занять (практичних, семінарських та лекцій) і кількість балів за поточний контроль менша ніж мінімальна.

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1. Базова

1. Медична психологія: державний національний підручник / І.Д.Спіріна, І.С.Вітенко, О.К. Напрєєнко та ін. – Дніпропетровськ: ЧП «Ліра» ЛТД, 2012. – 444 с.
2. Загальна та медична психологія (практикум) / Під заг. ред. проф. І.Д.Спіріної, проф. І.С.Вітенка. - Дніпропетровськ, АРТ ПРЕС, 2002. 176 с.
3. Клиническая психология: Учебник для студентов мед. вузов / Н.Д. Лакосина, И.И. Сергеев, О.Ф. Панкова. - 2-е изд. - М.: "МЕДпресс-информ", 2005. - 416 с.
4. Любан-Плоцца Б. Терапевтический союз врача и пациента / Б. Любан-Плоцца, В.Запорожан, Н.Пряев. - К.: АДЕФ - Украина, 2001. - 292с.
5. Тюльпин Ю.Г. Медицинская психология: Учебник для вузов. - М.: Медицина, 2004. - 320с.
6. Медична психологія. Навчальний посібник, рекомендованою МОНУ для студентів ВНЗ / Н.Г.Пшук, М.В. Маркова, А.І. Кондратюк, Л.В. Стукан. – Вінниця, 2010. – 136 с.
7. Н.С. Карвацька. Основи медичної психології (тестовий посібник) (Навчальний посібник). - Чернівці: БДМУ, 2009. – 156 с.
8. Юрценюк О.С. Спеціальна (нозологічна) психіатрія. / О.С.Юрценюк // Навчальний посібник – Чернівці: БДМУ, 2016 – 120 с.
9. Психопатологічні синдроми. / Русіна С.М., Рудницький Р.І., Карвацька Н.С., Юрценюк О.С., Савка С.Д., Нікоряк Р.А. // Чернівці: БДМУ, 2017. – 128 С. Рекомендовано Вченою радою ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет», протокол №6 від 22.12.2016 р.
10. Дитяча та підліткова психотерапія . О.С. Юрценюк, О.К. Напрєєнко, С.С. Ротар, Н.О. Напрєєнко. Навчальний посібник. - Чернівці: ВДНЗ України «БДМУ». - 2019. - 138 с. Рекомендовано Вченою радою ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет», протокол №3 від 25.10.2018 р. - 100 Б
11. О.С. Юрценюк Основи психотерапії. О.С. Юрценюк. Навчальний посібник. - Чернівці: ВДНЗ України «БДМУ». - 2019. - 140 с. Рекомендовано Вченою радою ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет», протокол №3 від 25.10.2018 р.

19.2. Допоміжна

1. Абрамова Г.С. Практическая психология. – М., 1997. - 368 с.
2. Анастаси А. Психологическое тестирование (Пер. с англ. – в 2-х т. – М., 1982.
3. Блейхер В.М. Клиническая психопатология. – Ташкент, 1976.
4. Годфруа Ж. Что такое психология: в 2-х т. – М., 1992.
5. Гурьева В.А., Семке В.Я., Гиндикин В.Я. Психопатология подросткового возраста. – Томск, 1994. - 310 с.
6. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб, 1996. - 454 с.
7. Кабанов М.М., Смирнов В.М., Личко А.Е. Методы психологической диагностики и коррекции в клинике. – Л., 1997. - 496 с.
8. Карвасарский Б.Д. Клиническая психология: учебник. – СПб, Питер, 2002.
9. Конечный Р., Боухал М. Психология в медицине. – Прага: Авиценум, Мед. изд.-во, 1983.
10. Личко А.Е. Подростковая психиатрия. – М., 1985. - 416 с.
11. Личко А.Е., Битенский В.С. Подростковая наркология. – Л., 1991. - 304 с.
12. Лебединский М. С., Мясищев В.Н. Введение в медицинскую психологию. – Л., 1996.
13. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии. – М.: МГУ, 1973.
14. Мясищев В.Н. Личность и неврозы. – Л., 1960. - 400 с.

15. Напреенко А.К., Петров К.Н. Психическая саморегуляция. – К.: Здоров'я, 1995.– 240 с.
16. Николаева В.В. Влияние хронической болезни на психику. – МГУ, 1987.
17. Юрценюк О.С. Нециркулярні депресії: монографія/ за ред.проф. О.К. Напрєєнка.- К.: Софія-А, 2013.- 624 с.
18. Творогова Н.Д. Психология: Лекции для студентов медицинских вузов. – М., 1998.
19. Психопатологічні синдроми. / Русіна С.М., Рудницький Р.І., Карвацька Н.С., Юрценюк О.С., Савка С.Д., Нікоряк Р.А. // Чернівці: БДМУ, 2017. – 128 С.

19.3. Інформаційні ресурси

1. Сервер дистанційного навчання БДМУ - <http://moodle.bsmu.edu.ua/>
2. Сайт кафедри нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М. Савенка-
<http://nerv.bsmu.edu.ua/>
3. Сайт МОЗ України - <http://www.moz.gov.ua>

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

1. Юрценюк Ольга Сидорівна – доцент кафедри нервових хвороб, психіатрії та медичної психології ім. С.М.Савенка, к.мед.н.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

доцент _____ І.В. Геруш

“ 28 ” _____ 2020 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни

«ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ, СПОРТИВНА МЕДИЦИНА»

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)

Спеціальність 221 Стоматологія
(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь магістр
(магістр, бакалавр, молодший бакалавр)

Курс навчання 4

Форма навчання денна
(денна, заочна, дистанційна)

Кафедра внутрішньої медицини, фізичної реабілітації та спортивної медицини
(назва кафедри)

Схвалено на методичній нараді кафедри внутрішньої медицини, фізичної реабілітації та спортивної медицини «25» «червня» 2020 року (Протокол № 13)

Завідувач кафедри внутрішньої медицини, фізичної реабілітації та спортивної медицини професор, доктор медичних наук _____ В.К. Тащук

Схвалено на засіданні предметно-методичної комісії з терапевтичних дисциплін «11» «серпня» 2020 року (Протокол № 11).

Голова предметно-методичної комісії з терапевтичних дисциплін професор, доктор медичних наук _____ В.К. Тащук

Чернівці – 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	внутрішньої медицини, фізичної реабілітації та спортивної медицини
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Полянська Оксана Степанівна – професор кафедри, доктор медичних наук, професор, okspolyan@ukr.net; Амеліна Тетяна Миколаївна – доцент кафедри, кандидат медичних наук, amelinatania@bsmu.edu.ua; Руснак Ілона Тарасівна - доцент кафедри, кандидат медичних наук, ilonarusnakdr@gmail.com
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/vnutrishnoyi-meditsini-fizichnoyi-reabilitatsiyi-sportivnoyi-meditsini-ta-fizichnogo-vihovannya/
Веб-сайт кафедри	http://cardio.bsmu.edu.ua/
E-mail	cardiology@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Героїв Майдану, 230
Контактний телефон	+38 (03722) 4-40-23

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	30
Лекції	-
Практичні заняття	20
Самостійна робота	10
Вид заключного контролю	залік

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Фізична реабілітація – це складова частина медичної і соціально-трудової реабілітації, що використовує фізичний вплив у відновлювальному лікуванні хворих різного профілю. Захворювання, механічні ушкодження, дефекти чи аномалії розвитку щелепно-лицевої системи нерідко призводять до глибокого порушення життєво важливих функцій, таких як зовнішнє дихання, жування, ковтання, мовлення та міміка, що негативно впливає на функціонування організму в цілому, спотворює естетичний вигляд обличчя і суттєво пригнічує психологічний стан хворих. Саме тому, для попередження або швидшого усунення зазначених розладів дуже важливим є своєчасне та ефективне застосування засобів фізичної реабілітації в комплексному лікуванні стоматологічних хворих.

Популяризація здорового способу життя через прихильність до виконання постійних фізичних навантажень вимагають від лікарів знань з методів діагностики функціонального стану організму, протипоказів до занять спортом, проявів патологічних процесів в організмі, які свідчать про нераціональність фізичного навантаження.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vidnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу

(<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukciya-shhodo-oczinyuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);

- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);

- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);

- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);

- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);

- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);

- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркових дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyh_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);

- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;

- списування під час контролю знань заборонені;

- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;

- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;

- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
анатомія людини	внутрішня медицина
патофізіологія	терапевтична стоматологія
фізіологія	хірургічна стоматологія
медична та біологічна фізика	ортопедична стоматологія
біологічна та біоогранічна хімія	

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Мета викладання навчальної дисципліни – ознайомити студентів зі змістом, завданнями та основними складовими спортивної медицини, фізичної реабілітації, особливостями функціонування організму спортсменів, можливими патологічними змінами в результаті занять спортом, наданні реабілітаційної допомоги методами фізичної терапії стоматологічним хворим.

6.2. Завдання: є створити у студентів цілісне уявлення про отримання та поглиблення знань із методів оцінки функціонального стану організму та його можливих патологічних змін під впливом нераціонального фізичного навантаження; застосування при різних стоматологічних захворюваннях засобів фізичної реабілітації з метою зменшення наслідків порушення функцій.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. інтегральні:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

7.2. загальні:

- ЗК 2 - Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 3 - Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
- ЗК 9 - Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

7.3. спеціальні (фахові, предметні):

- СК 1 - Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.
- СК 6 - Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- СК 16 - Спроможність до організації і проведення реабілітаційних заходів та догляду у пацієнтів із захворюваннями органів ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

Знати: особливості комплексного лікарського обстеження під час занять фізичними вправами. Загальну характеристику впливу фізичних навантажень різної інтенсивності на організм. Особливості дослідження та оцінку функціональних можливостей організму. Передпатологічні стани і захворювання, які виникають при нераціональних заняттях фізичною культурою та спортом. Загальні основи застосування засобів фізичної реабілітації у хворих стоматологічного профілю. Фізична реабілітація при гнійно-запальних процесах в щелепно-лицевій ділянці. Фізична реабілітація при зламах щелеп та кісток лицевого скелету. Особливості фізичного впливу при патології скронево-нижньощелепних суглобів. Застосування засобів фізичної реабілітації з метою профілактики та корекції професійних захворювань у лікарів-стоматологів.

Уміти:

- провести клінічне обстеження, ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми за стандартними методиками, визначити необхідний обсяг та інтерпретувати результати загальних, функціональних і спеціальних методів дослідження,
- зробити призначення комплексу заходів реабілітації з урахуванням стану хворого, особливостей захворювання, травми, операції, ступеня функціональних розладів, етапу реабілітації,
- визначити реабілітаційний прогноз, цілі реабілітації, сформувати індивідуальний реабілітаційний план,

сформувати рекомендації щодо характеру, принципи режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу,

- оцінити успішність та ефективність комплексу реабілітаційних заходів, надати рекомендації щодо амбулаторного етапу.

Демонструвати:

- ПРН 1 - Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2).
- ПРН 8 - Визначати підхід, план, вид та принцип лікування стоматологічного захворювання (за списком 2) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
- ПРН 9 - Визначати характер, принципи режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань (за списком 2) на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
- ПРН 17 - Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин (1 кредит ЄКТС) – 1 модуль «Фізична реабілітація, спортивна медицина», який складається з одного змістового модуля.

Змістовий модуль 1. Фізична реабілітація, спортивна медицина.

Тема 1. Комплексне лікарське обстеження під час занять фізичними вправами. Загальна характеристика впливу фізичних навантажень різної інтенсивності на організм. Дослідження та оцінка функціональних можливостей організму.

Сучасні уявлення про спортивну медицину, зміст і завдання. Особливості обстеження фізкультурників і спортсменів. Загальна характеристика впливу фізичних навантажень на організм. Зміни з боку серцево-судинної системи, органів дихання, травлення, крові, опорно-рухового апарату під впливом постійних фізичних навантажень. Поняття про функціональні проби. Основні завдання функціонального дослідження. Загальні вимоги до проведення функціональних проб. Класифікація функціональних проб. Функціональні проби з затримкою дихання (Штанге, Генчі), зі зміною положення тіла у просторі (ортостатична, кліностатична), зі стандартним фізичним навантаженням (проба Мартіне-Кушелевського – 20 присідань за 30 сек.), методика їх проведення та оцінка результатів.

Тема 2. Передпатологічні стани і захворювання, які виникають при нерациональних заняттях фізичною культурою та спортом.

Поняття про втому, перевтому та перенапруження під час занять фізичними вправами. Гостре та хронічне фізичне перенапруження. Причини, механізми формування, види гострого перенапруження. Клінічна картина та невідкладна допомога. Хронічне перенапруження, причини розвитку, стадії перебігу, зміни інструментальних методів дослідження. Поняття про «фізіологічне» та «патологічне» спортивне серце.

Тема 3. Загальні основи застосування засобів фізичної реабілітації у хворих стоматологічного профілю. Фізична реабілітація при гнійно-запальних процесах в щелепно-лицевій ділянці.

Фізична реабілітація (ФР) як один з напрямків відновного лікування. Загальні принципи, етапи та засоби ФР. Основні принципи підбору і дозування фізичних вправ, оцінка ефективності процедури та курсу фізичної реабілітації. Особливості застосування лікувального масажу в стоматології. Клініко-фізіологічне обґрунтування використання засобів ФР при захворюваннях пародонту, гнійно-запальних процесах щелепно-лицевої

ділянки. Показання та протипоказання до призначення засобів ФР. Основні методичні підходи та особливості проведення фізичної терапії при пародонтозі, пародонтопатіях, хірургічному лікуванні гнійно-запальних процесів (абсцесів, флегмон) щелепно-лищевої ділянки. Особливості методик масажу (пальцевого, апаратного) та самомасажу ясен.

**Тема 4. Фізична реабілітація при зламах щелеп та кісток лищевого скелету.
Особливості фізичного впливу при патології скронево-нижньощелепних суглобів.**

Клініко-фізіологічне обґрунтування використання засобів ФР при ушкодженнях щелепно-лищевої ділянки: зламах щелеп та кісток лищевого скелету. Клініко-фізіологічне обґрунтування використання засобів ФР, показання та протипоказання. Основні підходи та особливості методики проведення ФР при зламах щелеп та кісток лищевого скелету в залежності від методу фіксації кісткових уламків. Особливості застосування механотерапії та масажу. Оцінка ефективності використання засобів ФР. Клініко-фізіологічне обґрунтування використання засобів ФР при захворюваннях та контрактурах скроне-нижньощелепних суглобів. Основні підходи та особливості методик проведення ФР при захворюваннях і контрактурах скроне-нижньощелепних суглобів. Рухові режими хворих. Періоди застосування фізичного впливу, їх задачі. Оцінка ефективності використання засобів ФР.

Тема 5. Застосування засобів фізичної реабілітації з метою профілактики та корекції професійних захворювань у лікарів-стоматологів.

Клініко-фізіологічне обґрунтування використання засобів ФР для профілактики і лікування професійних захворювань лікаря-стоматолога. Вплив професійної діяльності на фізичний стан лікаря-стоматолога (порушення постави, сколіоз, остеохондроз хребта); варикозне розширення вен нижніх кінцівок, перенапруження зору; хвороби дихальної системи). Рациональне планування робочого часу, відпочинку, облаштування робочого місця.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	л	п	сам.	інд.
Модуль 1. Змістовий модуль 1. Фізична реабілітація, спортивна медицина					
Спортивна медицина. Загальна характеристика впливу фізичних навантажень різної інтенсивності на організм. Дослідження та оцінка функціональних можливостей організму.		-	4	2	Огляд навчальної, наукової та методичної літератури відповідно тем практичних занять. Підготовка реферату, презентацій, наукових доповідей, участь у студентських наукових конференціях
Передпатологічні стани і захворювання, які виникають при нераціональних заняттях фізичною культурою та спортом.		-	4	2	
Загальні основи застосування засобів фізичної реабілітації у хворих стоматологічного профілю. Фізична реабілітація при гнійно-запальних процесах в щелепно-лицевій ділянці.		-	4	2	
Фізична реабілітація при зламах щелеп та кісток лицевого скелету. Особливості фізичного впливу при патології скронево-нижньощелепних суглобів.		-	4	2	
Застосування засобів фізичної реабілітації з метою профілактики та корекції професійних захворювань у лікарів-стоматологів.		-	4	2	
Усього	30	-	20	10	15

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ -

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Фізична реабілітація, спортивна медицина		
1.	Спортивна медицина, основні завдання та зміст. Загальна характеристика впливу фізичних навантажень різної інтенсивності на організм. Дослідження та оцінка функціональних можливостей організму.	4
2.	Передпатологічні стани і захворювання, які виникають при нераціональних заняттях фізичною культурою та спортом.	4
3.	Загальні основи застосування засобів фізичної реабілітації у хворих стоматологічного профілю. Фізична реабілітація при гнійно-запальних процесах в щелепно-лицевій ділянці.	4
4.	Фізична реабілітація при зламах щелеп та кісток лицевого скелету. Особливості фізичного впливу при патології скронево-нижньощелепних суглобів.	4
5.	Застосування засобів фізичної реабілітації з метою профілактики та корекції професійних захворювань у лікарів-стоматологів.	4

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Спортивна медицина, основні завдання та зміст. Загальна характеристика впливу фізичних навантажень різної інтенсивності на організм. Дослідження та оцінка функціональних можливостей організму.	2
2.	Передпатологічні стани і захворювання, які виникають при нераціональних заняттях фізичною культурою та спортом.	2
3.	Загальні основи застосування засобів фізичної реабілітації у хворих стоматологічного профілю. Фізична реабілітація при гнійно-запальних процесах в щелепно-лицевій ділянці.	2
4.	Фізична реабілітація при зламах щелеп та кісток лицевого скелету. Особливості фізичного впливу при патології скронево-нижньощелепних суглобів.	2
5.	Застосування засобів фізичної реабілітації з метою профілактики та корекції професійних захворювань у лікарів-стоматологів.	2

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

- Виступи на науковому студентському гуртку.
- Участь у наукових конференціях.
- Публікація доповідей у вигляді тез та статей у періодичній науковій пресі (журнали, збірники наукових праць).
- Виготовлення наочності згідно навчальних програм (таблиці, муляжі, наочні приладдя, графологічні схеми практичних занять).
- Написання рефератів

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Змістовий модуль 1. Фізична реабілітація, спортивна медицина.

- Визначення спортивної медицини як клінічної дисципліни, її мета та значення в сучасній медичній практиці.
- Медичний контроль під час занять фізичними вправами, основні розділи комплексного лікарського обстеження.
- Поняття про функціональні проби та їх значення в функціональній діагностиці. Основні завдання функціонального дослідження.
- Види функціональних проб.
- Функціональні проби з затримкою дихання (Штанге, Генчі-Сабразе), навантажувально-дихальні проби. Методика проведення й оцінка.
- Функціональні проби зі зміною положення тіла у просторі (ортостатична, кліностатична). Методика проведення й оцінка.
- Загальні закономірності змін функціонального стану організму під впливом фізичних навантажень різної інтенсивності (недостатніх, оптимальних, надмірних).
- Зміни функції кровообігу, дихання, системи крові, виділення, травлення, імунної та ендокринної системи під впливом оптимальних фізичних навантажень.
- Поняття про гостру та хронічну фізичну перенапругу.
- Причини виникнення передпатологічних станів, захворювань і ушкоджень під час занять фізичною культурою та спортом.
- Гострі патологічні стани (печінково-больовий синдром, гравітаційний шок, гіпоглікемічний стан та ін.), причини виникнення, невідкладна допомога.
- Хронічне фізичне перенапруження, види, клінічні прояви, лікування.
- Визначення фізичної реабілітації (ФР), її основні засоби, загальні принципи та етапи.
- Показання до призначення засобів ФР в стоматологічній клініці.

- Основні принципи підбору і критерії дозування фізичних вправ під час фізичної реабілітації.
- Особливості складання схем процедур і комплексів вправ лікувальної гімнастики та самостійних занять для стоматологічних хворих.
- Механізми лікувальної дії масажу з урахуванням анатомо-фізіологічних особливостей м'яких тканин обличчя. Основні прийоми масажу та фізіологічні механізми лікувальної дії масажу на хворого.
- Показання та протипоказання щодо призначення лікувального масажу хворим із стоматологічними захворюваннями.
- Особливості ФР при гнійно-запальних процесах в щелепно-лицевій ділянці: завдання, засоби і форми ФР у ранньому післяопераційному періоді після розрізу флегмони або абсцесу в щелепно-лицевій ділянці, застосування спеціальних вправ.
- Особливості ФР при захворюваннях пародонту: методики реабілітації, масажу (пальцевий і апаратного) та самомасажу ясен.
- Особливості ФР при відкритих та закритих зламах щелеп: основні вимоги до методики застосування лікувальної гімнастики, завдання та засоби реабілітації в першому, другому та третьому періодах відновного лікування в залежності від методу фіксації кісткових уламків.
- Особливості застосування спеціальних вправ при консервативному і хірургічному методах лікування переломів щелеп.
- Особливості ФР при опіках і травмах м'яких тканин щелепно-лищевої ділянки.
- Особливості ФР при захворюваннях та контрактурах висково-нижньощелепних суглобів: показання до призначення засобів реабілітації, спеціальні вправи у першому та другому періодах занять після хірургічного лікування контрактур скроне-нижньощелепного суглоба.
- Особливості методики лікувальної гімнастики при проявах професійних захворювань у лікарів-стоматологів.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- складання індивідуальної програми реабілітації;
- вирішення ситуаційних задач.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Початковий контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає в себе перевірку знань теоретичного та практичного матеріалу, який вивчався на попередніх курсах (анатомія, фізіологія, патофізіологія, фізика тощо), проводиться методом фронтального усного опитування або написання контрольних робіт.

Поточний контроль знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюється на кожному практичному занятті і включає перевірку знань теоретичного матеріалу теми та контроль оволодіння практичними навичками, які передбачені методичними розробками занять з відповідних тем. Перевірка знань студентів здійснюється за допомогою: усного фронтального опитування, вирішення тестових завдань I-II рівня; контролю практичних навичок при розборі хворих; контроль сформованих теоретичних знань, умінь за допомогою вирішення ситуаційних клінічних завдань; оцінки результатів функціонального дослідження.

Проміжний контроль знань, умінь та практичних навичок студентів проводиться під час залікових занять з окремих розділів предмету, з оцінкою теоретичних знань та якості сформованих у студентів практичних навичок та умінь.

Підсумковий контроль знань і практичних навичок студентів здійснюється в усній формі під час останнього практичного заняття. У студентів з'ясовують знання теоретичного матеріалу (згідно переліку питань). Поряд з цим студенти виконують

практичну роботу, що додається до білета та розв'язують ситуаційні завдання, що також враховується при оцінюванні їх знань.

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Під час оцінювання засвоєння кожної теми студенту виставляються оцінки за 4 - бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для відповідної навчальної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми.

Студент повинен отримати оцінку з кожної теми. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем.

Вага кожної теми у межах одного модуля в балах має бути однаковою. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки. Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну діяльність під час вивченні навчальної дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем з додаванням балів за індивідуальне завдання здобувача, але не більше 200 балів.

Розподіл балів за поточну діяльність

Номер модуля кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість оцінюваних практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок					Мінімальна кількість балів*
			Традиційні оцінки				Бали за виконання індивідуального завдання	
			"5 "	"4"	"3"	"2"		
Модуль 1 30/1,0	1 (№№ 1-5)	5	38	31	24	0	10	120

Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці «задовільно» на кожному занятті: $126 = 24 \times 5 + 6$ (ІСРС)

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1. Базова

1. Лікувальна фізкультура та спортивна медицина: Тестові завдання для контролю знань студентів медичного та стоматологічного факультетів вищих медичних навчальних закладів IV рівнів акредитації (Навчальний посібник) / Абрамов В.В., Клапчук В.В., Магльований А.В., Смирнова О.Л., та ін.; за ред. проф. В.В. Клапчука та проф. А.В. Магльованого. – Дніпропетровськ: Мед академія, 2006. – 124 с.
2. Фізична реабілітація в стоматології: навчальний посібник (ВНЗ IV р. а.) / В.А. Шаповалова, В.М. Коршак, В.М. Халтагарова та ін. – К.К Медицина, 2009. – 96.
3. Фізична реабілітація, спортивна медицина: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів /В.В.Абрамов, В.В.Клапчук, О.Б.Неханевич [та ін.]; за ред. професора В.В.Абрамова та доцента О.Л.Смирнової. – Дніпропетровськ, Журфонд, 2014. – 456 с.

19.2. Допоміжна

1. Лікувальна фізична культура. Підручник/ В.С. Соколовський, Н.О. Романова, О.П. Юшковська. – Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2005. – 234 с. – (Б-ка студента-медика).
2. Лікувальна фізкультура та спортивна медицина (Вибрані лекції для студентів) / Абрамов В.В., Клапчук В.В., Смирнова О.Л. та ін.; за ред. проф. В.В Клапчука. – Дніпропетровськ: Медакадемія, 2006. – 179 с.

3. Ликов О.О., Середенко Л.П., Добровольська Н.О. Лікувальна фізкультура при внутрішніх хворобах: Практикум. – Донецьк: Дон. держ. мед. ун-т, 2002. – 163 с.
4. Мухін В.М. Фізична реабілітація. – Видання друге, перероблене та доповнене. – Київ: Олімпійська література, 2005. – 248 с.
5. Основи реабілітації, фізіотерапії, лікувальної фізичної культури і масажу / За ред. В.В. Клапчука, О.С. Полянської. – Чернівці: Прут, 2006. – 208 с.

19.3. Інформаційні ресурси:

1. [http: moodl.bsmu.edu.ua](http://moodl.bsmu.edu.ua).

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

1. Полянська Оксана Степанівна – професор кафедри, доктор медичних наук,
2. Амеліна Тетяна Миколаївна – доцент кафедри, кандидат медичних наук.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
доцент _____ І.В.Геруш
“ _____ ” _____ 2020 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни

Загальна медична підготовка в т.ч. ендокринологія

Галузь знань _____ 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)

Спеціальність _____ 221 Стоматологія
(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь _____ Магістр
(магістр, бакалавр, молодший бакалавр)

Курс навчання _____ 4

Форма навчання _____ Денна
(денна, заочна, дистанційна)

Кафедра _____ Клінічної імунології, алергології та ендокринології
(назва кафедри)

Схвалено на методичній нараді кафедри Клінічної імунології, алергології та ендокринології
„24” червня 2020 року (протокол №1).

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Пашковська Н.В.)

Схвалено предметною методичною комісією кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії
„24” червня 2020 року (протокол № 5).

Голова предметної методичної
комісії _____

(підпис)

(Кузняк Н.Б.)

Чернівці – 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	Клінічної імунології, алергології та ендокринології
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Пашковська Н. В., завідувач кафедри, доктор медичних наук, професор pashkovska.natalija@bsmu.edu.ua; Паньків І.В., доктор медичних наук, доцент ip@bsmu.edu.ua; Маслянюк В.А., кандидат медичних наук, доцент maslyanko.v@bsmu.edu.ua; Павлович Л.Б., кандидат медичних наук, доцент pavlovych.l@bsmu.edu.ua; Піддубна А.А., кандидат медичних наук, доцент antonina.piddubna@bsmu.edu.ua; Оленович О.А., кандидат медичних наук, доцент olenovych.olga@bsmu.edu.ua; Марчук Ю.Ф., кандидат медичних наук, доцент marchuk.yulia@bsmu.edu.ua; Абрамова Н.О., кандидат медичних наук, асистент abramova.natalia@bsmu.edu.ua;
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/klinichnoyi-imunologiyi-alergologiyi-ta-endokrinologiyi/
Веб-сайт кафедри	http://endos.bsmu.edu.ua/
E-mail	immunology@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Федьковича 50
Контактний телефон	+38 (03722) 3-21-51

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна / вибіркова
Кількість кредитів	
Загальна кількість годин	30
Лекції	
Практичні заняття	20
Самостійна робота	10
Вид заключного контролю	підсумковий модульний контроль / залік

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Ендокринологія – це наука, що вивчає розвиток, будову і функції залоз внутрішньої секреції, біосинтез, механізм дії і обмін гормонів в організмі, секрецію цих гормонів в нормі і при порушенні функції ендокринних залоз, а також ендокринні захворювання, які при цьому виникають.

Таким чином, ендокринологія є комплексною наукою, яка включає морфологію, фізіологію і патофізіологію, хімію, біохімію, імунохімію гормонів, генетику й імуногенетику, молекулярну біологію, отримання гормонів та їх аналогів і застосування їх не лише при ендокринних, але й при інших захворюваннях. На сьогодні, практично немає клінічних

дисциплін, які прямо чи опосередковано не використовують сучасні результати наукових досліджень в області ендокринології.

Викладання ендокринології на стоматологічному факультеті проводиться на базах загально-терапевтичних та спеціалізованих відділень клінічних лікарень. Аудиторні практичні заняття проводяться у вигляді клінічних розборів, самостійної курації хворих з написанням фрагментів історій хвороб, вирішення тестових задач, роботи у діагностичних кабінетах. Позааудиторні самостійні заняття включають реферати навчальної літератури за планом, складеним викладачем у вигляді контрольних питань за темою та вирішення ситуаційних задач.

При вивченні ендокринології широко впроваджуються елементи навчально-дослідницької роботи студентів з проведенням підсумкових науково-практичних конференцій клініки або залучення студентів до наукового пошуку під час засідань студентського науково-практичного гуртка.

Після закінчення курсу студенти повинні знати: основи законодавства та основні директивні документи про охорону здоров'я; питання етіології, клінічної діагностики основних ендокринопатій та їх ускладнень згідно переліку освітньо професійної програми; принципи сучасної медикаментозної та немедикаментозної терапії невідкладних станів; роль лікаря-стоматолога в профілактиці ендокринних захворювань; питання санітарно-просвітницької роботи.

У процесі навчання студенти повинні оволодіти: методами ранньої діагностики ендокринних хвороб і порушення метаболізму за синдромним та нозологічним принципами; вмінні встановити клінічний діагноз, які потребують особливих тактики лікаря-стоматолога, та надання невідкладної лікарської допомоги при станах, що загрожують життю та здоров'ю хворих згідно переліку, наведеному в освітньо професійній програмі.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення «Ендокринології» включає лекційний курс, що супроводжується практичними заняттями з метою закріплення теоретичного матеріалу, його систематизації та узагальнення. Невід'ємним компонентом є самостійна позааудиторна робота студента, у тому числі підготовка до практичних занять в навчально-практичному центрі «Медицина», як основний спосіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Опанування дисципліною «Ендокринологія» забезпечується системою навчально-методичних посібників та методичних вказівок, відповідною науковою та фаховою монографічною літературою, які розміщені за гіперпосиланнями на с. 3, та бібліотеці Буковинського державного медичного університету.

Бал з дисципліни «Ендокринологія» визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни та оцінки за підсумковий модульний контроль (у балах). Максимальна кількість, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модулю (залікового кредиту) – 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів (60%), за результатами модульного підсумкового контролю – 80 балів (40%).

Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. Процедура відпрацювання пропущених занять здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Буковинському державному медичному університеті».

Таким чином, належне оволодіння дисципліною «Внутрішня медицина, в т.ч. Ендокринологія» є невід'ємним компонентом як успішного набуття спеціальних

компетентностей магістрів спеціальності 221 «Стоматологія», так і складання атестації здобувачів вищої освіти даної спеціальності.

Права і обов'язки студентів при вивченні дисципліни «Внутрішня медицина в т.ч. Ендокринологія» регламентуються «Правилами внутрішнього розпорядку в Буковинському державному медичному університеті».

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukcziya-shhodo-oczinyuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркового дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyh_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;

- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
Ендокринологія	Внутрішні хвороби
Анатомія	Неврологія
Фізіологія	Ендокринна хірургія
Патологічна фізіологія	Алергологія
Біологічна хімія	
Імунологія	

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Мета вивчення навчальної дисципліни ендокринологія, кінцеві цілі, які встановлюються на основі ОПП підготовки лікаря за фахом і є основою для побудування змісту навчальної дисципліни.

Лікарі-стоматологи повинні вміти розпізнавати за зовнішніми ознаками та даними анамнезу найбільш поширені ендокринопатії та їх ускладнення, які загрожують життю пацієнтів та знати тактику лікаря-стоматолога по відношенню до хворих із ендокринною патологією; вміти оцінювати значення соматичної патології для виникнення та перебігу хвороб органів ротової порожнини та роль патології органів ротової порожнини в розвитку соматичних захворювань. Успішне оволодіння цією навчальною дисципліною спряжене зі знаннями фундаментальних дисциплін.

Основними завданнями вивчення дисципліни вміти діагностувати патологію з боку ендокринної системи і, в разі потреби, проводити корекцію порушень діяльності залоз внутрішньої секреції: пригнічувати, стимулювати або замінювати продукування гормонів і біологічно активних речовин, регулюючих життєвонеобхідні функції організму.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. інтегральні:

здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній лікарській діяльності із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних та соціально-економічних наук; інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження за недостатньої

або обмеженої інформації; ясно і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та нефахової аудиторії.

7.2. загальні:

- ЗК 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 3 Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
- ЗК 4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 5 Здатність спілкуватися англійською мовою.
- ЗК 6 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 7 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 8 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 9 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 10 Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 11 Здатність працювати в команді.
- ЗК 12 Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- ЗК 13 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК 14 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК 15 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

7.3. спеціальні (фахові, предметні):

- ПК 1 Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
  - ПК 2 Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
  - ПК 3 Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
  - ПК 4 Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
  - ПК 5 Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
  - ПК 6 Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
  - ПК 7 Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями.
  - ПК 8 Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.
  - ПК 9 Спроможність проводити лікування основних захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
  - ПК 10 Спроможність до організації та проведення лікувально-евакуаційних заходів.
  - ПК 11 Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.
  - ПК 12 Спроможність до організації та проведення скринінгового обстеження в стоматології.
  - ПК 13 Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).
  - ПК 14 Спроможність ведення нормативної медичної документації.
  - ПК 15 Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.
  - ПК 16 Спроможність до організації і проведення реабілітаційних заходів та догляду у пацієнтів із захворюваннями органів ротової порожнини та ЩЛО.
  - ПК 17 Спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності.
- Спроможність надавати домедичну допомогу за протоколами тактичної медицини.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

8.1.Знати:

- найважливіші етіологічні і патогенетичні фактори формування патологічних процесів в ендокринології;
- методичні основи клінічного обстеження хворого з ендокринною патологією, схеми дослідження пацієнта;
- методичні основи фізикального обстеження хворого – розпитування, огляд, пальпація, перкусія, аускультація;
- найважливіші ендокринологічні симптоми та синдроми захворювань;
- клініко-діагностичної інтерпретації показників лабораторно-інструментальних методів досліджень в ендокринології.

8.2.Уміти:

- вміти визначити попередній клінічний діагноз соматичних захворювань та виділити захворювання, що потребують особливої тактики ведення пацієнта.
- вміти призначити лікування ендокринних захворювань, надати невідкладну допомогу за коматозних станів у хворих на цукровий діабет та інші ендокринопатії, а також визначити захворювання, що потребують особливої тактики ведення пацієнта.
- вміти оцінювати вплив стоматологічної патології та захворювань зубо-щелепної системи на виникнення і перебіг захворювань ендокринної системи.
- визначити роль та місце лікаря-стоматолога в профілактиці захворювань ендокринної системи та їх ускладнень.
- Використовувати основні методи обстеження хворих з ендокринною патологією, оцінити їх результати.
- Діагностувати, лікувати, організувати впровадження заходів профілактики цукрового діабету, йододефіцитних захворювань щитоподібної залози, тиреотоксикозу, гіпотиреозу, тиреоїдитів; аналізувати та інтерпретувати результати аналізів при даних захворюваннях.
- Розпізнати природжений гіпотиреоз.
- Діагностувати та надавати невідкладну допомогу на догоспітальному і госпітальному етапах при діабетичній (гіперкетонемічній), гіпоглікемічній комах.
- Розпізнати менш поширені ендокринні захворювання: пухлини щитоподібної залози, гіпопаратиреоз та гіперпаратиреоз.
- Розпізнати ендокринологічні аспекти синдромів: артеріальної гіпертензії та артеріальної гіпотензії, набрякового синдрому, сечового та нефротичного синдрому, анемії, болю в кінцівках, часткової або повної втрати зору, головного болю, судомного синдрому.
- Оцінити аналіз глюкози крові, кетонурію, ультразвукове та радіонуклідне дослідження щитоподібної залози.

8.3.Студент повинен демонструвати

ПРН1	Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2).
ПРН 2	Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5).
ПРН 3	Призначати та аналізувати лабораторне, функціональне та/або інструментальне обстеження (за списком 5) хворого на стоматологічне захворювання для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).
ПРН 4	Визначати остаточний клінічний діагноз, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).
ПРН 5	Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4).
ПРН 6	Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.
ПРН 7	Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики стоматологічних захворювань.
ПРН 8	Визначати характер лікування стоматологічного захворювання (за списком 2) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
ПРН 9	Визначати характер, принципи режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань (за списком 2) на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
ПРН 10	Визначати тактику ведення стоматологічного хворого при соматичній патології (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
ПРН 11	Проводити лікування основних стоматологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).
ПРН 12	Організовувати проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення, військовослужбовців, в умовах надзвичайної ситуації, у т.ч. воєнного стану, під час розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення.
ПРН 13	Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4).

ПРН 14	Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.
ПРН 15	Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.
ПРН 16	Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.
ПРН 17	Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.
ПРН 18	Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.
ПРН 19	Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
ПРН 20	Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.
ПРН 21	Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6).
ПРН 22	Виконувати медичні стоматологічні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 7).
ПРН 23	Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 4) в умовах обмеженого часу (за списками 6, 7).

Програмні результати навчання ОПП Стоматологія

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опис кожного модуля дисципліни:

Конкретні цілі вивчення модуля (змістових модулів).

- Узагальнювати результати розпитування, фізикального та інструментального обстеження хворого з конкретним ендокринним захворюванням та вирізнити основні симптоми та синдроми його ураження.
- Ідентифікувати основні синдроми при захворюваннях ендокринної системи та пояснювати механізми їх розвитку.
- Трахувати зміни основних лабораторних показників при патології ендокринної системи.
- Вибирати адекватні методи обстеження при конкретних ендокринних захворюваннях.

9.1 Тематична структура модуля (змістових модулів).

Тема 1. Цукровий діабет, класифікація, етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика. Гострі та хронічні ускладнення цукрового діабету. Особливості перебігу та лікування цукрового діабету у хірургічних хворих, при вагітності, при туберкульозі.

Тема 2. Цукровий діабет тип 1 і 2, сучасні методи терапії.

Тема 3. Йододефіцитні захворювання щитоподібної залози. Ознаки ендемічної місцевості за ВООЗ. Клініка, діагностика, профілактика та лікування. Гіпотиреоз. Класифікація, діагностика, клініка, лікування. Рак щитоподібної залози. Класифікація, клініка, діагностика,

лікування. Тиреоїдити. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування. Тиреотоксикоз. Клінічні форми. Діагностика, лікування. Захворювання прищитоподібних залоз. Курація хворих.

Тема 4. Хронічна недостатність кори надниркових залоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, профілактика та лікування. Особливості клініки, діагностики та лікування хронічної недостатності кори надниркових залоз при туберкульозі. Гостра недостатність кори надниркових залоз. Гормонально-активні пухлини надниркових залоз. Ожиріння. Захворювання статевих залоз.

Тема 5. Захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи, порушення росту. Захист історій хвороби. Залік

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин, з них				Рік навчання (курс)	Види контролю
	Всього	Аудиторних годин		СРС		
		Лекції	Практичних занять			
Всього годин/кредитів ECTS	30	-	20	10	IV курс	Підсумковий модульний контроль

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин
1.	Цукровий діабет: етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Типові зміни у ротовій порожнині: катаральний гінгівіт, ерозивно-виразковий стоматит, глосит, грибковий стоматит, мікотична заїда, карієс, парадонтит, остеопороз. Роль стоматолога в профілактиці та діагностиці цукрового діабету.	4
2.	Цукровий діабет тип 1 і 2, сучасні методи терапії. Гострі ускладнення цукрового діабету. Невідкладна допомога при гіпоклікемічній та кетоацедотичній комах.	4
3.	Захворювання щитоподібної залози: тиреотоксикоз, гіпотиреоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Зміни ротової порожнини у хворих з дисфункцією щитоподібної залози. Тактика лікаря-стоматолога. Невідкладна допомога при тиреотоксичному кризі і міксидематозній комі. Захворювання прищитоподібних залоз: гіпо- і гіперпаратиреоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Зміни у ротовій порожнині: кисти, епуліди, остеопороз. Тактика лікаря-стоматолога. Невідкладна допомога при судомному синдромі у хворих на гіпопаратиреоз.	4
4.	Гормонально-активні пухлини надниркових залоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Зміни в ротовій порожнині і тактика лікаря-стоматолога при веденні хворих з хронічною	4

	наднирниковою недостатністю. Невідкладна допомога при феохромацитарному та аддісонічному кризах.	
5.	Захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи, порушення росту. Захист історій хвороби. Залік	4
	Всього	20

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Підготовка до практичних занять, в тому числі заповнення сілабусу згідно переліку тем з самостійної роботи.	4
2.	Оволодіння практичними навичками згідно наведеного нижче переліку.	2
3.	Курація хворого з письмовим обґрунтуванням діагнозу та написання фрагменту історії хвороби.	2
4.	Підготовка до підсумкового модульного контролю.	2
	Всього	10

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ (якщо передбачено)

- Проведення розпитування показового хворого з цукровим діабетом, його загального огляду із виділенням основних симптомів та синдромів захворювання, обробка отриманих даних та доповідь на занятті.
- Проведення огляду та пальпації щитоподібної залози у показових хворих, обробка отриманих даних та доповідь на занятті.
- Підготовка рефератів за темами: «Використання інгаляційного інсуліну в лікуванні хворих на цукровий діабет», «Інсулінова помпа – сучасний підхід до лікування цукрового діабету», «Трансплантаційні методи лікування цукрового діабету», «Аварія на ЧАЕС – наслідки сьогодення».
- Робота з літературою й іншими джерелами інформації та підготовка реферативного повідомлення про особливості синдромної діагностики захворювання із типовим перебігом, обраного за бажанням студента

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

- Етіологія і патогенез цукрового діабету.
- Цукровий діабет тип 1: роль вірусної інфекції та автоімунних процесів, генетичної схильності.
- Цукровий діабет тип 2: роль генетичної схильності, ожиріння, зовнішніх факторів. Класифікація порушень глікемії (ВООЗ, 1999 р.), клінічні форми цукрового діабету. Клініка цукрового діабету.
- Основні клінічні симптоми цукрового діабету.
- Характеристика уражень внутрішніх органів за цукрового діабету: серцево-судинної системи, гепатобіліарної системи, органів сечовиділення, діабетичні остеоартропатії.

Критерії діагностики цукрового діабету та інших категорій гіперглікемії (ВООЗ, 1999 р.).

- Основні методи лікування ЦД, дієтотерапія, дозоване фізичне навантаження, цукрознижувальна фармакотерапія, навчання хворого самоконтролю.
- Пероральні цукрознижувальні препарати.
- Інсулінотерапія.
- Класифікація препаратів інсуліну, препарати короткої та тривалої дії, аналоги інсуліну ультракороткої та тривалої дії.
- Розрахунок добової потреби в інсуліні.
- Режим інсулінотерапії: традиційна та інтенсифікована інсулінотерапія.
- Ускладнення інсулінотерапії: гіпоглікемічні стани, алергія до інсуліну, постін'єкційні ліподистрофії, інсулінорезистентність, хронічне передозування інсуліну (синдром Сомоджі), інсулінові набряки.
- Діабетична нефропатія, стадії розвитку, діагноз, диференційний діагноз, лікування та профілактика.
- Діабетична ретинопатія: стадії процесу, діагноз, профілактика та лікування.
- Діабетична нейропатія, класифікація, діагностика та лікування.
- Синдром діабетичної стопи: класифікація, діагностика, алгоритм лікування. Гіпоглікемічна кома, гіпоглікемічні стани. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.
- Кетоацидотичні стани з діабетичною (гіперкетонемічною) комою. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференційний діагноз, лікування.
- Гіперосмолярна (неацидотична) діабетична кома.
- Молочнокислий ацидоз і кома.
- Прояви йодного дефіциту.
- Визначення розмірів щитоподібної залози. Вікова динаміка об'єму залози.
- Визначення поняття "зоб". Поняття про простий нетоксичний та вузлові форми зоба.
- Йодна профілактика: масова, групова, індивідуальна.
- Етіологія, патогенез, клінічні прояви дифузного токсичного зобу, тиреотоксична та ендокринна офтальмопатія.
- Медикаментозне, хірургічне лікування токсичного зоба, використання ¹³¹йоду з лікувальною метою.
- Гіпотиреоз, етіологія, патогенез та клінічні ознаки. Обґрунтування діагнозу.
- Лікування гіпотиреозу.
- Тиреоїдити, класифікація, етіологія, клінічний перебіг, діагностика, лікування. Патоморфологічна класифікація пухлин щитоподібної залози.
- Сучасна схема лікування, реабілітації та диспансерного спостереження хворих на рак щитоподібної залози.
- Гіперпаратиреоз. Клініка, клінічні форми. Показання до хірургічного лікування. Медикаментозна терапія.
- Гіпопаратиреоз. Клініка. Діагностика. Диференційна діагностика. Лікування.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

- Аналізувати дані лабораторних методів дослідження (тест толерантності до глюкози, глікемічний та глюкозуричний профіль, С-пептид, HbA1c).

- Надавати медичну допомогу хворим з кетоацидозом, діабетичною та гіпоглікемічною комами.
- Визначати ступень зобу.
- Тракувати дані ультразвукового обстеження та доплерографії щитоподібної залози.
- Тракувати результати ЕКГ та рефлексометрії для характеристики функції щитоподібної залози.
- Пальпація щитоподібної залози
- Інтерпретація результатів гормонів ЩЗ
- Пальпація судин нижніх кінцівок
- Очні симптоми при захворювання ЩЗ
- Глюкозотолерантний тест
- Рецепт виписати інсулін

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

- Вербальні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);
- Наочні (спостереження, ілюстрація, демонстрація);
- Практичні (різні види вправляння).

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Порядок, методика та критерії оцінювання поточної навчальної діяльності, методика та критерії оцінювання під час проведення підсумкового модульного контролю, оцінювання з дисципліни в цілому).

Розподіл балів, які присвоюються студентам (з примітками: - про максимальну і мінімальну кількість балів за вивчення модуля, - про конвертацію балів у традиційні оцінки "5", "4", "3", "2" при засвоєнні теми модуля; - про мінімальну кількість балів для допуску до підсумкового модульного контролю (ПМК); - про мінімальну кількість балів за складання модульного контролю).

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1 Базова

1. Ендокринологія: підручник (П.М. Боднар, Г.П. Михальчишин, Ю.І. Комісаренко та ін.) За ред. професора П.М. Боднара, - Вид. 4, перероб. та доп. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 456 с.
2. Наказ МОЗ України №1021 від 29.12.2014 «Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Цукровий діабет 1 типу у молодих людей та дорослих».
3. Эндокринология: учебник (П.Н. Боднар, Г.П. Михальчишин, Ю.И. Комиссаренко и др.) Под ред. профессора П.Н. Боднара, - Изд. 2, перераб. и дополн. – Винница: Нова Книга, 2016. – 488 с.

19.2. Допоміжна

1. Стоматологічні аспекти ведення хворих із ендокринними захворюваннями: навч.-метод. посіб. для студентів IV курсу медичного факультету спеціальності «Стоматологія» за програмою навчальної дисципліни «Ендокринологія» / Н. С. Михайловська, Т.О. Кулинич – Запоріжжя: ЗДМУ, 2019. – 184 с.

2. Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19. / Свінціцький А.С, Гаєвські П. // Практична Медицина. – 2018. – С. 1632. <https://medkniga.com.ua/25560-vnutrishni-hvorobi-pidruchnik-zasnovanij-na-printsipah-dokazovoyi-meditsini-2018-19/>.
3. Ведення хворих із основними симптомами та синдромами в ендокринологічній клініці (2-ге видання доповнене): навч.-метод. посіб. до практ. занять та самостійної роботи студентів / [Пашковська Н.В., Павлович Л.Б., Піддубна А.А. та ін.]. – Чернівці, 2019. – 130 с.
4. Невідкладна ендокринологія: клінічні настанови та тестові завдання. – метод. посіб. [Пашковська Н.В., Урбанович А.М., Маслянюк В.А. та ін.]. – Чернівці 2019. – 156 с.
5. Тронько М.Д., Попова В.В., Бутенко А.К. Цукровий діабет, імунітет і цитокіни. Київ: Книга-плюс, 2014. – 500 с.
6. Наказ МОЗ України №1118 від 21.12.2012 «Уніфікований клінічний протокол первинної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Цукровий діабет 2 типу».
7. Стандарти надання медичної допомоги хворим з патологічними станами щитоподібної та прищитоподібних залоз в умовах дії негативних чинників довкілля (видання третє, розширене) / За ред. О.В. Камінського. – Харків: «Юрайт», 2017. – 312с.
8. Тронько Н.Д., Соколова Л.К., Ковзун Е.И., Пастер И.П. Инсулинотерапия: вчера, сегодня, завтра. К.: Медкнига, 2014. – 192с.
9. 100 избранных лекций по эндокринологии. / Под ред. Ю.И. Караченцева, А.В. Казакова, Н.А. Кравчун, И.М. Ильиной. – Х: 2014. – 948 с.
10. Муравльова О.В., Вахненко А.В., Шепітько К.В. Ендокринологія: критерії діагностики. Навчальний посібник / О.В. Муравльова. – Полтава: видавець Шевченко Р.В., 2015. – 206 с.

19.3 Інформаційні ресурси

1. <http://www.iem.net.ua/for-specialists/magazine/>
<http://diabetes-ukraine.org/#rec156762978>
https://pidruchniki.com/77972/meditsina/hvorobi_endokrinnoyi_sistemi
<https://jpep.endocrinology.org.ua/2020/1/klinichna-endokrynolohiya>
<http://www.mif-ua.com/>
<https://www.endocrine.org/topics>
<https://www.diabetesatlas.org/en/>
<https://www.eso-hormones.org/publications/eso-insight/>
<https://www.thyroid.org/videoendocrinology-03-2020/>
<https://www.thyroid.org/professionals/ata-publications/>

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

1. Пашковська Н.В., доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри клінічної імунології, алергології та ендокринології
2. Паньків І.В., доктор медичних наук, доцент
3. Маслянюк В.І., кандидат медичних наук, доцент
4. Павлович Л.Б., кандидат медичних наук, доцент
5. Піддубна А.А., кандидат медичних наук, доцент

6. Оленович О.А., кандидат медичних наук, доцент
7. Марчук Ю.Ф., кандидат медичних наук, доцент
8. Абрамова Н.О., кандидат медичних наук, асистент